

SA BUKA TE IZIKELI Sa Vinabakala

Sa poropita Izikeli si somana ta raovo la pa Babiloni pa vuaheni lima gogoto sia navulu zuapa, meke toa pa kinoa tinaraovo si asa pa popoa Babiloni pa korapana sa tooso sipu lopu ele ta huara sa popoa Zerusalemameke mudina sa tooso sapu ta huara sa pa korapana sa vuaheni lima gogoto vesu navulu onomo sipu lopu ele podo se Zisu Karisito. Sari nana kinorokorotae meke tinarae si ta garunu la koari na tie Izireli, arini pu ta raovo la pa Babiloni meke koari na tie pa Zerusalemame. Sa buka te Izikeli si koa ia ka onomo kukuru pinaqahana: (1) Tinioko te Tamasa la koe Izikeli pude na poropita. (2) Sari na vina balau la koari na tinoni koasa vinaripitui te Tamasa meke pa guguana sa hinoqa tina huarae te Zerusalemame sapu kaqu mae ta evana koasa. (3) Sari na kinorokorotae maedi koasa Baṅara pa guguana sa Nana vinaripitui sapu goto la koari kaiqa popoa sapu naqoto va kilasi meke turana va seai sari nana tie. (4) Va manotia sa se Izireli pa mudina sa tinahuarae te Zerusalemame meke sa vina tatara pa kinoa learane pa tooso sapu mae pa kenudia. (5) Kinorokorotae ta soto nia sa butubutu Qoqi. (6) Sa dinogodogorae te Izikeli gua sapu dogoria sa koasa kinuri pulena sa Zelepade meke sa popoa Izireli.

Izikeli si keke tie lohina pa rinaṅerane. Sokudi

ri nana dinogodogorae si mae gua pa hahanana sapu dogori sa pa pinutagita, meke soku sari nana vivinei si tozi sa pa vina titila sapu bakala valeana. Izikelì zama sisigiti nia sa inarilaena gua pude va vaqura pulea sa korapa bulo meke sa maqomaqo tie, meke sapu hopeke tie kote mate nia sa nana sinea soti telena, ba lopu tana votiki tie. Tozi helahelae nia tugo sa sa nana inokoro na rinonu pa vina vaqura pule koasa tinoa tanisa popoa. Keke hiama meke poropita tugo si asa ke vivinei nia sa sa Zelepade meke sa vina via pa sinea meke sa tinoa madina koe Zihova.

Sari Nati Pinaqapaqahana sa Buka

Tinioko te Izikelì. Hinia 1:1 kamo hinia 3:27
Tinozi tanisa tina huarae pa Zerusalema.

Hinia 4:1 kamo hinia 24:27

Sa vinari pitui te Tamasa koari na votiki butubutu. Hinia 25:1 kamo hinia 32:32

Sa vina tatara te Tamasa koari Nana tie. Hinia 33:1 kamo hinia 37:28

Sa kinorokorotae ta soto nia sa butubutu te Qoqi. Hinia 38:1 kamo hinia 39:29

Sa dinogodogorae koasa Zelepade meke sa popoa pa totošo mae hiroi. Hinia 40:1 kamo hinia 48:35

Dinogodogorae Kekenu te Izikelì koasa Tamasa

1:1, 7:27

Izikelì pa Babiloni

¹ Pa vina tolonavulu puta vuaheni, koasa vina made sidara, pa vina lima rane, totošo korapa koa turani arau sari tie ta raovodi pa kali taqe

Ovuku Keba pa Babiloni si tukele sa mañauru meke dogori rau sari dinogodogorae te Tamasa.*

² Koasa vina lima sidara, pa vina lima vua-henina sa tinaraovo te Zehoiakini sa banara,*
³ si kamo mae sa zinama te Zihova koe Izikelì sa hìama, sa tuna koreo e Buzi, pa taqelena sa Ovuku Keba pa popoa Babiloni. Vasina si kamo la koe Izikelì sa Limana e Zihova.

⁴ Eña sage si rau meke dogoria si keke givusu raneboni vura mae gua pa kali gede*, na lei moatana sapu lulia na malakapi meke vari likohae nia na kalalasa ñinirana. Pa kokorapana sa nika si guana boronizi lerana, ⁵ meke pa korapana sa nika si keke sapu doño guana ka made kurukuru toadi. Sa kinehadi si gua tugo na tie,* ⁶ ba hopeke ka made isumatadi si arini meke ka made tatapurudi. ⁷ Sari nenedi si toñoto; sari petapetala nene dia si gua tana bulumakao meke pelara guana boronizi ñedalana. ⁸ Pa kaurudi rina tatapurudi, koari ka made kalidia si koa sari limadia sapu tana tie. Ari ka made arini si tago isumata meke tatapuru beto, ⁹ meke sari tatapuru dia si vari tiqui. Rizu keke gua si arini pa doduru dia inene, lopu taliri pana rizu si arini.

¹⁰ Doño gua hie sari isumatadia: Hopeke ari ka made si tago isumata tie, meke pa kali matao si hopeke tago isumata laione si arini, meke pa kali gede si na isumata bulumakao; hopeke tago isumata atata tugo si arini.* ¹¹ Gua asa

* **1:1** Rev 19:11 * **1:2** 2 Bañ 24:10-16; 2 Koron 36:9-10 * **1:4**

Sa kali gede hie si be tia la sa tie pa kali gasa rimata. * **1:5** Rev

4:6 * **1:10** Izk 10:14; Rev 4:7

sari isumatadia. Sari tatapuru dia si repaha sage; hopeke karua tatapuru dia si tiq̄u la pa tatapurudi ri na kurukuru pa vari kalidi, meke hopeke karua tatapuru dia si nobi la pa tinidia. ¹² Rizu keke gua si arini tonoto la pa kekenu. Vasina la gua sa maqomaqo si vasina tugo si la gua si arini, ba lopu taliri si arini totozo rizu rini. ¹³ Sa dinonodi ri na kurukuru hire si guana patu leradi pa nika babe na zuke hurunudi. Na nika si rizu la meke pule pa vari korapadi rina kurukuru; bakala hola meke na kapi si vura mae koa sa. ¹⁴ Sari kurukuru si rerege la meke pule guana kapi.

¹⁵ Sipu korapa dono la i arau sari ka made kurukuru si dogori rau sari ka made totopili pa pepeso, keke totopili pa keke kurukuru, koa pa hopeke kali dia ri ka made kurukuru sapu hopeke made isumatadi.* ¹⁶ Guahe sa dinonodi meke kinehadi sari na totopili: Pinoro si arini guana patu nedala, meke dono kekenono beto sari ka made. Hopeke dono guana keke totopili sapu viloro pa korapana keke totopili vilorona pule. ¹⁷ Totozo rizu rini si la gua si arini koa keke ri ka made kalina sapu vasina tia la sari na kurukuru, pa doduru vasina sapu hiva laia rini. ¹⁸ Ululudi sari totopili meke variva matagutudi; doduru bobolokuhaedi ri ka made totopili si sini beto i na mata.*

¹⁹ Totozo rizu sari kurukuru si rizu tugo sari totopili pa kali dia; meke totozo ovulu sage pa pepeso sari kurukuru si ovulu sage tugo

* **1:15** Izk 10:9-13 * **1:18** Rev 4:8

pa pepeso sari totopili. ²⁰ Be pavei la gua sa maqomaqo, si la tugo si arini, meke sari totopili si sage luli gua tugo koa rini, sina sa maqomaqodi ri na kurukuru si koa koari na totopili. ²¹ Totoso rizu sari na kurukuru, si rizu tugo si arini, totoso noso si arini si noso tugo sari na totopili, meke totoso ovulae sage pa pepeso sari kurukuru, si sage luli tugo koa rini sari totopili, sina sa maqomaqodi ri na kurukuru si koa koari na totopili.

²² Ivara pa kali sage batudia ri na kurukuru si guana keke galegalearane, sapu nedala guana aesi, meke variva matagutuna.* ²³ Pa kauruna sa galegalearane si repahi rini sari tatapurudi sapu repaha la koari karua pa hopeke vari kalina, meke karua tatapurudi si nobini rini pa tinidia. ²⁴ Avosia rau sa vevehedi ri na tatapurudi totoso tapuru rini; avoso guana ovaṅa pa ovuku, guana halabutu tadi na qeto minate, guana mamalainina sa Tamasa pu tagoi sari doduru niniranira. Totoso turu noso rini si va gorei rini sari tatapuru dia.*

²⁵ Meke kamo mae si keke mamalaini, pa kali sage koasa galegalearane sapu kali sage pa batu dia, sipu turu rini meke va gorei sari tatapuru dia. ²⁶ Pa kali sage koasa galegalearane sapu kali sage koa rini si dono guana keke habohabotuana banara sapu nedala guari na patu buma nedaladi, nedala guana lamana peava, meke habotu nana panaulu koasa habohabotu-

* **1:22** Rev 4:6 * **1:24** Rev 1:15, 19:6

ana banara si keke kineha guana tie.* ²⁷ Dogoria rau sapu podalae koasa kopetena meke sage si guana kineha boronizi nedalana pa korapa nika si asa, meke pa kopetena meke gore si na kineha guana nika si asa; meke vari likohae nia si na kalalasa ninirana.* ²⁸ Sa malara pa varilikohaena Sa si guana kineha tanisa bigobigo koari na lei pa rane rukuruku.

Asa sa kinehana sa tinolava nedalana te Zihova. Totoso dogoria rau, si hoqa oporapaha pa pepeso, meke avosia rau sa mamalainina si Asa sapu korapa zama.

2

Tiokia Tamasa se Izikeliki pude na Poropita

¹ Meke zama mae si Asa koa rau: “Tuna na tie, turu sage pa nenemu pude Maqu zama igo.” ² Sipu korapa zama si Asa, si nuquru sa Maqomaqona Tamasa koa rau meke va gasa turu au sa pa nenequ, meke avoso pule ia rau si Asa.

³ Zama si Asa, “Tuna na tie, Arau si korapa garunu la nigo koari na tie pa Izireli, koasa butubutu va karikarina, sapu va karikari mae koa Rau; arini meke sari tiatamadia si va karikari kumana mae Au rini si Arau kamo pa rane ninoroi. ⁴ Sari tinoni vasina sapu korapa garunu la nigo Arau si korodia va tabe meke tasunadi hola. Mu zama guahe koa rini, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova Banara.’ ⁵ Be avosigo rini babe korodia va avoso, ba kote tumae nia rini sapu keke poropita si koa nana pa vari korapa

* **1:26** Izk 10:1; Rev 4:2-3 * **1:27** Izk 8:2

dia. ⁶ Ba agoi, sa tuna na tie, mu lopu matagutu ni si arini babe sari dia zinamazama. Mu lopu matagutu be koa vari likohae nigo rini guana hiqohiqo rakihi na pelo babe guana koa turana kukuasa si goi. Gua ba, mu lopu matagutu ni sari dia zinama babe holoqoru ni si arini, ura na butubutu va guguedi tugo bari. ⁷ Kaqu zama lani goi sari Qua zinama koa rini, be va avoso si arini babe korodia va avoso, ura na tie va guguedi bari. ⁸ Ba agoi, sa tuna na tie, mu avosi sapu zama atuni Arau koa goi. Mu lopu va karikari gua sa butubutu va karikarina sana; mu tukelia sa nuzumu, mamu hena ia sapu kote vatu nia Arau koa goi.”

⁹ Doño la si arau, meke dogoria rau si keke lima sapu nadoro vura mae koa rau. Pa korapa limana si na pepa ta viqusuna,* ¹⁰ sapu repaha mae nia Sa pa kenuqu. Pa vari kalina sa pepa si na kinubekubere zinama talotana, kinabokabo, meke na kinuliusu.

3

¹ Meke zama si Asa koa rau, “Tuna na tie, hena ia sapu koa pa kenumu, mu hena ia sa pepa ta viqusuna hie; mamu la zama koasa butubutu Izireli”* ² Ke tukelia rau sa nuzuqu, meke va mae ia Sa sa pepa ta viqusuna pude hena ia rau.

³ Meke zama si asa koa rau, “Tuna na tie, hena ia sa pepa ta viqusuna sapu vatu nia Rau hie; mamu va deña ia sa tiamu koa sa.” Ke hena ia rau si asa, meke liñilini gua puta na zipale si asa pa nuzuqu.

* **2:9** Rev 5:1 * **3:1** Rev 10:9-10

⁴ Meke zama si Asa koa rau: “Tuna na tie, mu la kamahire koasa butubutu Izireli mamu zama lani koa rini sari Qua zinama. ⁵ Lopu ta garunu la si goi pa keke puku tie sapu tasuna dia vinekala meke votikaena dia zinama, ba koasa butubutu Izireli mo, ⁶ lopu koari soku navulu tinoni sapu tasuna beto dia vinekala meke votikaedi dia zinama meke lopu boka ta gilana. Hinokara pude garunu la nigo Rau koa rini si kote avoso igo mo arini. ⁷ Ba sa butubutu Izireli si korodia pude va avoso atu koa goi sina koa Rau ba korodia tugo pude va avoso mae, ura sa doduruna sa butubutu Izireli si tasunadi hola meke va karikaridi. ⁸ Ba kote tavetigo Arau pude tasunamu tugo meke kote ninira hola sari mua binalabala gugua tugo arini. ⁹ Kote tavetia Rau sa raemu pude ninira hola guana patu ninirana, ninira hola nia sa patu daemani. Ke mu lopu matagutu ni babe holoqoru ni, be vea va karikari gua sa butubutu sana.”

¹⁰ Meke zama mae si Asa koa rau, “Tuna na tie, va avoso va leana, mamu vekoi pa bulomu sari doduru zinama pu zama atuni Arau koa goi. ¹¹ Mu la kamahire koari na turanamu pu ta raovodi, mamu la zamai. Mu la zama guahe koa rini, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova Baṅara,’ mu gua, be va avoso si arini babe lopu va avoso.”

¹² Meke ovulu sage nau sa Maqomaqona Tamasa si arau, meke avosia rau pa mudiqu si keke mamalaini nomana guana lulusu pa hebalana sapu zama, “Mani tavahesi sa tinolava te Zihova pa Nana vasina pa manauru!” gua.

¹³ Avosi rau sari tatapurudi rina kurukuru toto

vari nebei rini meke sa burunudi rina totopili pa kali dia, gua tugo na burunu niu nomana. ¹⁴ Ovulu sage nau sa Maqomaqona Tamasa si arau meke vagi taloa nau Sa. Sa maqomaqoqu si ta naziri meke bugoro meke la si arau, ura sa lima ninirana te Zihova si koa koa rau. ¹⁵ Ke kamo la si arau koari tie ta raovodi pu koa pa Tele Abibi sapu pa taqele Ovuku Keba. Meke vasina pu koa ia arini, si habotu turani arau si arini ka zuapa rane. Hodahodaka meke malohoro ni qua sapu dogori na avosi rau.

Vizatia Zihova se Izikeliki Pude na Tie Kopu

¹⁶ Pa vina betona ka zuapa rane si kamo mae sa zinama te Zihova koa rau: ¹⁷ Zama si Asa, “Tuna na tie, ele tavete igo Arau si agoi pude na tie kopu tanisa butubutu pa Izireli; ke mu avosi sari zinama sapu zama atu ni Rau; mamu la tozi ni koa rini sari Qua vina balau. ¹⁸ Pana zama la guahe si Rau koasa keke tie, ‘Hinokara kote mate si agoi,’ gua, meke lopu la va balau ia agoi si asa, babe zama la ia pude luara pani sa sari nana hahanana kaleadi pude ta harupu sa nana tinoa, si kote mate si asa koari nana sinea, ba kote zutu nia Rau koa goi sa nana minate. ¹⁹ Ba pana va balau ia goi sa tie kaleana asa meke lopu kekere si asa koari nana tinavete kaleadi babe koari nana hahanana seadi, si kote mate si asa koari nana sinea; ba agoi si kote harupu pule nigo.

²⁰ Ego, be keke tie tonotona si kekere koari nana tinonoto meke sari tinavete kaleadi si taveti sa, meke tutuvia sa si keke tinasuna sapu vekoa Arau pa nana sirana, si kote mate si asa.

Ke kote mate si asa koari nana sinea sina lopu va balau ia goi. Sari lineana sapu taveti sa si lopu kote ta balabala, meke kote zutu nia Rau koa goi sa nana minate. ²¹ Ba be va balau ia goi sa tie toṅotona pude lopu tavete va sea meke avoso igo sa, meke lopu tavete va sea si asa, si hinokara kote toa si asa sina va tabe ia sa sa vina balau, meke agoi si kote harupu pule nigo.”

Kote Lopu Boka Zama se Izikeli

²² Sa limana e Zihova si koa vasina koa arau, meke zama si Asa koa rau, “Gasa turu, mamu vura la pa vasina pezarana, meke vasina kote zama atu si Arau koa goi.”

²³ Ke gasa turu si rau meke vura la pa pezarana. Meke turu nana vasina sa tinolava ṅedalana te Zihova, gua puta sa tinolava sapu dogoria rau pa taṅele Ovuku Keba. Hoṅa opo-
rapaha mo si rau pa pepeso. ²⁴ Ba nuṅuru koa rau sa Maṅomaṅona Tamasa meke va gasa turu au Sa pa nenequ. Meke zama mae si Asa koa rau: “La mamu la tuku tamunu pule nigo pa mua vetu. ²⁵ Meke agoi, na tuna na tie, si kote pusi nigo aroso arini; ke kote tasuna si goi pude vura la koari na tie pa sada. ²⁶ Kote va napiti ia Arau sa meamu pa ṅuzumu pude lopu kulu si agoi meke lopu kote boka gegesi agoi si arini; ura na butubutu va karikaridi tugo bari. ²⁷ Ba toṅoso va zama pule igo Arau, si kote tukelia Rau sa ṅuzumu meke kote zama la guahe si agoi koa rini, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova Baṅara,’ gua. Asa pu va avoso si vekoa mani va avoso,

meke asa pu korona si vekoa mani korona; ura na butubutu va karikaridi tugo bari.

4

Na Vina Titila koasa Rinapata pa Zerusalem

¹ Ego, tuna na tie, vagia si keke patu labelabe, vekoa pa kenumu mamu gasi vura nia vasina sa vasileana pa Zerusalem. ² Beto mamu koa vari likohae nia pude namanama la rapatia: Tomotomo la nia pepeso sa kali goba pude boka haele nuquru pa korapana, mamu tavete ipi pa varilikohaena, meke veko ni dekuru nomadi pa varilikohaena pude huari sari sasadana sa goba. ³ Mamu vagia si keke peleta aeana, mamu vekoa guana gobagoba pa vari korapa mia, sapu agoi meke sa vasileana pa Zerusalem. Mamu tia la nia sa isumatamu koasa vasileana. Guana vina namanama rinapata si hie meke agoi si kote nama rapata ia. Na vina titila si hie koasa butubutu Izireli.

⁴ Beto asa, mamu eko gore pa kali gedemu, meke kote va hake atu ni Arau koa goi sari sinea tanisa butubutu Izireli. Kaqu ta mamatani agoi sari dia sinea koari na rane sapu eko si agoi pa kali tinimu. ⁵ Ta hivae si agoi pude ta mamatani sari sinea tadi pa Izireli koari ka neta gogoto sia navulu puta rane, keke rane si tana keke vuaheni sapu tavete va sea si arini. ⁶ Pana va hokotia agoi sapu asa, si kote eko pule si agoi, ba kamahire si kote pa kali mataomu. Mamu kote ta mamatani agoi sari sinea tanisa butubutu Ziuda. Ta poni nia agoi si ka made navulu puta rane, keke rane tana hopeke eke vuaheni.

⁷ Tia la nia sa isumatamu koasa vina namanama pude rapatia sa popoa Zerusalemā, mamu vata dogoro nia sapu nama varipera si agoi, mamu korokorotae nia sa tinahuara tanisa. ⁸ Kote pusi nigo aroso Arau pude lopu kaqu boka taliri si agoi la pa keke kalina osolae hokoti agoi sari rane vina namanama rapata.

⁹ Ego, vagi si kaiqa kiko huiti leanadi meke sapu lopu leanadi, na bale, bini, lenitili, meke mileti, mamu va naqiti varigara ni pa keke zagi nomana pude tavete ni bereti. Arini si kote hena i goi koari ka neta gogoto sia navulu puta rane sapu kote eko si goi pa kali gedemu. ¹⁰ Sa padana sa ginani sapu kote hena ia goi pa hopeke rane si karua gogoto tolonavulu puta qaramu meke kote henahena pa totošo si agoi. ¹¹ Meke kote pada ia goi sa kolo, pude kote karua kapa kolo si napo ia goi, meke kote pa totošo tugo si napo si goi. ¹² Hena ia sa ginani, guana hena gemu keki bale; va kina ia sipu korapa doño atu dia sari tie. Na tae popana tadi tie si kote katu nia nika goi meke kinakina nia.”

¹³ Zama se Zihova, “Gua asa kote boni gua sa bereti sapu kote hena ia ri na tie Izireli koari na votiki butubutu sapu vasina kote hadu lani Rau.” ¹⁴ Ba olana si rau, “Zihova Banara, lopu guni nau asa! Lopu hite ele va boni pule nau si arau. Podalae koburuqu kamo kamahire si lopu ele hite hena ia rau si keke kurukuru made nene sapu ele matena babe ta garata va mate koari na kurukuru pinomo. Loke masa bonina si ele nuquru pa nuzuqu.”

¹⁵ “Ego, Maqu va malumu igo pude kina ia

sa mua bereti pa nika sapu ta katu pa tae bulumakao meke lopu pa tae tie,” gua si Asa.

¹⁶ Meke zama pule mae si Asa koa rau: “Tuna na tie, kote va noso ia Rau sa nuquru maena sa ginani pa Zerusalem. Kote ta pada sari ginani sapu kote hena ia ri na tie pa minatagutu meke sa kolo sapu kote napoa rini pa tinalotana, ¹⁷ sina kote papaka sa ginani meke paho sa kolo. Kaqu papaka ni bereti meke na kolo. Kote dogoro puleni si arini meke matagutu, meke kote mate tatasa si arini koa gua koari na dia sinea,” gua si Asa,

5

Kotoi Izikeliki sari Kaluna

¹ Zama pule si Asa, “Tuna na tie, vagia keke vedara naruna; mamu neri pania sa kalumu pa batumu meke sa gumimu. Beto mamu vagi sikele si goi; mamu pada sa mamatadi sari kalu; mamu paqaha neta i. ² Totoso hokoto sari rane koasa vina namanama pude rapata si mu vagia si keke pinaqaha kalu, mamu sulu ia pa korapana sa vasileana. Magu va hitehiteke ia sa vina rua pinaqaha kalu; mamu vuvusu la nia pa vari likohaena sa vasileana. Sa vina neta si mamu gona sage nia pude palekia givusu meke na vedara kote hadu lulini Arau si arini. ³ Ba ka visavisa kalu si mamu polo vagi pa mua poko. ⁴ Mamu vagi si kaiqa kalu arini, mamu gona lani koasa nika pude madi sulu palae. Kote podalae halala vasina sa nika meke araha meke sulu pania sa doduruna sa butubutu Izireli.

⁵ Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṇara: Hie sa Zerusalemā sapu vekoa Rau pa vari korapadi ri na butubutu, meke vari likohae nia ri doduru popoa lavata. ⁶ Ba pa nana kinaleana si va kari Zerusalemā sari Qua ginarunu meke vina turu, holani sari na butubutu na popoa lavata pa vari likohaena sa. Kilui sa sari Qua tinarae meke lopu luli sa sari Qua vina turu.

⁷ Gua ke hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṇara: Agoi si ele kaleana hola mua hahanana, holani sari butubutu pa vari kalimu meke lopu luli goi sari Qua vina turu ba be sari Qua tinarae. Lopu hite kamoī tugo goi sari dia kinoa leadi ari na butubutu pa vari kalimu.

⁸ Gua ke, hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṇara: Arau telequ, ba korapa kana igo si agoi Zerusalemā, meke kote va kamo nigo vina kilasa Arau si agoi pa kenudia ari na butubutu. ⁹ Koa gua koari doduru mua beku variva malederedi si kote tavete atu nia Arau koa goi gua sapu lopu ele tavete ia Arau pukerane meke sapu lopu kote tavete pule hokara ia Arau. ¹⁰ Gua ke pa vari korapa mia gamu si kote gani i ri tamadia sari koburu, meke kote gani i ri koburu sari tamadia. Kote va kamo nigo vina kilasa Arau si agoi meke va hurakatae i saripu lopu mate la koasa givusu.* ¹¹ Gua sapu toaqu gua si Arau, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṇara, sina va boni ia goi sa Qua Zelepade hopena koari doduru mua kineha kaleadi meke sari mua tinavete variva malederedi, si Arau telequ kote vagi pule nia sa Qua tataru; lopu kote doṇo atu igo Arau pa tataru

* 5:10 KTZ 4:10

babe harupu igo pa minate. ¹² Keke pa neta koari na mua tinoni si kote mate pa oza babe pa soṇe pa korapa vasileana; keke pa neta si kote hoḡa pa vedara pa sadana sa mua goba; meke keke pa neta si kote hurakatae ia Arau koasa givusu meke kote hadu lulini vedara Arau.

¹³ Beto asa si kote kokoi sa Qua binugoro, meke sa Qua tinaṇaziri la koa rini si kote hokoto, meke kote hokoto ele hobeḡu si Arau. Meke pana vala betoa Rau sa doduruna sa Qua tinaṇaziri koa rini si kote tumae nia rini sapu Arau e Zihova si ele zama vura pa Qua kinonokono ṇiṇirana.

¹⁴ Kote tavete guni nigo Rau na popoa ta huarana meke na vina sisireana tadi na butubutu pa vari likohaemu meke tadi na tie ene holadi.

¹⁵ Agoi si kote na vina sisireana, na ṇoṇovalana, na vina balau meke na tinitoṇa variva matagutu koari na butubutu pa vari kalimu pana va kamo nigo vina kilasa Arau pa Qua binugoro na tinaṇaziri meke pa vinari gegesi ṇiṇirana. Arau e Zihova si ele zama.

¹⁶ Pana gona igo Arau koari na Qua tupi si kote va kamo nigo soṇe Arau sapu huhuara meke variva mate. Kote vari tomo nigo soṇe variva mate Arau meke kote loke mua vasina pude vagi ginani. ¹⁷ Kote garunu atu nigo soṇe meke na kurukuru pinomo Arau si agoi meke arini kote va matei sari mua koburu. Na oza meke na vinaripera koari na kana si kote raza koa goi, meke kote kamo atu igo na vedara. Arau e Zihova si ele zama hie.”*

* 5:17 Rev 6:8

6

Korokorotae nia Izikeliki sa Vinahesi Beku pa Toqere

¹ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
² “Tuna na tie, va tia la ia sa isumatamu koari na toqere pa Izireli; mamu korokorotae la i. ³ Tozi lani sari na toqere pa Izireli pude madi avosia sa zinama te Zihova Baṅara, pude madi avosia gua sapu Arau, Zihova sa Baṅara korapa tozini sari na toqere, na toa, na tabahoara meke na lolomo: kote garunu la nia Arau sa vedara pude huari sari na vasidi pa toqere vasina sapu vahesi beku sari na tie. ⁴ Sari mia hope si kote ta seke gore meke sari mia hope va uququ humaṅa lea si kote ta huara; meke kote seke va matei Arau sari mia tie pa kenudi ri mia beku. ⁵ Kote va eko lamae i Arau sari na tomatedi ri na tie pa Izireli pa kenudi rina dia beku; kote va eko lamae i Arau sari susuridi pa vari likohaedi ri na hope. ⁶ Be pavei koa si gamu, ba sari na vasileana arini si kote ta huara gore meke sari na hope koari na vasidi vahesi beku pa toqere si kote ta huara gore, pude sari mia hope si kaqu ta seke gore meke ta huara, sari mia beku si kote ta seke umumu meke ta novala, mia hope tana uququ humaṅa lea si kote ta seke gore, meke doduru pu taveti gamu si kote ta vagi palae. ⁷ Sari tie si kote tava mate mo pa doduru vasina, meke sarini pu lopu mate si kote va nonoga ia sapu Arau se Zihova.

⁸ Ba kaiqa si kote va toa i Arau, ura kaiqa si kote lopu gotoi na vedara pana va hurakatae i Arau si arini koari na popoa na butubutu. ⁹ Meke

koari na butubutu sapu ta raovo la si arini si kote va nonoga ia rini sapu Arau si va kilasi si arini meke va kurekure i, sina sari bulodia si loketona rinañerane koa i. Na ele kilu Au rini meke roro i rini sari na beku, meke kote hakohako puleni koa gua koari na dia tinavete kaleadi na variva malederedi pu taveti rini. ¹⁰ Meke kaqu tumae nia rini sapu Arau se Zihova; na lopu va matagutu hoboro si Rau ba kote va kamo va hinokaria Rau sa tinasuna hie.

¹¹ Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Bañara: Poharani limamu, mamu puza ia sa pepeso, mamu kabo vura, 'Akeio!' koa gua koari doduru kinaleana meke hahanana variva malederedi sapu taveti sa butubutu Izireli, ura na kote hoqa mate si arini koasa vedara, soñe, meke oza. ¹² Asa sapu koa pa seu si kote mate pa oza, meke asa sapu koa tata si kote hoqa pa vedara, meke asa sapu lopu mateni si hire si kote mate pa soñe. Gua asa meke kote va vura beto ia Arau sa Qua tinañaziri la koa rini. ¹³ Meke kote tumae nia arini sapu Arau se Zihova, totoso eko mate sari dia tie koari na dia beku pa vari kalidi ri dia hope, koari doduru toqere ululudi meke koari na toa, pa kaurudi rina huda aqaqoro meke pa doduru huda sapu lelaña va soku; vasina sapu vukivukihi oto huda humaña lea la koari doduru dia beku si arini. ¹⁴ Uve, kote nadoro la nia Rau sa Limaqu koa rini meke huara pania sa popoa podalae koasa qega kamo pa Dibila, be pavei si la koa si arini. Gua meke kote tumae nia rini sapu Arau se Zihova."

7

Tata Kamo sa Vina Betona Izireli

¹ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
² “Tuna na tie, hiera gua si zama la nia e Zihova Baṅara koasa popoa pa Izireli: Sa vina betona! Sa vina betona si kamo koa sa doduruna sa popoa. ³ Sa vina betona si kamo atu koa goi Izireli meke kote luara atu nia Rau sa Qua binugoro koa goi. Kote pitu igo Arau si goi luli gua koari na mua hahanana meke tubehi sari doduru mua tinavete variva malederedi. ⁴ Lopu kote tataru nigo Arau babe doṅo va hola igo; kaḡu tubehi Arau sari mua hahanana meke sari tinavete variva malederedi pa vari korapana sa mua popoa. Pude mu tumae nia sapu Arau se Zihova.

⁵ Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Na tinasuna! Na tinasuna sapu lopu ele ta avosaena si korapa mae. ⁶ Sa vina betona si kamo! Sa vina betona si kamo! Va vaṅunu pule nia si asa pude mae raza igo. Meke kamo kamahire sia. ⁷ Na tinahuara si kamo koa gamu, gamu na tinoni pu koa koasa popoa. Sa totoṣo si ele mae, sa rane si tata; holoḡoru, lopu na qinetu, si kamo koari na toḡere. ⁸ Arau si tata zoropo vura atu nia mo koa gamu sa Qua tinaṅaziri meke va beto pania sa Qua binugoro koa gamu; kote pitu gamu Rau koari na mia hahanana meke tubehi sari mia tinavete variva malederedi. ⁹ Lopu kote tataruni gamu Arau babe doṅo va hola gamu; kaḡu tubehi Arau sari mia hahanana meke sari tinavete variva malederedi pa vari

korapa mia. Pude mi tumae nia sapu Arau se Zihova na hiru nia sa sineke.

¹⁰ Sa rane si hie! Ele kamo si asa! Sa tinahuara si ele puzaka vura, sa kolu si ele liho, sa vinahesi pule si ele havoro! ¹¹ Vinari komiti si toqolo sage la pa kolu sapu kote va kilasia sa kinaleana; lopu keke tie sara si kote toa, lopu keke ri dia tinagotago na dia tinolava si kote koa. ¹² Sa toroso si ele mae, sa rane si ele kamo. Mani lopu qetu sa tie pu holu vagi meke sa tie vata holu taloa si mani talotana, ura sa tinanaziri si ele kamo koasa butubutu. ¹³ Sa tie sapu vata holu taloa si lopu kote vagi pule nia sa sa pepeso holuholu nia sa, sipu korapa toa dia sari karua beto, ura sa dinogodogorae pa guguana sa butubutu Izireli si lopu kote ta hobe.* Koa gua koari dia sinea si lopu keke koari karua si kote toa. ¹⁴ Be vea ivu gunia rini sa buki pude namanama ba loke tie si kote la pa vinaripera, ura sa Qua tinanaziri si koa koasa doduruna sa butubutu Izireli.

Vina Kilasa te Izireli

¹⁵ Pa sada si na vedara, pa korapana si na oza meke na sone; asa pu koa pa sada koa rina vasileana si kote mate pa vinaripera, asa pu koa pa korapa vasileana si kote mate pa sone meke oza. ¹⁶ Doduru pu boka toa meke govete si kote koa dia koari na toqere, silava guana kukuva koari na lolomo, koa gua koari na dia hopeke sinea. ¹⁷ Doduru lima si kote sigoto na mate, meke sari tunutunu si kote mozo. ¹⁸ Kote va

* **7:13** Kote ta huara sa popoa meke mate beto babe taloa beto pa tinaraovo sari karua.

sagei rini sari dia poko baika meke poko nia sa minatagutu. Kote kurekure sari isumatadia meke ta neri sari batudia. ¹⁹ Kote oki pani lani rini pa sisiraṅa sari dia siliva, meke dia qolo si kote guana keke tiṅitoṅa bonina. Ura lopu boka ta harupu ni rini sari siliva na qolo koasa rane sapu ta ṅaziri se Zihova. Na lopu kote boka hena i rini babe deṅa ni, ura arini mo hoṅa ni rini pa sinea. ²⁰ Va titie ni rini sari dia patu ṅedala meke arini si tavete ni beku variva malederedi na kineha doṅo hikaredi rini. Gua ke kote iliri Arau sari beku hire pude guana tiṅitoṅa bonidi tugo. ²¹ Kote poni lani Arau guana dia vinagi ari na tie karovodi meke na hiniko tadi na tie kaleadi pa popoa pepeso, meke kote va boni i rini. ²² Kote taliri va seu si Arau, meke kote va boni ia rini sa Qua Zelepade arilaena, ari na tie hikohiko si kote nuṅuru la meke va boni ia.

²³ Va namai sari seni pude pusi i sari tie, sina sa popoa si soku hola ia na vinari seke va matei meke vinaripera. ²⁴ Kote turana mae nia Rau sa butubutu sapu hola pa kaleana pude mae vagi na koa i sari dia vetu; kote va kokoi ia Rau sa vina titie tadi pu ṅiṅira, meke sari dia vasina madidi si kote tava boni. ²⁵ Totoso kamo sa tinarazuzu si kote hata ia rini sa binule ba kote lopu boka vagia rini. ²⁶ Na tinasuna vari luli si kote kamo, meke na vari lulidi rina inavoso kaleadi si kote evana. Kote podekia rini pude vagi dinogodogorae koari na poropita; na vina tumatumae koari na hiama ba kote murimuri, gua tugo sari vinaritokae pa binalabala totoso varigara sari na palabatu pa vasileana. ²⁷ Sa baṅara si kote kabo, sa koburu tavia si kote pokopoko nia sa minatagutu, sari

limadia rina tinoni pa popoa si kote neneqara. Arau kote va tana i luli gua pa dia hahanana, meke pa dia vinilasa pa vinaripitui kote pitu gunini Arau. Pude madi tumae nia sapu Arau se Zihova.”

8

Vinahesi Beku pa Korapa Zelepade

¹ Pa vina onomo vuaheni, koasa vina onomo sidara pa rane vina lima, sipu korapa habotu qua pa qua vetu meke sari palabatu pa Ziuda si habotu dia pa kenuqu, si kamo mae sa Limana e Zihova sa Banara koa rau vasina. ² Doño la si arau, meke dogoria rau si keke kineha sapu doño guana tie. Podalae pa kopetena meke gore si doño guana nika si asa, meke podalae vasina meke sage si sa kineha si nedala guana boronizi lerana.* ³ Nadoro vura nia sa sapu doño guana lima meke saputu vagi au sa koasa kalu pa batuqu. Ovulu sage nau sa Maqomaqona Tamasa pa vari korapadi ri na popoa pepeso meke sa mañauru meke pa dinogodogorae te Tamasa si vagi lani au sa pa Zerusalema, koasa nuqunuquruana pa sasada kali gede* koasa varivarigarana pa kenuna sa Zelepade, vasina turu nana sa beku sapu va gevuruna sa kono te Tamasa. ⁴ Meke vasina, pa kenuqu dogoria rau sa tinolava nedalana te Tamasa pa Izireli, gua sa dinogodogorae sapu dogoria rau pa taqelena sa Ovuku Keba.*

* **8:2** Izk 1:27 * **8:3** Kali gede be tia la pa kali gasa rimata sa tie. * **8:4** Izk 1:28

⁵ Meke zama si Asa koa rau, “Tuna na tie, doño la pa kali gede*.” Ke doño la si arau, meke pa nuqunuquruana kali gede koasa hope si dogoria rau sa beku sapu kono nia sa Tamasa.

⁶ Meke zama si Asa koa rau, “Tuna na tie, dogoria goi sapu tavetia arini, sari tinitona variva malederedi sapu tavetia sa butubutu Izireli tani, sari tinitona sapu hitu va seu Au koasa Qua Zelepade hopena? Ba koa dia tu sapu kote dogori goi sapu variva malederedi hola la tu.”

⁷ Meke turana lani au Sa koasa nuqunuquruana koasa varivarigarana. Doño la si rau meke dogoria rau si keke lopa koasa goba. ⁸ Meke zama si Asa koa rau, “Tuna na tie, geli nuquru la koasa goba.” Ke geli nuquru la si arau koasa goba meke dogoria rau si keke sasada vasina.

⁹ Meke zama si Asa koa rau, “Nuquru la, mamu dogori sari kinaleana meke sari tinitona variva malederedi sapu taveti rini tani.” ¹⁰ Ke nuquru la si rau meke doño lamae, meke dogori rau ta gasi koari na goba sari doduru kineha tinitona name meke sari kurukuru variva malederedi meke doduru beku tanisa butubutu Izireli. ¹¹ Pa kenudia si turu dia sari ka zuapa navulu puta palabatu koasa butubutu Izireli, meke somana turu nana koa rini se Zazanaea sa tuna koreo e Sapani. Doduru si hopeke tanini vovoina vasina tava uqu sa vina uququ humana lea, meke sa tunahadi si korapa tunaha sage dia.

¹² Meke zama si Asa koa rau, “Tuna na tie, dogoria goi sapu korapa tavetia ri na palabatu koasa butubutu Izireli pa hupohuporona, sapu

* **8:5** Kali gede be tia la pa kali gasa rimata.

hopeke turu pa hope tadi na dia hopeke beku? Zama si arini, 'Lopu dogoro gita Zihova si gita; ele kilu ia e Zihova sa popoa,' gua." ¹³ Meke zama pule si Asa, "Kote dogori goi taveti rini sapu variva malederedi hola la tu."

¹⁴ Meke turaṅa lani au Sa koasa nuḡunuḡuruana pa sasada kali gede* koasa Zelepade te Zihova, meke dogori rau sari barikaleḡe habotu dia vasina, korapa kaboa rini sa tamasa Tamuzi. ¹⁵ Zama si Asa koa rau, "Tuna na tie, dogoria goi si hie? kote dogoria tu goi sapu variva maledere hola la tu," gua si Asa.

¹⁶ Meke turaṅa nuḡuru lani au Sa koasa varivarigarana pa kenuna sa Zelepade te Zihova, meke vasina koasa nuḡunuḡuruana la pa Zelepade, pa vari korapana sa gogoe koasa sasada nuḡuru meke sa hope boronizi, si koa dia si ka hiokona lima tie. Mudi la si arini koasa Zelepade te Zihova meke tia la pa kali gasa rimata, meke korapa kokotuṅu la koasa rimata.

¹⁷ Zama si Asa koa rau, "Tuna na tie, ele dogoria goi si hie? Na tinitona hite koasa butubutu Ziuda sapu pude taveti sari tinitona variva malederedi sapu gua taveti rini tani? Na ele va sini nia tinavete variva matedi rini sa popoa meke lopu asa mo ba va gevuru eko la Au rini pude bugoro si Arau, gua! Doṅo la tu, korapa veko la lelaṅa huda sari pa isudia.* ¹⁸ Gua ke pa tinanaziri kote va tana i Arau si arini; lopu kote

* **8:14** Kali gede koasa Zelepade sapu tia la pa kali gasa rimata.

* **8:17** Sa lelaṅa hie si lopu bakala. Kaiḡa tie si balabala ia sapu keke hahanana vinahesi beku tugo si asa sapu variva maledere hola koe Zihova.

dono turanani tataru Arau babe dono va hola i. Be kukili si arini pa Talinaqu ba lopu kote avosi Rau.”

9

Tava Kilasa sa Popoa Zerusalem

¹ Meke avosia rau sa mamalaini te Zihova sapu kukili vura, “Turaṅa maeni sari tie kopu koasa vasileana nomana, hopeke ni vedara pa lima dia.” ² Meke dogori rau sari ka onomo tie mae gua pa kalina koasa sasada pa kali sage, sapu tia la pa kali gede*, hopeke paleke dia vedara variva mate pa lima dia. Somana luli koa rini si keke tie sage poko lineni meke palekia nana si keke tiniona pude kubekubere nia. Nuquru mae si arini meke turu dia pa kapana sa hope boronizi.

³ Ego, sa tinolava nedalana te Tamasa pa Izireli si sage mae gua pa panaulu koari na mateana serubimi, vasina koana gua, meke rizu la koasa nuqunuquruana pa Zelepade. Meke tioko vagia sa Tamasa sa tie pokopoko lineni meke paleke kubekubereana ⁴ meke zama la si Asa koa sa, “La pa doduruna sa vasileana nomana pa Zerusalem, mamu la busa i sari raedi ri na tie sapu talotana meke kabo sina lopu qetu ni rini sari tiniona variva malederedi sapu ta tavete pa vasileana.”*

⁵ Sipu korapa va avoso si rau, si zama la si Asa koari kasa tie kopu, “Luli ia si asa, la pa doduruna sa vasileana; mamu seke va mate.

* **9:2** Kali gede be tia la pa kali gasa rimata sa tie. * **9:4** Rev 7:3, 9:4, 14:1

Lopu tataruni babe talotani. ⁶ Va matei sari barogoso, tie vaqura meke barikaleqe vaqura, tinadia meke sari koburu, ba lopu tiqū la i sarini pu ta busa. Mi podalae koasa Qua vasina hopena.” Ke podalae si arini koari na palabatu pa kenuna sa Zelepade.

⁷ Meke zama la si Asa koa rini, “Va bonia sa Zelepade meke va siṅi nia tie ta seke va matedi sari varivarigarana. Topue taloa!” Ke vura taloa si arini meke podalae seke va mate pa doduruna sa vasileana nomana. ⁸ Sipu korapa seke va mate si arini meke koa eke telequ si arau, si hoqa oporapaha gore si arau meke kabo vura, “Kei, Zihova Baṅara! Veā kote va mate pani mo Agoi sari doduru tinoni koa holadi pa Izireli koasa vina vura tinanaziri Tamugoi koasa popoa Zerusalem?”

⁹ Olanau Sa si arau, “Sa sineā tanisa butubutu Izireli meke Ziuda si noma hola; sa popoa si siṅia na vinariva matei meke sa vasileana si siṅia na sinekesekei. Zama guahe si arini, ‘Ele veko pania e Zihova sa popoa; lopu dogoro gita Sa,’ gua. ¹⁰ Ke lopu kote doṅo turaṅani tataru Arau babe doṅo pani, ba kote va kamo lani Arau pa batudi gua sapu ele taveti arini.”

¹¹ Meke paleke pule mae zinama sa tie sapu pokopoko lini meke paleke kubekubereana, meke zama, “Ele tavetia arau gua sapu garunu nia Agoi,” gua.

10

Taluarāe sa Ninedala te Zihova

¹ Doño la si rau meke dogoria rau sa kineha habohabotwana banara sapu ta tavetae pa patu nedala sapaea*, pana uluna sage sa galegearane sapu kali sage pa batudi rina mateana serubimi.* ² Zama la sa Tamasa koasa tie sage poko lini, “La koari vari korapadi ri na totopili pa kaurudi ri na kurukuru. Mamu va siñi ni sari limamu koari na motete leradi pa vari korapadi rina serubimi, mamu la vuvusu ni pa doduruna sa vasileana Zerusalem.” Totoso korapa doño la si rau si nuquru la si asa.*

³ Ego sari serubimi si turu dia pa kali matao* koasa Zelepade totoso nuquru sa tie pa varikorapadi ri na mateana, meke siñia na lei sa varivarigarana pa kenuna sa Zelepade. ⁴ Meke ale sage sa tinolava nedalana te Zihova pa kali sage koari na serubimi meke rizu la pa nuqunuquruana koasa Zelepade. Siñia na lei sa Zelepade meke sa varivarigarana si siñia na ninedalana e Zihova. ⁵ Sa mamalainidi ri na tatapurudi ri na serubimi si boka ta avoso la tu pa varivarigarana lavata pa sadana la tu, guana mamalainina sa Tamasa pu tagoi sari doduru niniranira pana zama si Asa. ⁶ Totoso garunu ia e Zihova sa tie pu poko lini, “Vagia sa nika pa vari korapadi ri na totopili, sapu pa varikorapadi ri na serubimi,” gua, si nuquru la sa tie meke la turu pa kalina keke totopili. ⁷ Totoso asa si qaqama vura nia keke ari serubimi sa limana

* **10:1** Sapaea si kala buma guana lamana peava. * **10:1** Izk 1:26; Rev 4:2 * **10:2** Rev 8:5 * **10:3** Kali matao, be tia la pa kali gasa rimata sa tie, sa kali matao si pa kali saoti.

la koasa nika sapu koana koa rini. Vagi i sa si kaiqa meke la vekoi sa pa limana sa tie pokopoko lini, meke vagi sa meke vura taloa. ⁸ Pa kauru tatapurudi ri na serubimi si boka ta dogoro sapu dono gua na kinohadi rina lima tie.

⁹ Dono la si rau, meke dogori rau si ka made totopili, keke totopili pa kali dia ri hopeke serubimi; sari totopili si pinoro guana patu nedala.*

¹⁰ Sa dinonodi si dono kekenono mo si arini; hopeke dono guana keke totopili sapu viloro pa korapana keke totopili vilorona pule. ¹¹ Totoso rizu rini si la gua si arini pa keke koa ri ka made kalina sapu vasina tia la sari na kurukuru pa doduru vasina sapu hiva la si rini. Sari serubimi si rizu la mo pa vasina sapu tia la sa batuna, ba lopu taliri si arini totosu rizu si arini.

¹² Sa doduruna sa tinidia, sari mudidia, limadia meke tatapurudia, si koa betoi mo na mata, sari ka made totopili ba gua tugo.* ¹³ Avosia rau sapu sari na totopili si pozani, "Sari totopili viloviloro," arini. ¹⁴ Sari serubimi si hopeke ka made isumatadi: Keke isumata si tana serubimi, vina rua isumata si tana tie, vina neta si na isumata laione meke sa vina made isumata si tana atata.*

¹⁵ Meke ale sage sari serubimi. Hire mo sari na kurukuru toadi sapu dogori arau pa taqele Ovuku Keba. ¹⁶ Totosu rizu sari serubimi si rizu tugo sari totopili pa kali dia; meke totosu repahi ri serubimi sari tatapuru dia pude sage ta luarae pa pepeso, si lopu ta luarae pa kali dia sari

* **10:9** Izk 1:15-21 * **10:12** Rev 4:8 * **10:14** Izk 1:10; Rev 4:7

totopili. ¹⁷ Totoso turu noso sari serubimi, si noso tugo sari totopili; meke totoso tapuru sage sari serubimi si somana sage turani tugo arini, sina sa maqomaqodi ri na kurukuru toadi hire si koa koarini.

¹⁸ Meke ta luarae sa tinolava nedalana te Zihova pa nuqunuquruana pa Zelepade meke la noso panaulu, kali sage koari na serubimi.

¹⁹ Sipu korapa dono la rau si repahi ri serubimi sari tatapuru dia meke nebe sage, ta luarae pa pepeso meke sipu ta luarae rini si somana luli sari totopili. La noso si arini pa nuqunuquruana koasa sasadana sa goba pa kali gasa rimata koasa Zelepade te Zihova, meke sa tinolava nedalana te Tamasa pa Izireli si pa kali sage koa rini.

²⁰ Hire mo sari kurukuru toadi sapu dogori rau pa kauruna sa Tamasa pa Izireli pa taqele Ovuku Keba, meke tige tumae nia rau sapu na serubimi si arini. ²¹ Hopeke ka made isumatadi meke ka made tatapurudi, meke pa kauru tatapurudi si dono guana kinehadi rina lima tie. ²² Sari isumatadia si kekenono gua tugo sari kineha sapu dogori rau pa taqele Ovuku Keba. Hopeke arini si tapuru tofoto la pa kenu dia.

11

Ta Pitu sari Palabatu pa Zerusalem

¹ Meke ovulu sage nau sa Maqomaqona Tamasa si arau meke turana lani au sa koasa sasadana sa goba pa Zelepade te Zihova sapu tia la gua pa kali gasa rimata. Vasina, koa sa nuqunuquruana la koasa sasada si koa dia si ka hiokona lima tie, meke dogori rau sari karua

tie tuturana, e Zazanaea sa tuna koreo e Azura meke se Pelataea sa tuna koreo e Benaea si somana koa rini. ² Zama se Zihova koa rau, “Tuna na tie, hire sari tie sapu va vuravura binalabala pude tavete va kaleana meke vari poni binalabala seadi koari tiena sa vasileana lavata hie. ³ Zama si arini, ‘Vea, hokara tata kamo sa totošo pude tavete vetu si gita? Na vasileana lavata hie si mañini guana raro pa nika, meke gita mo sa masa pa korapana,’ gua. ⁴ Gua ke mu korokorotae la koa rini; tuna na tie, mu korokorotae.”

⁵ Meke kamo mae koa rau sa Maqomaqo te Zihova meke tozi nau Sa pude zama guahe: “Hiera gua si zama nia e Zihova: Kei gamu na butubutu te Izireli, guahe si zama nia gamu, ba tumae nia Qua sapu korapa koa pa mia binalabala. ⁶ Soku tie si ele va matei gamu koasa vasileana lavata hie meke ele va siñi ni tie matedi gamu sari na sirañana.

⁷ Gua ke hiera gua si zama nia e Zihova Bañara: Sari tini sapu gona lani gamu vasina, arini sari na masa meke sa vasileana lavata hie sa raro, ba gamu si kote hadu vurani gamu Rau koasa vasileana lavata. ⁸ Gamu matagutu nia sa vedara, ke sa vedara mo si kote va razani gamu Rau, zama vura gua si Arau Zihova sa Bañara. ⁹ Kote hadu vurani gamu Rau koasa vasileana lavata meke poni ni gamu Rau koari tie pa votiki popoa meke va lipulipu pani gamu. ¹⁰ Pa vedara si kote hoqa si gamu, meke pa vari korapana sa voloso popoa te Izireli kote tavete vura nia Rau sa Qua linipulipu koa gamu. Totoso asa kote tumae nia gamu sapu Arau se Zihova. ¹¹ Sa vasileana

lavata hie si lopu kote na raro tamugamu, meke lopu gamu si kote na masa pa korapana; Arau kote tavete atu nia koa gamu sa linipulipu mia pa varikorapana sa voloso popoa Izireli. ¹² Meke kote tumae nia gamu sapu Arau tugo se Zihova, ura na lopu luli gamu sari Qua vina turu babe kopuni sari Qua tinarae ba vagi karovi tu gamu sari hahanana tadi na butubutu pa vari likohae mia.”

¹³ Sipu korapa korokorotae arau si mate mo se Pelataea sa tuna koreo e Benaeta. Ke hoqa oporapaha gore si rau meke kukili vura, “Kei, Zihova Baṅara! Kaqu va mate betoi mo Goi sari ka visavisa tie Izireli koa holadi?”

Vina Tatara te Tamasa Koari Tie Ta Raovodi

¹⁴ Zama se Zihova koa rau: ¹⁵ “Tuna na tie, sari tasimu koreo, sari tasimu koreo sapu eharamu soti meke sa doduruna sa butubutu Izireli, arini si zama ni ari tie pa Zerusalem, ‘Arini si seu hola koe Zihova; ke sa pepeso hie si ta poni nia gita pude na nada tinago gita,’ gua.

¹⁶ Gua ke mu zama guahe: ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara: Arau garunu va seu lani koari na butubutu meke va hurakatae lani koari na popoa, ba pa vasi totošo papakana* si kote na dia vahesihesiana si Arau koari na vasidi pu la koa arini.’

¹⁷ Gua ke mu zama guahe: ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara: Kote vagi varigara puleni gamu Rau koari na butubutu meke turaṅa puleni gamu koari na popoa vasina ta hurakatae

* **11:16** Sa totošo papakana hie si zama nia zuapa ṅavulu vuaheni sapu koa pa seu si arini pa tinaraovo.

la si gamu, meke kote vatu pule nia Arau sa popoa Izireli koa gamu.’

¹⁸ Kote pule mae si arini koa sa dia popoa meke va rizu pani sari doduru kineha kaleanadi meke na beku variva malederedi. ¹⁹ Kote poni ni Arau sa maqomaqo vaqurana pude lopu rabeke si arini pa vinahesi, ba Arau eke mo si kote tavahesi koa rini. Kote va rizua Rau koa rini sa bulo sapu kekenoŋo guana patu meke keke bulo va avoso na va tabe si kote ponini Arau.* ²⁰ Gua asa ke kote kopu ni rini sari Qua vina turu meke luli va hiteki sari Qua tinarae. Kote Qua tinoni si arini meke Arau si kote na dia Tamasa. ²¹ Ba sapu la gua koa rini pu ele vahesi i pa bulodia sari na kineha kaleanadi meke sari beku variva malederedi, si kote va kamoni Arau pa batudia teledia sa vina kilasa gua sapu garodi, zama vura gua si Arau Zihova sa Banara.”

Taluarae pa Zerusalemā sa Tinolava Nedalana te Tamasa

²² Meke repahi ri na serubimi sari tatapuru dia, sari totopili si pa kali dia tugo, meke sa tinolava nedalana te Tamasa pa Izireli si pa kali sage koa rini.* ²³ Sa tinolava nedalana te Zihova si ale sage vura pa korapana sa vasileana lavata meke noso pa kali sage koasa toqere pa kali gasa rimata. ²⁴ Ovulu au sa Maqomaqona Tamasa si arau meke turana lani au koari tie ta raovodi pa Babiloni pa korapana sa dinogodogorae sapu ta poni nia rau koasa Maqomaqona Tamasa.

* **11:19** Izk 36:26-28 * **11:22** Izk 43:2-5

Meke ta luarae koa rau sa dinogodogorae sapu dogoria rau, ²⁵ meke tozini rau sari tie ta raovodi sari doduru ginugua sapu vata dogoroni e Zihova koa rau.

12

Vina Titilana sa Tinaraovo

¹ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
² “Tuna na tie, na tinoni va karikaridi si koa turani agoi. Koa dia matadi pude dodogorae ba lopu dodogorae meke koa dia taliñadi pude avavosae ba lopu avavosae tu, ura na tinoni va karikaridi bari.*

³ Gua ke, tuna na tie, mu va qaqiri i sari mua likakalae gua pa totošo ta raovo, meke pana rane toa sipu korapa doño atu dia, si mamu topue vura pa vasina koa agoi mamu la pa keke votiki vasina. Na butubutu va karikaridi tugo sari tie hire ba hokara kote bakala mo koa rini si asa.

⁴ Pana rane, sipu korapa doño atu dia, si paleke vurani sari mua qinaqiri nama ta raovo. Meke pana veluvelu, sipu korapa doño toto rini, si mu vura taloa gua arini pu ta raovo. ⁵ Sipu korapa doño atu dia, si mamu geli vura gua pa goba, mamu vagi sari mua qinaqiri, mamu vura gua vasina. ⁶ Kokovari pa avaramu, meke sipu korapa doño atu dia si mu paleke vurani pana puluvelu sa popoa. Va paere ia sa isumatamu pude mu lopu dogoria sa popoa, ura na vina titila si agoi koa sa butubutu Izireli.”

⁷ Ke tavetia rau gua sapu ta garunu nia rau. Pana rane si va vura i rau sari qua qinaqiri

* 12:2 Ais 6:9-10; Zer 5:21; Mk 8:18

nama ta raovo. Meke pana veluvelu si geli nia limaqu rau sa goba meke vura pa kalina. Totoso puluvelu si vagi rau sari qua qinaqiri meke paleki pa avaraqu sipu korapa dono mae dia si arini.

⁸ Pana munumunu si kamo mae koa rau sa zinama te Zihova: ⁹ “Tuna na tie, vea lopu nanasa igo sa butubutu va karikarina pa Izireli sapu, ‘Na sa si tavetia agoi?’ gua?

¹⁰ Zama la guahe koa rini, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Banara: Sa inavoso hie si tanisa koburu koreo tavia pa Zerusalemameke tanisa doduruna sa butubutu pa Izireli pu korapa koa vasina.’

¹¹ Zama la guahe koa rini: ‘Arau si na vina titila koa gamu.’

Gua sapu tavetia goi, asa tugo si kote ta evana koari kasa. Kote ta raovo vagi si arini guana boso.

¹² Sa koburu koreo tavia koari kasa si kote vekoi pa avarana sari nana likakalae pa totoso puluvelu meke kote ta luarae, kote ta geli poni nia sa si keke lopa pa goba pude vura gua si asa vasina. Kote va paere ia sa sa isumatana pude lopu dogoria sa sa popoa. ¹³ Kote ivara veko ponia vaqara Arau si asa, meke kote ta saputu vagi si asa koasa Qua sipata; kote turana la nia Arau pa Babiloni si asa, koasa popoa tanisa butubutu Kaladea, ba lopu kote dogoria sa, meke vasina si kote mate si asa.* ¹⁴ Kote va hurakatae lani Rau pa doduru vasina sarini pu koa turania

* **12:13** 2 Ban 25:7; Zer 52:11

si asa, nana tie tavetavete meke doduru nana tie variperā, meke kote hadu lulini vedara Arau.

¹⁵ Pana va hurakatae lani Rau koari na butubutu meke votiki popoa, si kote tiqe tumae nia rini sapu Arau tugo se Zihova. ¹⁶ Ba kote va malumi Arau si ka visavisa pude lopu mate pa vedara, na oza, meke na soṇe, pude koari na butubutu sapu la koa rini si kote helahelae ni rini sari doduru dia tinavete variva malederedi. Gua asa meke kote tumae nia rini sapu Arau tugo se Zihova.”

Sa Poropita Neneqarana

¹⁷ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova,
¹⁸ “Tuna na tie, mu neneqara totoṣo henahena si agoi, mamu holoqoru totoṣo napo kolo agoi.
¹⁹ Mu zama la i sari tiena sa popoa: ‘Hiera gua si zama nia e Zihova Baṇara pa guguadi arini pu koa pa Zerusalemā meke pa popoa Izireli: Kote henai rini sari gedi ginani pa minatagutu meke kote napo kolo si arini pa ninunala na tinalotaṇa, ura doduru dia tinago pa korapana sa dia popoa si kote ta vagi palae koa gua koari na tinavete kaleadi pu taveti ri kasa pu koa vasina. ²⁰ Sari vasileana pu koai na tie si kote ta huara palae meke sa popoa si kote ivulu. Gua asa pude tumae nia gamu sapu Arau se Zihova.’”

Sa Zinama Tumatumae sapu Lopu Ta Oko-raena

²¹ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
²² “Tuna na tie, vea gua sa zinama tumatumae sapu hoke zama nia gamu pa popoa Izireli: ‘Sari rane si hola taloa meke sari dinogodogorae si lopu ta evaṇa’? ²³ Zama guahe koa rini: ‘Hiera

gua si zama nia e Zihova sa Baṅara: Kote va kokoi ia Rau sa zinama tumatumae hie meke lopu kote zama pule nia rini pa Izireli.’ Mu zama guahe koa rini, ‘Sari rane si tata kamo totošo doduru dinogodogorae si kote gorevura! ²⁴ Ura na loke dinogodogorae kokohadi babe na kinorokorotae avoso lea si kote koa pa Izireli. ²⁵ Ba Arau e Zihova si kote zamani sapu hivani Arau, meke kote gorevura si arini meke lopu kote va sasanae. Ura koari na mia rane, gamu pa butubutu va karikari mia, si kote va gorevura i Arau gua sapu zama ni Arau, zama vura gua se Zihova Baṅara.’”

²⁶ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova: ²⁷ “Tuna na tie, sa butubutu Izireli si zama guahe, ‘Sa dinogodogorae sapu dogoria sa si tana soku vuaheni tu pu korapa mae, meke sapu korokorotae nia sa si tana vuaheni pa kenuda sapu seu hola la tu,’ gua.

²⁸ Gua ke mu zama guahe koa rini, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara: Lopu keke ri na Qua zinama si kote va sasanae pule; doduru gua sapu zama ni Rau si kote gorevura, zama vura gua se Zihova.’”

13

Kinorokorotae La Koari na Poropita Kokohadi

¹ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova: ² “Tuna na tie, mu korokorotae la i sari na poropita pa Izireli sapu korapa korokorotae. Zama la guahe koa rini pu korapa korokorotae pa dia binalabala soti teledia: ‘Mi avosia sa zinama te Zihova!’ ³ Hiera gua si zama nia e Zihova

sa Baṅara: Madi ta lotaṅa sari na poropita kokohadi pu luli sari maqomaqo dia teledia meke lopu dogoria keketona! ⁴ Kei Izireli, sari mua poropita si guana siki pinomo koari na vasidi ta huaradi. ⁵ Lopu hite la si arini koari na goba ta huaradi pude tuvaka ponia sa vetu te Izireli pude turu va nabu sa butubutu Izireli pa vinaripera koasa rane te Zihova. ⁶ Sari dia dinogodogorae si kokoha meke dia vinakuvakutae si na sinekesekei. Zama guahe si arini, “E Zihova si zama vura,” gua, totošo lopu hite garuni e Zihova; gua ba rovea rini sapu kote gorevura sari dia zinama. ⁷ Veā lopu ele dogori gamu sari na dinogodogorae kokohadi meke na zinama vakuvakutae sekesekeidi totošo zama guahe si gamu, “E Zihova si zama vura,” gua, totošo lopu hite zama si Rau?

⁸ Gua ke hiera gua si zama nia e Zihova: Koa gua koari na mia zinama sekesekeidi meke na dinogodogorae kokohadi, si kote kana gamu Arau si gamu, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara. ⁹ Sa Limaqu si kote kana la koari na poropita pu dodogorae kokoha meke vakuvakutae sekesekei. Lopu kote somana si arini koasa Qua vinarigara tinoni babe somana ta kubere koasa vivinei tanisa butubutu tadi na tie Izireli, meke lopu kote kamo pule la si arini pa popoa Izireli. Gua asa meke kote tumae nia gamu sapu Arau tugo se Zihova sa Baṅara.

¹⁰ Koa gua sapu turaṅa va sea i rini sari Qua tinoni koari dia zinama sapu, “Binule si koa,” gua, totošo loke binule si koa, meke sina totošo tavete goba lopu ṅiṅiradi sari tie si la tita va

keoro nia binu rini,* ¹¹ gua ke mu la tozini sarini pu la va tita keoro nia binu sa goba sapu na kote hoqa sia. Na ruku si kote hoqa va ninira, meke kote garunu mae ruku kabukabue aesi si Arau, meke na givusu niburuna si kote raza va hodaka. ¹² Pana hoqa sa goba si vea lopu kote nanasa guahe sari tie koa gamu, “Vea, avei sari binu keoro sapu tita valani gamu?” gua?

¹³ Gua ke hiera gua si zama nia e Zihova Baṅara: Pa Qua tinaṅaziri si kote rupaha mae nia Rau sa givusu niburuna, meke pa Qua binugoro si kote ruku mae nia na ruku kabukabue aesi Arau, meke na lovua si kote mae meke hoqa va huara pania sa goba. ¹⁴ Arau kote mae huara gore la nia pa pepeso sa goba sapu tita va keoro nia binu gamu meke kote ta huara kamo koari na patu pa hubidi rina goba. Totoso hoqa sa, si gamu ba kote somana ta huara turaṅae koasa; meke kote tumae nia gamu sapu Arau tugo se Zihova. ¹⁵ Ke kote va gore la nia Rau sa Qua tinaṅaziri koasa goba meke koa rini pu tita va keoro nia binu. Meke kote zama si Arau koa gamu, “Sa goba si lopu koa meke gua tugo si arini pu tita va keoro nia binu, ¹⁶ arini sari poropita pa Izireli sapu korokorotae nia sa Zerusalemameke pa dinogodogorae si dogoria rini sapu binule si kote kamo pa Zerusalemame, gua, totoso loke binule si kamo, zama vura gua si Arau Zihova.”

Sari Poropita Barikaleqe Kokohadi

¹⁷ Ego, tuna na tie, liṅana la nia sa isumatamu koari na vineki na barikaleqe tadi na turaṅamu

* **13:10** Zer 6:14, 8:11

pu korokorotae vura pa dia binalabala teledia. Korokorotae la koa rini, ¹⁸ mamu zama guahe, 'Guahe si zama vura nia e Zihova Baṅara: Madi ta levei sari na vineki na barikaleqe pu tavete pizopizo lima poni sari tie meke na hadehade batu sapu koa i na potana pude va lomolomoso vagi sari tie. Vea gua, kote sipata vagi gamu sarini pude mi koa valeana mia gua? ¹⁹ Gamu si ṅoṅovala ia sa Pozaqu koari na Qua tinoni koa ri karua siniovo lima kiko bale na vide bereti sapu ta tabara ni gamu, totošo koha i gamu sari Qua tinoni. Ura na okoro avoso koha tugo bari, ke va matei gamu sarini pu lopu pada pude mate meke va toa i gamu sarini pu lopu garodi pude toa.

²⁰ Gua ke hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Arau kana i sari na pizopizo lima sapu hatihati nia tie gamu meke sipata vagi guana kurukuru tapuru, ke kote saputu vagi Arau pa lima mia si arini; kote rupahi Arau saripu sipata vagi gamu guana kurukuru tapuru.

²¹ Kote sira panipani Rau sari poko hadehade pa batu mia meke harupi sari Qua tinoni pa lima mia, meke lopu kote hoqa pule si arini koa ri na mia sinekesekei. Gua asa meke kote tumae nia gamu sapu Arau tugo se Zihova. ²² Koa gua sapu va talotaṅi gamu sari tie tonotodi koari mia koha, totošo lopu hite va talotaṅi Arau, meke sina sovuti gamu sari tie kaleadi pude lopu kekere koari dia hahanana kaleadi pude harupu puleni dia tinoa, ²³ ke lopu kaqu dogoro pule dinogodogorae kokohadi babe vakuvakutae si gamu. Na kote harupi Arau sari Qua tinoni pa lima mia, meke kote tumae nia gamu sapu Arau

tugo se Zihova.’”

14

Sa Vinahesi Beku pa Izireli

¹ Kaiqa koimata pa Izireli si mae koa rau meke habotu pa kenuqu. ² Meke kamo mae koa rau sa zinama te Zihova: ³ “Tuna na tie, sari tie hire si va turu beku pa bulo dia meke veko vina soqo kaleadi pa kenudia. Ve, kaqu va malumi Arau pude tepatepa mae koa Rau si arini? ⁴ Gua ke zama la i, mamu tozini, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara: Pana va turu beku si keke tie Izireli pa bulona meke veko vina soqo kaleanadi pa kenuna, beto si la dogoro poropita si asa, si Arau e Zihova mo telequ kote olaṅia si asa, na inolana sapu garodi ri soku beku pu tagoi sa. ⁵ Kote tavetia Arau si hie pude vagi puleni sari bulo dia ri na tie Izireli, arini pu veko pani Au meke vahesi dia beku.’

⁶ Gua ke zama la ia sa butubutu Izireli, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara: Mi kekere! Luara pani sari mia beku, mamu noso ni sari mia tinavete variva malederedi!

⁷ Pana keke tie Izireli babe na tie karovona sapu koana pa Izireli si va paqaha pule nia koa Rau meke va turu beku pa bulona meke veko vina soqo kaleanadi pa kenuna si asa, beto si la dogoro poropita, si Arau e Zihova mo Telequ kote olaṅia si asa. ⁸ Arau mo kote kana ia sa tie asa meke kote tavete guni nia na vina titila kaleanana si asa sapu ta gilana valeana koa rina tie. Kote va mate pania Rau si asa koari na Qua

tinoni. Gua asa meke kote tumae nia gamu sapu Arau tugo se Zihova.

⁹ Pana ta sovutu pude korokorotae sa poropita, si na Arau mo na sovutu ia sa poropita asa, meke kote repaha vura lania Arau sa Limaqu koasa meke va rizu pania koari na Qua tinoni pa Izireli. ¹⁰ Kote vagia rini sa dia vina kilasa; sa poropita si kote pada pude tava kilasa gugua tugo sa tie sapu la dogorona si asa. ¹¹ Meke lopu kote rizu taloa pule koa Rau sari tie pa Izireli, meke lopu kote va boni puleni koari doduru dia sinea. Kote Qua tinoni si arini meke Arau si kote na dia Tamasa, zama vura gua si Arau Zihova sa Banara.’’

Se Noa, Daniela, meke Zobi

¹² Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova: ¹³ “Tuna na tie, be keke popoa si tavete va sea mae koa Rau, sapu na vahesi votiki tamasa, si kote nadoro atu nia Arau sa Limaqu la koasa meke noso i sari vasidi sapu mae gua sari ginani meke garunu la soṅe koa sa meke va matei sari nana tie na kurukuru made nene, ¹⁴ si be ari ka neta tie hire, ari Noa, Daniela, meke Zobi, si koa dia vasina, ba kote harupu puleni mo si arini koari dia tinoṅoto, zama vura gua si Arau Zihova sa Banara.

¹⁵ Ba be garunu la nia kurukuru pinomodi Arau sa popoa asa meke va matei rini sari na koburu meke ivulu sa popoa meke loke tie si boka ene nuquru ia sina koa sari kurukuru pinomodi vasina, ¹⁶ si hinokara gua sapu toaqu si Rau, zama vura gua si Arau Zihova sa Banara, be koa dia sari ka neta tie hire vasina, ba lopu kote boka harupi rini sari tudia koreo na vineki.

Arini mo teledia si kote ta harupu, ba sa popoa si kote ivulu.

¹⁷ Ba be turana mae nia Arau sa vedara koasa popoa asa meke zama guahe, 'Va malumia sa vedara pude ene ia sa sa doduruna sa popoa,' gua, meke va matei Arau sari tie meke sari dia kurukuru made nene, ¹⁸ si hinokara gua sapu toaqu si Rau, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara, sapu be sari ka neta tie hire si koa dia vasina, ba lopu kote boka harupi rini sari tudia koreo na vineki. Arini mo teledia si kote ta harupu.

¹⁹ Ba be garunu la nia Rau koasa popoa asa si keke minoho meke pa Qua tinaṅaziri si mate sari soku tie meke sari na dia kurukuru name, ²⁰ si hinokara gua sapu toaqu si Rau, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara, sapu be koa dia vasina sari Noa, Daniela, meke Zobi, ba lopu kote boka harupi rini sari tudia koreo na vineki. Kote harupu puleni mo si arini pa dia tinoṅoto.

²¹ Ura hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Kote vea kaleana gua si be garunu lani Arau koa sa popoa Zerusalemia sari ka made Qua vina kilasa kaleanadi hola, sa vedara, soṅe, kurukuru pinomo, meke sa oza, pude va matei sari tie meke sari dia kurukuru made nene!*

²² Gua ba kote toa hola dia si ka visavisa tie, sari koreo na vineki si kote ta vagi vura vasina. Kote atu si arini koa gamu meke toso dogori gamu dia hahanana na tinavete si kote va sosode ia gamu sapu sa tinasuna sapu va kamo la nia Arau pa Zerusalemia, doduru tinasuna sapu va kamo

* **14:21** Rev 6:8

lani Arau si garodi tugo. ²³ Kote va sosode ia gamu pana dogori gamu sari dia hahanana na tinavete, meke tumae nia gamu sapu doduru pu tavete la ni Arau si gotogoto la koa ri dia tinavete kaleadi pu taveti rini.”

15

Sa Parabolona^d sa Huda Vaeni

¹ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
² “Tuna na tie, na vea gua meke leana hola nia sa hudana sa vaeni sari lelanadi ri na huda pa soloso? ³ Sa hudana sa vaeni si vea, boka tavete nia pa kaiqa ginugua arilaedi? Boka tavete nia pini poko sia pude va sigoto likakalae? Lokari!
⁴ Meke mudina sapu ta suna la pa nika meke la sa nika meke sulu betoi sari karua hubina meke muho te motete mo si pa kokorapana, si vea, boka va arilaena ia pule pa kaiqa ginugua? Lokari! ⁵ Pude lopu boka tava arilaena pa kaiqa ginugua totošo lopu ele ta sulu sa, si vea meke kote boka tava arilaena totošo ele gania nika meke muho motete?

⁶ Gua ke hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Gua sa huda vaeni sapu ta vagi koari na huda pa soloso meke ta sulu, si kote tavete gunini Arau sari tie sapu korapa koa pa Zerusalema.
⁷ Arau mo kote kana i si arini meke kote va taliri la nia Arau koa rini sa Isumataqu pude va kilasi, meke kote tumae nia rini sapu Arau tugo se Zihova. ⁸ Kote va kilasia Arau sa popoa meke huara pania sina ele veko pani Au rini si Arau, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara.”

16

Zerusalema sa Barikaleqe Kaleanana

¹ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
² “Tuna na tie, mu la tozi ni sari pa Zerusalema sari dia tinavete variva malederedi, ³ mamu zama guahe, ‘Hiera gua si zama la nia Arau Zihova Baņara koe Zerusalema: Sa tutimu meke sa mua pīnodo si pa popoa tadi na butubutu Kenani; sa tamamu si na tie Amoraiti meke sa tinamu si na barikaleqe Hitaiti. ⁴ Totoso podo agoi si lopu ta kumata sa titomu meke lopu ta huve si agoi meke lopu ta tavusu soloti babe ta hade pa poko. ⁵ Loke tie doņo atu igo na tataru nigo babe hite tavete atuni sari kaiqa vina tana hire. Lopu gua tu, agoi si ta gona vura la pa sada, ura koasa rane tu sapu podo agoi si lopu ta hivaemu si agoi.

⁶ Meke ene hola si arau koa goi meke dogorigo eko eņamu meke zopuzopu ni nenemu meke tale eharamu, meke sipu korapa eko tale eharamu si zama atu si Arau koa goi, “Mu toa!” guni nigo Arau. ⁷ Va noma sage igo Arau guana linetelete pa inuma. Noma sage si agoi meke toqolo sa tinimu meke evaņae keke tinolava koari na patu nedala. Totu sari susumu meke gele sari kalumu, ba korapa dodoho eko mo si goi.

⁸ Mudina asa si ene hola pule si Arau meke dogoria Rau sapu ele kamo goi sa vuaheni pada varihaba, ke vagia Rau sa Qua poko hade meke va hade nigo pude paere ia sa tinimu dodohona. Meke va tatara si Arau meke tavetia sa vinariva egoi koa goi, zama vura gua si Arau Zihova sa Baņara, meke evaņae na loaqu Arau si agoi.

⁹ Beto si huve igo Arau pa kolo meke nuzapa pani koa goi sari ehara meke va lumulumu igo Arau. ¹⁰ Va sage nigo poko sapu ta piti va sari koari na lozi leleadi Arau meke na sadolo pa nenemu. Va poko nigo poko lineni memelesina Arau meke na poko hadehade noma hinoluna. ¹¹ Va sari nigo patu nedala Arau: na pizopizo pa limamu meke na pakupaku pa ruamu, ¹² meke veko riñi si Arau pa isumu, na vikulu pa taliñamu meke na toropae bañara leleana pa batumu. ¹³ Ke tava sarie qolo si agoi meke na siliva; sari mua poko si na lineni memelesidi meke na poko noma hinoludi meke na poko sapu ta piti va sari koari na lozi leleadi. Na palava memehena, na zipale, meke na oela olive sari mua ginani. Noma sage ke tolavaemu hola si agoi meke evañae na kalaho tu. ¹⁴ Sa inavosomu si ene koari na butubutu pa gugua sa tinolava tamugoi, sina sa lineana sapu tavete atu nia Rau si va gotogoto ia sa mua tinolava, zama vura gua si Arau Zihova sa Bañara.

¹⁵ Ba ran̄ea goi sa mua tinolava meke tave-tavete nia goi sa inavosomu pude evañae na maqota. Poni pule nigo si agoi koari doduru pu ene hola meke sa mua tinolava si ta evañae tanisa tugo.

¹⁶ Vagi goi sari kaiqa mua poko meke va sari i sari na hope vasidi tana vahesi beku koari na toqere, koari na vasina sapu taveti goi sari vinari va riqihi. Sari tiñitoña gugua arini si lopu pada pude ta evaña ba be ta avoso. ¹⁷ Vagi tugo goi sari vina sari ta tavetedi pa qolo na siliva na patu arilaedi pu poni nigo Arau meke va evañae

ni beku kokoreo agoi beto si taveteni hahanana tadi na maqota agoi. ¹⁸ Meke vagi goi sari mua poko sapu ta piti va sari koari lozi leleadhi meke va sageni, meke vari poni lani agoi koa rini sari Qua oela meke oto huda humahumana lea koa rini. ¹⁹ Meke Arau tugo poni nigo ginani: palava memehedi, oela olive, meke na zipale si pude henai, ba agoi poni lani koari na mua beku. Gua asa si evania goi, zama vura gua si Arau Zihova sa Banara.

²⁰ Meke vagi goi sari tumu koreo na vineki pu Arau va podoni koa goi meke vukivukihi lani guana ginani la koari mua beku. Vea, lopu pada mo sapu ele na maqota si agoi? ²¹ Va matei goi sari Qua koburu meke vukivukihi lani koari na beku. ²² Koari doduru mua tinavete variva malederedi meke mua hahanana maqota si lopu balabala i goi sari rane totošo vaquramu si goi, totošo dodohomu si agoi, tale eharamu, meke eko enamu meke zopuzopu ni nenemu.

²³ Mamu talotana si goi! Mamu talotana si agoi, zama vura gua si Arau Zihova sa Banara. Lopu arini mo sari na mua tinavete kaleadi, ²⁴ ba pa kali sirana meke koari na batu vetu si kuri vahesihesiana beku si agoi. ²⁵ Pa doduru varipaza sirana si va turui goi sari mua hope meke novalia sa mua tinolava. Poni la nia goi sa tinimu pa tie, nenere sapu koe sei mo sapu ene hola. ²⁶ Taveti goi sari hahanana maqota la koari pa Izipi, sari turanamu sapu edi hagele hola, meke va gevuru Au pude bugoro nia sapu gigiri tu sa mua hahanana maqota. ²⁷ Ke nadoro vura atu nia Rau sa Limaqu koa goi pude va

kilasigo meke va hiteke gore ia sa volosona sa mua popoa; na vari poni la nigo Arau koari mua kana, sari pa Pilisitia, sarini pu hodahodaka nia sa mua hahanana variva kurekurena. ²⁸ Na maqota tugo tadi pa Asiria si goi, sina voriti hata ia goi; mudina asa ba lopu nazulu igo. ²⁹ Meke hoda ia tu agoi sa mua hahanana maqota meke va somana i sari pa Babiloni, sa popoa tadi na tie holuholu, gua ba lopu nazulu igo tugo.

³⁰ Ta naziri hola nigo Qua!*, zama vura gua si Arau Zihova sa Banara, na taveti agoi sari doduru tinavete hire, guana maqota sapu loke nana kinurekure hokara! ³¹ Totoso taveti agoi sari mua vasidi vahesi beku pa vari paza sirana meke koari na batu vetu, si ele hola nia goi sa hahanana maqota sina lopu hiva ta tabara si agoi.

³² Agoi na barikaleqe barabaratamu! Ari na tie karovodi tu si hivani goi, lopu sa mua palabatu! ³³ Doduru maqota si ta tabara, ba agoi si vala vinari poni tu koari tie pu vagi goi. Tabari goi pude mae si arini pa doduru vasina pude mae puta turana igo. ³⁴ Ke koasa mua tinavete maqota si votikaemu si agoi koari kaiqa pule. Loke tie haqala hata igo si agoi koari mua tinavete. Na votikaemu, agoi tabari si arini, lopu arini tabara igo si agoi.

Pitua Tamasa sa Popoa Zerusalem

* **16:30** Sa vesi hie si lopu bakala pa Hiburu. Sa iniliri si luli sa binalabala gina ta vagi pa vinekala tata pa zinama Hiburu.

³⁵ Gua ke agoi na maqota, mu avosia sa zinama te Zihova! ³⁶ Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Banara: Sina zoropo vura ni goi sari mua tinagotago meke va dodoho pule nigo koari na mua babaere, meke koa gua koari doduru mua beku variva malederedi meke sina va matei goi sari mua koburu pude vukivukihi lani koari na mua beku, ³⁷ gua ke kote varigarani Arau sari doduru mua babaere sapu puta turani agoi, sapu tataru ni meke sapu kana i agoi. Kote vagi varigara ni Arau pa doduru vasina meke kote va dodoho igo Arau pa kenudia, meke kote dogoria rini dodoremu. ³⁸ Kote pitu igo Arau meke va kilasa igo gugua ari barikaleqe sapu barabarata meke va mate tie, meke pa Qua binugoro meke tinanaziri si kote na minate va kilasa guni nigo Arau. ³⁹ Meke kote vala nigo Arau koari mua babaere, meke arini kote huara goreni sari mua vahesihesiana beku koari na batu vetu na batu toqere. Kote vagi pani rini koa goi sari mua poko meke sari mua patu nedala meke va dodoho pani igo. ⁴⁰ Keke puku tie si kote va raza nigo rini. Arini kote gona nigo patu meke kubolo nigo vedara. ⁴¹ Kote sulu goreni rini sari mua vetu meke va kilasa igo pa kenu dia ri soku barikaleqe. Arau kote va noso ia sa mua tinavete maqota, meke lopu kote tabara pulei goi sari mua babaere. ⁴² Meke kote malohoro gore sa Qua tinanaziri, meke sa Qua binugoro sapu lulia kono si kote taliri va seu koa goi; kote bule si Arau meke lopu bugoro.

⁴³ Sina lopu balabala i goi sari rane toroso vaquramu, ba va bugoro Au tu goi koari na

tiñitona hire, ke kote va raza ni Arau pa batumu gua sapu taveti agoi, zama vura gua si Arau Zihova sa Bañara. Na vegua ke sa tinavete maqota tu si va somana la nia goi koari na mua tinavete variva malederedi?

Sa Tuna Vineki si Gua Tugo sa Tinana

⁴⁴ Doduru tie pu hoke zamani sari zinama tumatumae si kote zama nia sapu guahe: “Sa tuna vineki si gua tugo sa tinana,” gua. ⁴⁵ Na hinokara na tuna vineki tugo sa tinamu si agoi, asa pu kilu ia sa nana palabatu meke sari nana koburu; meke agoi si hinokara na tasidia tugo ri na tasimu vineki, arini pu veko pani sari dia palabatu meke dia koburu. Sa tinamu agoi sina barikaleqe Hitaiti meke sa tamamu si na tie Amoraiti. ⁴⁶ Sameria si na tasimu vineki kenuna, asa pu koa turani sari tuna vineki la gua pa kali gedemu. Meke sa tasimu vineki mudina pu koa turani sari tuna vineki pa kali mataomu* si e Sodomu. ⁴⁷ Ene gua pa dia sirana si agoi meke dono luli goi sari dia tinavete variva malederedi, ba koari doduru mua hahanana si kaleana holani tu goi si arini. ⁴⁸ Hinokara gua sapu toaçu si Arau, zama vura gua si Arau Zihova sa Bañara, sa tasimu vineki, se Sodomu meke sari na tuna vineki si lopu taveti gua sapu taveti agoi meke sari tumu vineki.

⁴⁹ Ego hierana sa sinea tanisa tasimu vineki Sodomu: Asa meke sari tuna vineki si va titie hola, henahena va hola meke lopu galagala; lopu tokani rini sari pu malaña meke loke gedi.

* **16:46** Kali mataomu be tia la pa kali gasa rimata.

⁵⁰ Vahesi puleni si arini meke taveti rini sari tinavete variva malederedi pa Kenuqu. Gua ke huara pani Arau, gua mo sapu dogoria goi. ⁵¹ Sari sinea te Sameria si nomana hola; ba kukuruna tamugoi si lopu kamo sa. Sari tinitona kaleadi sapu taveti goi si hola nia sapu tadirini, meke sari tinitona variva malederedi sapu taveti goi si hola nia sapu tadirini, meke sari tasimu vineki si guana tonotodi mo toto so va padapada lani sapu taveti goi. ⁵² Ke mamu kurekure si agoi, ura ele va sosode ia goi sapu sa vinakilasa tanisa tasimu vineki si pada pude hiteke gore; sina sari mua sinea si kaleana holani sapu tadi kasa, ke dono guana leana hola nigo rini si agoi. Ke mu kurekure si agoi, mamu palekia sa mua kinurekure, ura la agoi meke va leana pani sari tasimu vineki.

Sodomu meke Sameria si Kote Tava Kuri Pule

⁵³ Gua ba, kote veko pulei Arau sari tinagotago te Sodomu meke tadi tuna vineki meke te Sameria meke tadi tuna vineki, meke gua tugo sari tinagotago tamugoi Zerusalema, ⁵⁴ pude mu kurekure ni sari doduru kinaleana pu taveti goi sapu guana dono va hiteki sari kinaleana tadi kasa. ⁵⁵ Ke sari tasimu vineki, Sodomu meke sari tuna vineki, meke Sameria meke sari tuna vineki, si kote bokaboka gua pule pukerane si arini; meke agoi meke sari tumu vineki ba kote bokaboka gua pule tugo pukerane. ⁵⁶ Koari na rane sapu tava lavata agoi si lopu hite hoke poza ia goi se Sodomu, sa tasimu vineki, ⁵⁷ sipu lopu ele ta poho sari mua hahanana kaleadi. Gua ba, korapa va sisire nigo ari na tie pa Edomu meke

sari doduru turanana meke sari tie pa Pilisitua meke doduru ari kasa pa varikalimu pu hako-hako nigo. ⁵⁸ Kote vagia goi sa vinakilasadi ri na mua kinaleana meke sari mua tinavete variva malederedi, zama vura gua si Arau Zihova.

Sa Vinariva Egoi sapu Koa Hola

⁵⁹ Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Arau kote va tana igo gua sapu garomu, sina agoi ele kilu ia sa Qua vina tatara totošo seke ia goi sa vinariva egoi. ⁶⁰ Gua ba kote balabala ia Rau sa vinariva egoi sapu tavete ia Rau koa goi koari na rane sapu vaquramu si agoi, meke kote tavete ia Rau si keke vinariva egoi koa goi sapu koa hola. ⁶¹ Meke kote balabala i goi sari mua hahanana meke kurekure ni totošo va kamo i goi sari tasimu vineki, sarini pu kenudi koa goi meke sapu mudidi koa goi. Kote vatu ni Rau koa goi si arini guana tumu vineki, ba lopu koasa laena sa Qua vinariva egoi koa goi. ⁶² Gua ke kote tavetia Rau sa Qua vinariva egoi koa goi, meke kote tumae nia goi sapu Arau se Zihova. ⁶³ Meke totošo talešo nigo Arau si agoi koari doduru pu taveti goi, si kote balabala si goi meke kurekure meke lopu kote tukele pule ia goi sa ṅuzumu sina kote pamaṅa hola mua si goi, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara.'"

17

Sa Parabolona sa Huda Vaeni meke Karua Atata

¹ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
² "Tuna na tie, mu tavetia si keke vivinei mamu la tozi nia sa butubutu Izireli sa parabolo hie.

³ Mamu zama guahe koa rini, 'Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara: Keke atata nomana sapu ninira hola tatapuruna, meke gele meke doṅo lea kaluna si kamo la pa Lebanoni. La moku vagia sa si keke lihona sa huda sida pa batuna; ⁴ moku vagia sa meke paleke taloa nia sa, la koasa popoa tadi tie holuholu, vasina lete ia sa koasa vasileana tadi na tie hata likakalae pa votiki popoa pude holuholuni.

⁵ Vagi sa si kaiqa kiko pa mua popoa meke vekoi sa pa pepeso masuruna. Meke lete ia sa vasina sapu koa va leana ia kolo guana huda pa taṅele ovuku. ⁶ Meke toṅolo si asa meke evaṅae na huda vaeni. Sari lelaṅana si araha pepeka meke taliri pule la koasa, ba sari karosona si pa kauru pepeso. Ke evaṅae na huda vaeni si asa meke sari lelaṅana si elo va leana.

⁷ Ba koa nana pule si keke atata nomana sapu ninira tatapuruna meke doṅo lea kaluna. Ego sa huda vaeni hie si koa si asa koasa vasina ta lete sa meke garunu lani sa sari karosona koasa atata hie meke nadoro lani sari lelaṅa koasa pude vagi kolo. ⁸ Ba ele ta lete mo si asa pa pepeso masuruna vasina sapu koa va leana ia na kolo pude boka toṅolo, lelaṅa, ari vuana si asa, meke evaṅae na huda vaeni tolavaena.'

⁹ Mu zama la guahe koa rini, 'Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara: Vea, kote boka toa valeana sia? Lopu kote ta rabutu palae sia meke ta vagi palae vuana pude mani harahara? Doduru sapu tuvulu vaqura si kote harahara. Lopu kilu na tie ninirana babe soku tie pude rabutu pania. ¹⁰ Pude ta lete rizu sa, si kote

toa tugo sia? Lopu kote harahara taloa pana raza ia sa givusu pa kali gasa rimata? Lopu kote harahara mo pa vasina noma sage sia?"

Tava Bakala sa Parabolo

¹¹ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
¹² "Mu zama la guahe koasa butubutu va karikarina hie, 'Vea, lopu tumae nia gamu sapu zama nia sa parabolo hie?' Mu tozini: 'Sa banara pa Babiloni si la pa Zeruselema meke paleke taloa nia sa sa banara meke sari koimata pa Ziuda, meke turana pule lani sa pa Babiloni.* ¹³ Vagi ia sa si keke ri kasa koasa tuti banara meke tavete ia si keke vinariva egoi koa sa, meke va tokotokoro ia sa. Vagi taloani tugo sa sari na palabatu koasa popoa, ¹⁴ ke sa butubutu banara si malohoro gore, lopu boka tekulu sage pule, sina toa mo si arini koasa kinopuna sa vinariva egoi tanisa. ¹⁵ Ba sa banara si va gugue la koasa meke garunu la nia si keke puku tie pa Izipi pude la vagi hose meke na qeto minate. Vea kote boka si asa? Asa pu tavete gugua asa si vea, boka ta harupu nia sa? Boka seke ia sa sa vinariva egoi meke boka ta harupu nana?"

¹⁶ Hinokara gua sapu toaqu si Arau, zama vura gua si Arau Zihova sa Banara, sapu kote mate si asa pa Babiloni, koasa popoa tanisa banara sapu vekona si asa koasa habohabotuana banara. Asa sa banara sapu sa nana tinokotokoro sapu ta veko palae meke sa nana vinariva egoi sapu ta seke. ¹⁷ Pana la sa banara pa Babiloni meke la rapata pa Zeruselema si lopu kote boka la

* **17:12** 2 Ban 24:15-20; 2 Koron 36:10-13

toka nia Pero meke sa nana qeto minate lavata si asa, totošo va tomotomo lania pepeso ri na kana sa kali goba pude haele nuquru meke totošo taveti rini sari na vasina vari variperana pa vari likohaena sa goba pude va mate soku tie. ¹⁸ Na sekea sa sapu tokotokoro nia sa meke gua tugo sa vinariva egoi sapu tavetia sa. Taveti sa sari doduru tiñitoña hire meke kamahire lopu kote boka govete si asa.

¹⁹ Gua ke hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Bañara: Hinokara gua sapu toaçu si Arau, kote va gore la nia Arau pa batuna sa tinokotokoro pa Pozaçu sapu kilua sa meke sa Qua vinariva egoi sapu sekea sa. ²⁰ Kote ivara nia Rau sa Qua vaçara meke saputu vagia si asa koasa Qua sipata. Kote turana la nia Rau pa Babiloni meke vasina kote pitu ia Rau si asa sina lopu kopu nia sa sa nana vina tatara koa Rau. ²¹ Doduru nana tie varipera si kote govete na hoça koasa vedara meke sarini pu toa si kote ta hurakatae koasa givusu. Gua, meke kote tumae nia gamu sapu Arau Zihova si ele zama.’”

Sa Vina Tatara te Tamasa

²² “‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Bañara: Arau teleçu kote la vagia pa batu uluna sa huda sida si keke lihona meke la lete ia; kote moku vagia Rau sa liho vaçura pa batu uluna meke la lete ia koa keke toçere sapu ululu hola koari doduru. ²³ Koari na toçere ululudi pa Izireli kote la lete ia Rau; kote ari lelañana meke ari vuana meke evañae na huda sida leleana hola. Soku votivotiki kurukuru si kote la tavete vori vasina; kote koa açoro dia koari na lelañana. ²⁴ Doduru

hudahuda pa popoa kote tumae nia sapu Arau va gore ia sa huda ululuna meke sa huda pepekana si va ululu ia Rau. Sa huda sapu buma va leana si va popa ia Rau meke sapu popana si va toa va leana ia Rau.

Arau Zihova si ele zama, meke na kote tavetia Rau.’”

18

Hopeke Lalaeni Nada Tinavete

¹ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
² “Nasa si guni nia gamu na tinoni toতোসা zama nia gamu sa zinama tumatumae hie pa guguaana sa popoa Izireli:*

‘Sari tamadia si hena vua huda kubolodi,
 meke sari koburu si gagarikana livodi,’ gua?

³ Gua sapu hinokara toaqu si Arau, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara, si lopu kote zama pule nia gamu sa zinama tumatumae hie pa Izireli. ⁴ Ura sari doduru tinoni sapu toadi si na taqaraudi beto, sari tamadia meke gua tugo sari koburu, karua beto si Taqaraudi. Sa tie sapu tavete va sea, si asa tugo si kote mate.

⁵ Be guana koa nana si keke tie toṅotona
 sapu tavetia sapu leana meke toṅoto.

⁶ Lopu somana henahena si asa koari na hope pa toqere

babe vahesi sari na beku tadi pa Izireli.

Lopu barabarata si asa koa sa barikaleqe tanisa

turaṅana
 babe puta turana barikaleqe dogoro
 sidarana.

* **18:2** Zer 31:29

7 Lopu sekesekei nia sa sa likakalae tanisa keke tie,

ba va pulei sa sari tiñitona tadi tie sapu tuqei sa totošo va malumu ni lipulipu sa.

Lopu hiko si asa

ba ponini ginani sa sarini pu ovia meke va pokoi sa sarini pu dodoho.

8 Va malumu lipulipu la pa tie si asa ba lopu pude tavete poata

babe tepa vagi vina tomo la koari na linipulipu.

Kopu pule nia si asa pude lopu tavete va sea sa limana

meke gotogoto si asa totošo pitu i sa sari tie.

9 Luli sa sari Qua vina turu

meke kopu va leana i sa sari Qua tinarae.

Sa tie asa si na tie toñotona;

hinokara kote toa si asa,

zama vura gua si Arau Zihova sa Bañara.*

10 Be guana koa nana si keke nana koburu sapu vari variperana, sapu va mate tie babe taveti sari hahanana kaleadi, 11 ba sari hahanana kaleadi si lopu taveti sa tamana;

somana henahena sa tuna koari na beku pa toqere,

baratia sa sa barikaleqe tanisa turañana.

12 Nonovali sa sari pu malaña meke loke gedi, meke hoke hiko si asa.

Sa tinago sapu vagia sa tana votiki tie sapu lipulipu koasa si lopu va pule ia sa.

Vahesi sa sari na beku

meke taveti sa sari tiñitona variva malederedi.

* 18:9 Liv 18:5

13 Lipulipu la pa tie si asa pude vagi va tomo poata meke tepa va noma poata koari na linipulipu.

Vegua, kote toa sa tie gugua asa? Lopu kaqu! Sina taveti sa sari tinitona variva malederedi hire ke hinokara kote tava mate si asa meke kote telena ta zutu pule nia sa nana minate.

14 Ba be sa koburu hie si tagoa si keke koburu pule sapu dogori sari na kinaleana sapu taveti sa tamana, meke vea dogoro gunini sa ba lopu tavete luli sa:

15 Lopu somana henahena si asa koari na beku pa toqere
babe vahesi sa sari na beku pa Izireli.

Asa lopu baratia sa barikaleqe tanisa turanana.

16 Lopu nonoivala ia sa si keke tie
ba be tepa ia si keke tinago tanisa tie pu tepa pude lipulipu koa sa.

Lopu hiko si asa
ba poni ginani sa sari pu ovia
meke va poko i sa sari pu dodoho.

17 Kopu pule nia si asa pude lopu tavete va sea sa limana
Va malumu lipulipu la pa tie si asa ba lopu pude tavete poata
babe tepa vagi vina tomo la koari na linipulipu.

Kopu ni sa sari Qua tinarae meke luli sa sari Qua vina turu.

Asa lopu kote mateni sari sinea tanisa tamana; na hinokara kote toa si asa. 18 Ba sa tamana si kote mate ni sari nana sinea telena, sina vagi likakalae tanisa turanana, hiko si asa koasa tasina, meke taveti sa sapu sea la koari na tie.

¹⁹ Be nanasa g^uahe si agoi, ‘Na vegua ke l^opu somana ta g^ore nia sa tuna sari sinea tanisa tamana?’ Ura taveti sa tuna sapu leana meke to^oto meke kopu si asa p^ude kopuni sari doduru Qua vina turu, ke hinokara kote toa si asa. ²⁰ Sa tie sapu tavete va sea si asa tugo si kote mate. Sa sinea tanisa tamana si l^opu kote somana ta g^ore nia sa tuna, meke sa tamana l^opu kote somana ta g^ore nia sa sinea tanisa tuna. Sa laena sa tino^oto si kote ta poni nia sa tie pu koa va to^oto, meke sa kinaleana si kote ta g^ore nia tugo sa tie kaleana.*

²¹ Ba be sa tie kaleana si kekere koari doduru kinaleana sapu taveti sa meke kopu ni sa sari Qua vina turu meke taveti sa sapu leana meke to^oto si hinokara kote toa si asa; na l^opu kote mate si asa. ²² L^opu keke ri na kinaleana sapu taveti sa si kote ta zutu nia sa. Sina tavete va leana si asa ke kote toa si asa. ²³ Vea, q^etu nia Rau sapu mate sari tie kaleadi? zama vura gua si Arau Zihova sa Baⁿara. Lokari, ba q^etu hola si Arau to^oso kekere si arini koari na dia tinoa na hahanana kaleadi.

²⁴ Ba pana kekere sa tie to^otona koari nana hahanana to^otodi meke podalae taveti sa sapu variva malederedi, sapu hoke taveti sa tie kaleana, si vea kote toa sia? Lokari! L^opu keke ri nana tinavete leadi si kote ta balabala. Koa gua sapu l^opu kopu ni sa gua sapu leana ke ta zutu si asa, meke koa gua koari na tinavete kaleadi sapu taveti sa, si kote mate mo si asa.

* **18:20** Diut 24:16

²⁵ Ba zama guahe si gamu, ‘Sa sirana te Zihova si lopu leana.’ Mi va avoso, gamu na butubutu Izireli: Vea, lopu leana sa Qua sirana? Vea, lopu sari mia sirana tu si lopu leana? ²⁶ Pude kekere sa tie tonotona koari nana tinonoto meke podalae tavete va kaleana, si kote mateni tugo sa; sina tavete va kaleana si asa ke kote mate tugo si asa. ²⁷ Ba pana kekere si keke tie kaleana koari nana tinavete kaleadi meke taveti sa sapu leana meke tonoto, si kote harupia sa sa nana tinoa. ²⁸ Sina gilae si asa koari na kinaleana sapu taveti sa meke kekere taloa si asa koa rini, si hinokara kote toa si asa. ²⁹ Gua ba zama sa butubutu Izireli, ‘Sa hahanana vinari pitui te Zihova si lopu tonoto.’ Hinokara sapu sari Qua hahanana si lopu tonoto, ta butubutu Izireli? Vea, lopu sa mua hahanana tu si lopu tonoto?

³⁰ Kei, gamu pa butubutu Izireli, gua ke Arau kote pitu gamu, kote hopeke ta viliti sari mia hahanana, zama vura gua si Arau Zihova sa Banara. Mi hobe! Kekere taloa koari doduru mia tinavete kaleadi; meke kote lopu hoqa si gamu koari mia sinea. ³¹ Mi veko pani sari doduru kinaleana sapu taveti gamu, mi vagia si keke bulo vaqurana meke keke maqomaqo vaqurana. Na vegua ke kote mate tu si gamu pa butubutu Izireli? ³² Ura Arau lopu qetu nia sapu pude mate si keke tie, zama vura gua si Arau Zihova sa Banara. Kekere pude mamu toa!”

19

Sa Kina pa Totoso Talotana

1 “Tavetia keke kinera tana taruqoqo pa
guguadi ri na koburu koreo tavia pa Izireli,
2 mamu zama guahe:

‘Sa tinamu si guana keke laione marilaena
koari na rovana laione!

Eko turani sa sari tuna laione
meke va noma i sa sari na tuna.

3 Keke ri na tuna laione si va noma sage ia sa,
meke evanae na laione ninirana si asa.

Va tumatumaie nia hukue
meke pude va mate tie sa.

4 Avoso nia rina butubutu si asa,
meke sipata vagi ia rini pa dia pou.

Rita nia vinetunu rini meke turana vagia
meke la pa popoa Izipi.

5 Totoso dogoria sa sapu lopu ta evana sapu
rovea sa,

si vagia pule sa si keke ri na tuna laione
meke va tumatumaie ia sa pude na laione
ninirana.

6 Ene turani sa sari na laione,
ura na laione ninirana bisa kamahire.

Tumatumaena pa hukue si asa
meke pude va mate tie tugo.

7 Huara goreni sa sari dia vasidi niniradi
meke ilasi sa sari dia vasileana.

Sa popoa meke sari doduru pu koa pa korapana
si matagutu nia rini sa kurumuna.

8 Meke mae sari na butubutu meke raza ia rini,
sarini pa pinaqaha popoa pa vari likohaena.

Ivara aqa nia rini sa dia vaqara,
meke sipata vagi ia rini pa dia pou.

9 Rita nia vinetunu rini meke kave nuquru nia
pa bara

meke vagi la nia koasa ban̄ara pa Babiloni.
 Veko la nia rini pa vetu varipusi,
 ke lopu ta avoso pule sa kurumuna koari na
 toqere pa Izireli.

10 Sa tinamu si guana huda vaeni pa mua inuma
 vaeni
 sapu ta lete pa taqele ovuku;
 vua katakata si asa meke soku lelanana
 sina koa pa vasina sapu sokua kolo.

11 Nin̄iradi sari lelanana,
 garodi pude na kolu tanisa ban̄ara.
 Toqolo ululu hola si asa holani sari doduru lelan̄a
 vaeni.
 Ta gilana valeana koari doduru sapu ululu hola
 si asa,
 meke sapu soku hola sari lelanana.

12 Ba pa tinañaziri si ta rabutu si asa
 meke ta gona gore la pa pepeso.
 Sa givusu mañinina pa gasa rimata va popa ia,
 meke va hoqa panipani vuana;
 sari lelan̄a nin̄iradi tanisa si harahara
 meke gani na nika.

13 Kamahire si ta lete pa qega si asa,
 pa pepeso popana meke memehana.

14 Gania nika si keke n̄ati lelan̄a,
 meke ta sulu sari na vuana.
 Lopu keke ri lelan̄a nin̄iradi si koa hola koasa,
 sari lelan̄a sapu garodi pude na kolu tanisa
 ban̄ara.’
 Hie si na kinera tana taruqoqo pude kote kera
 nia pa haqohaqoana.”

20

Sa Hiniva te Tamasa meke sa Vina Kari tadi Tie

¹ Pa vina manege puta rane koasa vina lima sidara pa vina zuapa vuahenina sa tinaraovo mami gami, si kamo mae koa rau sari kaiqa koimata tadi tie pa Izireli. Hiva mae dogoro au rini koasa hiniva te Zihova, ke mae habotu si arini pa kenuqu.

² Meke kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
³ “Tuna na tie, zama la i sari koimata pa Izireli, mamu tozini, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara: Veā, hiva mae nanasa nia gamu sa Qua hiniva? Hinokara gua sapu toaqu si Arau, lopu kote va malumu gamu Arau pude nanasa nia sa Qua hiniva, Zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara.’

⁴ Veā, agoi boka pitu i? Tuna na tie, agoi boka pitu i? Gua ke mu tozi pule lani koa rini sari tinavete variva malederedi tadi na tiatamadia,
⁵ mamu zama guahe koa rini: ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara: Koasa rane sapu vizatia Arau se Izireli, si ovulu sage nia Rau sa Limaqu meke tokotokoro la koari na tutina e Zekopi meke va vura pule nau si Arau koa rini pa Izipi. Ovulu sage nia Rau sa Limaqu meke zama guahe si Arau koa rini, “Arau se Zihova sa mia Tamasa.”* ⁶ Koasa rane aṣa si tokotokoro si Arau koa rini sapu kote vagi vurani Arau si arini pa Izipi meke la pa keke popoa sapu hata vura nia Rau pude tadirini, na pepeso masuruna sapu sokua na ginani na zipale, na leleana holani

* 20:5 Ekd 6:2-8

sa sari doduru popoa. ⁷ Meke zama si Arau koa rini, “Gamu, mamu hopeke veko pani sari mia kineha variva malederedi sapu emi hiva dono la i, mamu lopu va boni puleni gamu koari na beku tadi pa Izipi. Arau se Zihova sa mia Tamasa.”

⁸ Ba va gugue mae si arini koa Rau meke korodia va avoso mae koa Rau. Lopu veko pani rini sari dia beku variva malederedi meke lopu luara pani rini sari na tamasa tadi pa Izipi. Ke zama si Rau sapu kote zoropo vura la nia Arau koa rini sa Qua tinanziri meke va vura la nia sa Qua binugoro koa rini pa Izipi. ⁹ Ba pa laena sa Pozaqu si lopu gua asa si tavetia Rau, ura lopu hiva tava kurekure si Arau pa mata dia ri na butubutu huporo vasina pu koa arini meke pa kenudia ri kasa pu ele va dogoro pule Nau totoso turana vurani Arau sari butubutu Izireli pa Izipi. ¹⁰ Gua ke turana vurani Arau pa Izipi meke vagi lani pa qega. ¹¹ Ponini Arau sari Qua vina turu meke vata gilana ni Arau koa rini sari Qua tinarae, ura sa tie pu va tabei sari na Qua tinarae si kaqu toa.* ¹² Meke poni lani tugo Arau koa rini sari Qua rane Sabati pude na vina gilagila pa vari korapa mami, pude tumae nia rini sapu Arau Zihova va madi i si arini.*

¹³ Gua ba va karikari mae koa Rau pa qega sari tinoni pa Izireli. Lopu luli rini sari Qua vina turu meke kilu i rini sari Qua tinarae, sapu pana va tabei sa tie si kote toani tugo sa si arini. Va boni pani rini sari Qua rane Sabati, ke zama si Rau sapu kote zoropo vura la nia

* **20:11** Liv 18:5 * **20:12** Ekd 31:13-17

Arau koa rini sa Qua tinanaziri meke va huara pani gedi pa qega. ¹⁴ Ba pa laena sa Pozaqu si lopu tavetia Rau sapu gua asa, sina kote tava kurekure sa Pozaqu pa mata dia rina butubutu pu dogoria toতোসো turana vurani Arau si arini pa Izipi. ¹⁵ Gua ke ovulu sage nia Arau sa Limaqu meke tokotokoro pa qega sapu lopu kote turana lani Arau koasa popoa sapu ele poni la nia Arau koa rini, na pepeso masuruna sapu sokua na ginani na zipale, sa popoa sapu leleana hola pa popoa pepeso,* ¹⁶ sina lopu hivani rini sari Qua tinarae meke korodia luli rini sari Qua vina turu meke va boni rini sari Qua Sabati. Ura sari bulo dia si ele soto va nabu koari na vinahesidi ri na dia beku. ¹⁷ Gua ba dono la i Arau meke tataruni meke lopu huara pani babe va mate beto pani pa qega. ¹⁸ Zama i Rau sari dia koburu pa qega, "Lopu luli sari tinarae tadi na tamamia babe kopu ni sari dia vina turu babe va boni puleni gamu koari dia beku. ¹⁹ Arau se Zihova mia Tamasa; mi kopu ni sari Qua vina turu mi luli va hiteki sari Qua tinarae. ²⁰ Va hope i sari na rane Sabati, pude na vina gilagila si arini pa vari korapada. Pude gua si tiqe kote tumae nia gamu sapu Arau tugo se Zihova mia Tamasa."

²¹ Ba sari na koburu si va karikari mae koa Rau. Lopu kopuni rini sari Qua vina turu, lopu kopu si arini pude luli va hiteki sari Qua tinarae, na sa tie pu va tabe i si kote toani tugo sa, meke va boni rini sari Qua Sabati. Ke zama si Arau sapu kote zoropo vura nia Arau sa Qua tinanaziri koa rini meke va vura beto lani koa

* 20:15 Nab 14:26-35

rini sa Qua binugoro pa qega. ²² Ba tuqe pule nia Rau sa Limaqu, pa laena sa Pozaqu si tavetia Rau gua sapu kote lopu tava kurekure si asa pa mata dia ri na butubutu pu dogoria totošo turana vurani Arau si arini. ²³ Meke ovulu sage nia Arau sa Limaqu pa qega meke tokotokoro sapu kote talahuarae i Arau si arini koari na butubutu meke hurakatae i koari na popoa,* ²⁴ sina lopu va tabei rini sari Qua tinarae meke kilui rini sari Qua vina turu meke va boni rini sari Qua rane Sabati. Sari mata dia si roro mate i sari na beku tadi na tamadia. ²⁵ Ke valani Arau koari na dia vina turu sapu lopu leanadi meke na tinarae sapu lopu boka toa ni rini; ²⁶ va malumi Rau pude va boni puleni koari dia vinalesi beku, sapu vukivukihini rini sari dia koburu kenudi, pude va matagutu i, madi tumae nia sapu Arau tugo se Zihova.'

²⁷ Gua ke, tuna na tie, tozini sari tinoni pa Izireli, mamu zama guahe koa rini, 'Hiera gua si zama nia e Zihova sa Banara: Pa ginugua tugo hie si paraparana sari tamamia totošo veko pani Au rini si Arau: ²⁸ Totoso turana nuquru ni Arau koasa popoa sapu tokoro nia Arau pude poni koa rini meke sipu dogori rini sari toqere ululudi meke huda sapu tale elodi si vasina tugo si vukivukihini rini sari dia vinariponi; sari vinukivukihi sapu va gevuruqu si Arau pude bugoro. Va uququ oto huda humana lea si arini meke zorošoni tugo rini sari dia vinariponi napo vaeni. ²⁹ Meke zama si Arau koa rini: Nasa sa vasina ululuna pa toqere hie sapu vasina la

* **20:23** Liv 26:33

gamu?’ Ke sari vasidi ululudi pa toqere si ta pozae Bama* kamo pa rane n̄inoroi. ³⁰ Gua ke zama la ia sa butubutu Izireli: ‘Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Vea kote va boni puleni gamu gua sapu tavetia ri tamamia meke hata luli rini sari na kineha variṽa malederedi? ³¹ Totoso valani gamu sari mia vinariponi, sapu vukivukihini gamu sari mia koburu koreo pa nika, si na va boni puleni gamu si gamu koari doduru mia beku kamo pa rane n̄inoroi. Ke kaqu va malumu gamu Rau pude mae nanasa nia sa Qua hiniva, gamu na butubutu Izireli? Hinokara gua sapu toaqu si Arau, zama vura gua Arau Zihova Baṅara, lopu kaqu va malumu gamu Arau pude mae nanasa nia sa Qua hiniva.

³² Zama si gamu, “Gami si hiva gugua ari kaiqa tinoni pa kasia popoa, sapu va nabulu la koari na huda na patu.” Ba gua sapu koa pa mia binalabala si lopu kaqu ta evaṅa.

Va Kilasa meke Variva Taleosae sa Tamasa

³³ Hinokara gua sapu toaqu si Arau, zama vura gua si Arau Zihova Baṅara, si kote baṅarani gamu Rau koasa Limaqu n̄inirana meke nadorona meke sa Qua tinaṅaziri nomana.

³⁴ Koasa Limaqu n̄inirana meke nadorona meke sa Qua tinaṅaziri nomana, si kote turaṅa vurani gamu Arau koari na butubutu huporodi meke varigara puleni gamu koari na popoa vasina sapu ta hurakatae la si gamu. ³⁵ Kote turaṅa lani

* **20:29** Sari vasina vahesihesiana beku pa toqere tadi na tie huporo si ta pozae Bama pa zinama Hiburu. Sa mamalainina sa zinama Bama pa Hiburu ginuana si “Vasina la gamu.”

gamu Rau koasa qega sapu koa varilikohae nia ri na butubutu meke vasina kote tavete atu nia Arau sa Qua vinari pitui koa gamu. ³⁶ Gua sapu pitu gunini Arau sari tamamia koasa qega pa popoa Izipi, si gua tugo asa kote pitu gunini gamu Arau si gamu, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara. ³⁷ Kote kopu totokoni gamu Rau koasa Qua kolu sepati pude pitu va paqahi sari pu leadi koari na tie pu kaleadi, meke kote turana lani gamu Rau pude va tabea sa Qua vinariva egoi koa gamu. ³⁸ Kote va rizu pani Rau koa gamu sarini pu va karikari na va gugue mae koa Rau. Na kote turana vurani tugo Arau si arini koari na popoa sapu koa i rini ba lopu kote nuquru la si arini pa popoa Izireli. Pude mi tumae nia sapu Arau tugo se Zihova.

³⁹ Sapu la gua koa gamu, na butubutu Izireli, si hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Hopeke la gamu, mamu nabulu la koari na mia beku, gamu doduru! Ba mudina asa si kote va avoso mae si gamu koa Rau meke lopu kote parana pule ia gamu sa Pozaqu Hopena koari na mia vinariponi meke na mia beku. ⁴⁰ Zama vura gua si Arau Zihova Baṅara: Koasa Qua toqere hopena, sa toqere ululuna pa Izireli, koasa popoa vasina, si kote nabulu Nau sa doduruna sa butubutu Izireli, meke kote qetuni Arau vasina. Vasina kote qetuni Arau sari mia vinariponi arilaedi, gua tugo sari mia vinukuvukihi hopedi. ⁴¹ Kote vagi puleni gamu Arau, guana vina uququ oto huda humana lea toso turana vurani gamu Rau koari na butubutu meke varigarani gamu Rau koari na popoa vasina pu ta hurakatae la

si gamu, meke kote hopequ si Arau totošo va dogoro pule Nau si Arau koa gamu pa mata dia ri na butubutu huporo. ⁴² Meke kote tumae nia gamu sapu Arau tugo se Zihova, totošo turana lani gamu Arau pa popoa Izireli, sa popoa sapu tokotokoro nia Arau meke ovulu sage nia sa Li-maqu pude vala nia koari na tamamia. ⁴³ Vasina kote balabala pulei gamu sari mia hahanana meke doduru sapu taveti gamu sapu va boni gamu si gamu, meke kote hakohako puleni gamu sari doduru kinaleana sapu taveti gamu. ⁴⁴ Kote tumae nia gamu sapu Arau tugo se Zihova, totošo va tana valeana gamu Arau pa laena sa Pozaqu meke lopu koari na mia hahanana kaleadi meke tinavete seadi, kei gamu na butubutu Izireli, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara.’”

Sa Nika pa Kali Matao

⁴⁵ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
⁴⁶ “Tuna na tie, taliri, mamu tia la pa kali matao.*

Tarae la koari pa kali matao, mamu korokoro-tae la koari na hudahuda pa soloso koari popoa pa kali matao. ⁴⁷ Zama guahe koari na hudahuda pa kali matao: ‘Mi Avosia sa zinama te Zihova. Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara: Arau si nama pude va katu nigo nika si agoi, meke kote sului Arau sari doduru mua huda, be popadi babe toadi. Sa hurununa sa nika si lopu kote boka tava mate, meke doduru vasina pa kali gede meke matao si kote va nonoga ia sa ṅadana sa. ⁴⁸ Doduru tie kote dogoria sapu Arau Zihova si va katua; na lopu kote boka tava mate.’”

* **20:46** Kali Saoti.

⁴⁹ Meke zama si rau, “Ba Zihova Baṅara! Vari zama nau rini si arau, ‘Vea, lopu vivinei pa parabolo sia?’ gua.”

21

Sa Vedara te Zihova

¹ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
² “Tuna na tie, taliri, mamu tia la pa Zerusalemā, mamu korokorotae nia sa Zelepade. Mu va balau ia sa popoa Izireli, ³ mamu zama la guahe koasa: ‘Hiera gua si zama nia e Zihova: Arau kana gamu si gamu. Kote lobusu vagia Rau sa Qua vedara koasa nana vovoina meke seke pani koa gamu saripu leanadi meke kaleanadi, sari karua beto. ⁴ Sina kote va matei Arau saripu leanadi meke kaleanadi, ke sa Qua vedara si kote ta vagi vura pa nana vovoina meke ta seke la koari doduru pa kali gede kamo koari pa kali matao. ⁵ Meke kote gilana betoi ri doduru tie sapu Arau Zihova si ele vagi vura nia pa nana vovoina sa Qua vedara; na lopu kote ta veko pule la vasina si asa.’

⁶ Gua ke mu silava, tuna na tie! Silava pa kenu dia, na sigiti bulomu meke noma hola sa tinalotaṅa. ⁷ Pana nanasa igo rini, ‘Na vea ke silava si agoi?’ gua, si mu olaṅa guahe, ‘Sina korapa mae sa inavoso. Doduru bulo si kote kolo palae pa minatagutu meke doduru lima si kote malohoro mate; doduru maqomaqo si kote malohoro meke doduru tunutunu si kote neneqara.’ Na korapa mae sia! Meke na hinokara kote ta evaṅa si hie, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara.”

8 Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
 9 “Tuna na tie, korokorotae, mamu zama guahe,
 ‘Hiera gua si zama nia e Zihova:

Na vedara, na vedara,
 tava naru meke tava nedala.

10 Tava naru nama pude seke,
 tava nedala, meke malakapi toa!

Ve, mada qetuqetu nia sa kolu binaⁿara
 tanisa tuqu, se Ziuda? Sa vedara kote sekei sari
 doduru kolu gugua asa.

11 Sa vedara si kamo nana totošo pude tava
nedala,
 pude ta tuqe vagi pa lima;

ele tava naru si asa meke tava nedala,
 tava nama ponía sa lima tanisa tie seke.

12 Tuna na tie, mu kabo vura, mamu uui,
 ura na huhuku la koari na Qua tinoni sia;
 na huhuku la koari na koburu tavia pa
 Izireli.

Ta gona la koasa vedara si arini
 somana la koari na Qua tinoni.

Ke mu pohari raqaraqamu pa tinalotaⁿa.

13 Na pinodepodeke si hinokara kote kamo
 mae. Ke vegua kote hoda la sa kolu binaⁿara
 te Ziuda, be ta seke si asa pa vedara? zama vura
 gua si Arau Zihova sa Baⁿara.’

14 Ke tuna na tie, mu korokorotae,
 mu popoharani sari limamu.

Mani seke karua totošo sa vedara,
 babe neta totošo tu.

Na vedara tana seke bisa,
 na vedara tana seke va eoⁿo,
 si kote raza mae pa doduru vari kalina.

- 15 Pude kote malohoro gore pa minatagutu sari bulodia,
meke kote soku si hoqa,
ke va nama ia Arau sa vedara pude seke koari doduru sasada.
Ura na ta tavete pude malakapi guana kapi,
meke ta tuqe si asa pude seke va mate.
- 16 Agoi na vedara, mu seke la pa kali matao,
beto si la pa kali gede,
pavei mo sapu tia la sa livo vedara.
- 17 Arau ba kote popohara ni Limaqu,
pude va betoa sa Qua tinanaziri.
Arau Zihova si ele zama.”

Sa Vedara Tanisa Banara pa Babiloni

- 18 Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
19 “Tuna na tie, gasi vura ni si karua sirana tana vedara tanisa banara pa Babiloni pude ene i. Karua beto si kote topue vura pa keke popoa. Tavetia si keke gila koa ia kubekubere pozapoza koasa vari pazana la koasa vasileana lavata.
- 20 Va turu ia si keke gila koa ia pozapoza koasa sirana tanisa vedara tanisa banara pa Babiloni pude la raza pa Raba sapu tadi na tie Amoni meke keke pule si pude la raza pa Ziuda meke sa vasileana Zerusalemata sapu ta gobana.
- 21 Na kote noso sa banara pa Babiloni koasa vari pazana sa sirana, koasa vasina sapu paqaha rua sa sirana, pude hata ia pavei kote kekere la: Kote mudumudukeda si asa, kote nanasi sa sari nana beku, kote viliti sa sari berodi ri na kurukuru sapu tava vukivukihi. 22 Pa lima mataona kote goto sa mudumudukeda pude kekere la pa Zerusalemata si asa. Vasina kote va

nama ni sa sari na dekuru nomadi pude raza va huara nuquru i sari sasada pa goba, pude tozia sa zinama pude seke, pude va kabo ia sa kinukili pude varipera, pude koa vari likohae nia pude rapatia, meke tomotomo lania sa pepeso pa kali goba pude haele nuquru pa korapana. ²³ Kote guana inavoso kokoha koarini pu tavete vinariva egoi koasa banara pa Babiloni, ba asa kote tozini sari dia sinea meke raovo taloani.

²⁴ Gua ke hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Banara: 'Koa gua sapu gamu telemia balabala vagi sari mia sinea koari na mia vina gugue, ke va vura i gamu sari mia tinavete va kaleana koari doduru pu taveti gamu, sina gamu taveti si hire ke kote ta raovo taloa si gamu.

²⁵ Kei, agoi na koburu tavia kaleanamu pa Izireli, sa mua rane si ele kamo, sa mua totozo pude tava kilasa si ele kamo, ²⁶ hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Banara: Vagi pania sa hade batu, va rizu ia sa toropae banara. Na lopu kote gugua pukerane sia: Sarini pu koa va pepekae si kote ta ovulu sage meke sarini pu ta ovulu sage si kote tava gore. ²⁷ Tinahuara! Tinahuara! Kote vata evanae nia na tinahuara Arau! Meke lopu kote ta kuri pule osolae kamo si asa pu kote huara ia; koa sa kote vala nia Arau si asa.'

Sa Vedara meke sari Tie Amoni

²⁸ Tuna na tie, agoi si mamu korokorotae, mamu zama guahe, 'Hiera gua si zama nia e Zihova Banara pa guguadi ari tie Amoni meke sari dia zinama nonoala koari na tie Izireli:*

* **21:28** Zer 49:1-6; Izk 25:1-7; Em 1:13-15; Zepa 2:8-11

Na vedara, na vedara,
 ta lobusu vagi pude seke,
 tava nedala pude va eoño
 meke pude malakapi guana kapi!
 29 Vea leleadi gua sari dinogodogorae kokohadi
 meke sari vinakuvakutae kokohadi pa gugua
 mia,
 ba sa vedara si kote goto pa rua dia
 ari tie kaleadi pu kote ta seke,
 pu kamo sa dia rane
 pu kamo sa dia toso pude tava kilasa.
 30 Veko pule la nia sa vedara pa nana vovoina.
 Pa vasina sapu ta kuri si agoi,
 koasa popoa tadi na tiatamamu,
 vasina kote pitu igo Arau si agoi.
 31 Kote zoropo vura nia Arau sa Qua tinañaziri
 koa goi
 meke kote siño vura nia Rau sa Qua binu-
 goro maninina koa goi;
 kote vala nigo Arau koari tie bubugorodi,
 tie tumaedi pa huhuara.
 32 Agoi si kote na huda tana nika,
 kote tava zoloro sa eharamu pa mua popoa
 soti,
 meke loke tie kote balabala pule igo;
 ura Arau Zihova si ele zama.'”

22

Sari Sinea te Zerusalem

1 Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
 2 “Tuna na tie, boka pitu ia goi sa popoa
 Zerusalem? Boka pitu ia goi sa vasileana lavata
 sapu va zoloro ehara hie? Beto mamu tozi nia pa

kenuna sari doduru nana tinavete variva malederedi, ³ mamu zama guahe: 'Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara: Kei, agoi na vasileana lavata sapu va kamo pule nigo tinasuna koari na vina mate tie pa vari korapamu meke va boni pule nigo koari na vinahesi beku, ⁴ agoi si ele zutu pule nigo koari na tie sapu va mate i goi, meke va boni pule nigo koari na beku sapu taveti goi. La agoi meke va tata mae ia sa mua rane vinakilasa, meke sa vina betodi ri mua vuaheni si kamo mo. Gua ke kote la Arau meke tavete guni nigo na keke tin̄itoṅa variva hegere koari na butubutu meke na vina sisireana koari doduru popoa. ⁵ Sarini pu koa tata meke sari pu koa pa seu si kote hegehegere nigo. Agoi na vasileana lavata sapu ta gilana sa pozamu meke sari mua tinavete kaleana, agoi pu siṅi igo na kinaleana.

⁶ Doṅo la sari koburu tavia pa Izireli pu koa koa goi, sa dia niniranira si tavetavete nia rini pude va mate tie. ⁷ Koa koa goi si arini meke lopu pamaṅani rini sari tamadia meke tinadia; koa goi si hikoi rini sari tie karovodi meke ta nonoṅala saripu loke tamadia meke sari naboko.* ⁸ Lopu pamaṅa ni goi sari Qua likakalae hopedi meke va boni goi sari Qua rane Sabati.* ⁹ Koa koa goi sari tie kokohadi sapu edi va mate tie; koa koa goi sarini pu hoke la henahena koa ri na hope pa toṅere meke taveti sari hahanana variva malederedi. ¹⁰ Koa dia koa goi si arini pu puta turani sari loadi ri tamadia; koa koa goi saripu puta turani sari

* **22:7** Ekd 20:12, 22:21-22; Diut 5:16, 24:17 * **22:8** Liv 19:30, 26:2

barikaleqe sapu dogoro sidaradi, totošo sapu lopu via si arini.* ¹¹ Koa koa goi saripu barati sari barikaleqe tadi na turanadia, meke sari tie sapu eko turani sari barikaleqe tadi na tudia koreo, meke sari tie pu eko turani sari tasidi vineki, sapu podo soti rina tamadia. ¹² Koa koa goi saripu va tabei sari tinabara golomodi pude va mate tie; sari tie sapu poni lipulipu meke vagi va hola meke tagotago ni sari poata arini tadi turanadia. Na mulini Nau agoi si Arau, zama vura gua si Arau Zihova sa Banara.*

¹³ Hinokara kote pohara ni Arau sari Limaqu pa tinanaziri koari na vinagi poata lopu tonotodi sapu taveti goi meke sari ehara sapu zoloro pa vari korapamia. ¹⁴ Ve, kote varane mua babe ninira sari limamu koasa rane sapu atu va tana igo Arau? Arau Zihova si ele zama meke na kote tavetia Rau. ¹⁵ Arau kote vari paqahani gamu la koari na butubutu meke va hurakatae lani gamu koari na popoa; meke kote va kokoi i Rau sari mia hahanana bonidi. ¹⁶ Pana kamo ta zama va gore si gamu koari na butubutu, si kote tumae nia gamu sapu Arau tugo se Zihova.’”

Sa Nika Va Vivia te Tamasa

¹⁷ Meke kamo mae koa rau sa zinama te Zihova: ¹⁸ “Tuna na tie, sa butubutu Izireli si guana remoremo koa Rau; doduru arini si guana teni, ledi, meke na kopa pa nika lerana; guana bonina sa siliva si arini totošo ta via si asa pa nika lerana. ¹⁹ Gua ke hiera gua si zama nia Arau

* **22:10** Liv 18:7-20 * **22:12** Ekd 22:25, 23:8; Liv 25:36-37; Diut 16:19, 23:19

Zihova sa Banara: ‘Sina ta evanae na remoremo si gamu doduru, ke kote varigara lani gamu Arau pa Zerusalema. ²⁰ Pa Qua binugoro meke tinañaziri si kote varigarani gamu Arau meke veko gamu pa korapana Zerusalema meke va katu ni gamu nika, gugua ari tie sapu varigara ni sari siliva, kopa, aeana, ledi, meke teni pa korapa nika lerana pude va kolo i. ²¹ Uve, pa Qua binugoro si kote varigara lani gamu Rau pa Zerusalema meke va katuni gamu nika meke va kolo gamu. ²² Kote tava kolo si gamu pa Zerusalema gugua na siliva sapu tava kolo pa nika lerana, pude mi tumae nia gamu sapu sa binugoro te Zihova si korapa va nonoga ia gamu.’”

Sari Sinea Tadi Koimata pa Izireli

²³ Meke kamo pule mae koa rau sa zinama te Zihova: ²⁴ “Tuna na tie, mu zama la ia sa pepeso, ‘Agoi sa pepeso sapu lopu hoqa igo na ruku babe vasi boboso koasa rane sapu bugoro si Arau.’ ²⁵ Sari koburu tavia si tavete binalabala kalekaleadi pa korapana sa vasileana lavata, guana laione sapu kurumuna totošo teuru ia sa sa masa kurukuru; va mate tie si arini, vagi dia tinagotago meke likakalae arilaedi meke va soku i rini sari na nabonaboko pa popoa. ²⁶ Sekei ri hiamā sari Qua tinarāe meke va boni rini sari Qua likakalae hopedi. Loke vinotikaena koa rini sapu hopena meke sapu hoborona. Vari totozi nia rini sapu loke vinotikaena sapu via meke sapu lopu via, meke tukui rini sari mata dia koasa kinopudi ri na rane Sabati, ke guana tozini rini sari na tie pude lopu pamaña Nau, guana

lopu Hopequ si Rau, guana gua asa tavete guni Nau rini.* ²⁷ Sari palabatu vasileana si guana siki pinomo sapu teuru i sari masadi ri kurukuru. Va zoloro ehara si arini meke va mate tie pude tagotago dia. ²⁸ Sari sinea hire si va paeri ri nana poropita koari dia dinogodogorae na vinakuvakutae kokohadi. Zama si arini, 'Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara' gua, totošo lopu hite zama gua si Arau Zihova. ²⁹ Sari tiena sa popoa si nonoṅvala meke hikohiko; naṅoti rini sari tie malaṅa meke sapu loke gedi meke lopu va malumu ni tinoṅoto rini sari tie karovodi.

³⁰ Doṅo hata ia Rau si keke tie koa rini sapu kote boka kuri pule ia sa goba meke boka turu pa Kenuqu meke toketoke ponia sa popoa pude Maqu lopu huara ia, gua ba lopu keke si dogoria Rau. ³¹ Ke kote zoropo vura la nia Rau sa Qua tinaṅaziri koa rini meke huara pani koasa Qua binugoro huruṅuna, va gore pule lani pa batu dia sari doduru pu taveti rini, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara."

23

Karua Tamatasi Vineki Barabaratadi

¹ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
² "Tuna na tie, koa dia si karua barikaleqe sapu keke mo tinadia. ³ Ta evaṅae na maṅota sari karua pa popoa Izipi, meke sa tinavete tana maṅota si tavetia ri karua podalae tu vineki vaṅuradi. Pa popoa asa si taṅitaṅini rini susudi meke podalae vagi tie sari karua. ⁴ Sa kenuna si e Ohola pozana, meke sa tasina vineki si e

* 22:26 Liv 10:10

Oholiba pozana. Na Taqaraudi sari karua meke podo koreo na vineki sari karua. Ohola si na popoa Sameria meke se Oholiba si na popoa Zerusalem.

⁵ Podalae nia Ohola sa tinavete maqota totošo korapa Taqarauna tu si asa, meke sinia hiniva pude vagi babaere si asa, sari varane pa Asiria ⁶ sapu pokopoko buma, sari qavuna, na koimata, sari doduru tie vaqura arini sapu doño leadi meke kokoi pa hose. ⁷ Va malumu pule nia si asa guana maqota koari doduru tie nomadi pa Asiria meke va boni pule nia koari na beku tadi doduru sapu ehaka hatai sa. ⁸ Lopu noso nia sa sa tinavete maqota sapu podalae nia sa pa Izipi. Podalae totošo vaqurana si puta turana tie si asa meke tanitaninia rini guni nia tugo na maqota.

⁹ Gua ke va malumu vala nia mo Rau koari nana babaere, sari tie Asiria, sapu ehaka hata luli sa. ¹⁰ Va dodore ia rini, vagi pani rini koasa sari tuna koreo na vineki meke na vedara seke va mate nia rini. Ta evanae na pozapoza maqota sapu ta gilana koari na barikaleqe si asa meke na vina kilasa si ta poni nia sa.

¹¹ Dogoria sa tasina vineki, se Oholiba, si gua arini, ba koasa nana tinavete maqota si ehaka hiva hagele meke kaleana hola nia sa sa tasina. ¹² Asa ba ehaka ni sari tie Asiria, sari qavuna, na koimata, sari varane koari dia pinokopoko, kobi tie vaqura sapu kokoi pa hose meke doño leadi. ¹³ Meke dogoria Rau sapu asa tugo ba ele va boni pule nia; sapu keke sirana mo si lulia ri karua.

¹⁴ Ba asa si va hola ia sa sa nana tinavete maqota. Dogori sa sari pikisadi ri na tie pa gob-

agoba, kinehadi ri na tie Babiloni sapu busabusa zina, ¹⁵ na belete si dikuru pa kopete dia meke hadehade batu leleadi; doduru si guana tie koi pa totopili varipera, na kineha tie pa Babiloni tugo. ¹⁶ Totoso dogori sa, si ena hiva hageli sa meke garunu la tie paleke inavoso koa rini pa Babiloni. ¹⁷ Ke mae sari pa Babiloni koa sa, koasa nana teqe, puta turania rini meke va bonia rini. Mudina sapu ta nonoala si asa si taliri va seu si asa koa rini meke hakohako ni sa. ¹⁸ Totoso hoda la ia sa sa nana tinavete maqota koari ninae tie meke va dodogoro nia sa sa tini dodorena koari tie, si taliri va seu si Arau koa sa pa kinurekure, gua mo sapu taliri va seu si Arau koa sa tasina vineki. ¹⁹ Gua ba nono latu sa vinagi hoboro tie tanisa; na balabala pule i sa sari rane totoso vaqurana si asa, totoso sapu na maqota si asa pa Izipi. ²⁰ Vasina si hata luli sa sari nana babaere, meke ehaka pude hagele gugua ari na don'ki meke na hose, ²¹ Okoro hiva tavete pulei goi, Oholiba, sari mua tinavete kaleadi totoso vaquramu pa Izipi, totoso tatasana monimoni rini sari susu vaqura tamugoi meke tanitaninia rini sa tinimu.”

Sa Vinari Pitui te Tamasa koasa Vineki Mudina

²² “Ego, hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Banara: Kote va gevuri Rau sari mua babaere pude kana igo, sarini pu lopu qetuni goi meke kilu pani, na kote turana maeni Arau koa goi pa doduru vari kalimu, ²³ sari pa Babiloni meke doduru tie pa butubutu Kaladea, sari tie pa Pekodi, meke pa Soa meke pa Koa, meke doduru tie Asiria, sari tie vaqura sapu dono

leadi. Sari doduru arini si na tie koi pa hose, sari na qavuna, na koimata pa vinaripera, tie koi pa totopili varipera, meke sari tie nomadi. ²⁴ Koari na tinitona varipera si kote atu raza nigo rini, na totopili varipera meke na totopili susurana meke na kobi tie; kote vagi dia tuturuana pa doduru vari kalimu turanae na lave meke toropae varipera. Kote vala nigo Arau koa rini pude va kilasa igo, meke kote luli gua pa dia tinarae sa vina kilasa. ²⁵ Sa Qua tinanziri sapu lulia kono si kote va tia atu nia Arau koa goi, meke kote va kilasa va kaleana igo rini pa binugoro. Kote magu pania rini isumu meke sari taliṅamu, meke sarini pu koa hola si kote mate pa vedara. Kote vagi pani rini sari mua koburu koreo na vineki, meke sarini pu koa hola si kote eoṅo pa nika. ²⁶ Kote va gore pani rini koa goi sari mua poko meke vagi pani sari mua vinasari patu nedala. ²⁷ Ke kote va noso ia Rau koa goi sari mua hahanana lopu kurekure va dodore la pa tie meke tinavete maqota sapu podalae ni agoi pa Izipi. Lopu kote doṅo la i agoi sari tinitona hire meke okoro puleni babe balabala pule la ia si pa Izipi.

²⁸ Ura hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Arau si nama pude vala nigo koa rini pu kana i goi, koa rini pu hakohako ni goi meke koromu liṅana la i. ²⁹ Pa vinari kanai kote va tana guni nigo rini meke kote vagi pani rini sari doduru mua tinagotago. Kote va dodore igo rini sapu loketona si paere meke veko pani igo, meke sa kinurekure tanisa mua tinavete maqota si kote ta dogoro. Sa dodoho lamae meke vagi

hoboro tie lamae ³⁰ va kamo ni goi si gua hire, sina ehaka hiva hageli goi sari butubutu hire meke va boni pule nigo koari na dia beku. ³¹ Na ele lulia agoi sa sirana tanisa tasimu vineki; ke kote veko atu nia Rau pa limamu sa nana kapa vinakilasa.”

³² “Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara:

Kote napo pa kapa tanisa tasimu vineki si agoi, sa kapa sapu labe meke lohi; kote koa ia na vina sisire meke ta hegehegerae, na boka siṅi va leana sa kapa.

³³ Kote siṅi igo na ninaponapo meke na tinalotana, koasa kapa tinahuara, sa kapa tanisa tasimu vineki, se Sameria.

³⁴ Kote napo ia goi meke va paho toṅoto ia; kote gona poraka nia goi meke seke va bakora i sari susumu.

Arau, Zihova sa Baṅara si ele zama.

³⁵ Ego, Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Koa gua sapu muliṅi Nau goi meke sapu va mudi Au goi, si kaqu vagi ia goi laena sa mua hahanana tuturue meke sa mua tinavete maqota.”

Pitui Tamasa sari Karua Tamatasi Vineki

³⁶ Zama mae koa rau se Zihova: “Tuna na tie, agoi boka pitui sari Ohola meke Oholiba? Ego, mamu tozi lani koa rini sari dia tinavete variva malederedi, ³⁷ ura na barabarata si arini meke na ehara si koa pa lima dia. Barabarata si arini koari na dia beku; dia koburu si vukivukihi ni rini, guana ginani tadi na beku sari koburu sapu va podo ni rini koa Rau. ³⁸ Meke hie pule si

tavete mae nia rini koa Rau: Pa totošo tugo arini si va bonia rini sa Qua Zelepade meke sekei rini sari Qua rane Sabati. ³⁹ Koasa rane tugo sapu vukivukihi lani rini sari dia koburu koari na dia beku si nuquru la si arini koasa Qua Zelepade meke va bonia rini. Asa sapu tavetia rini pa Qua Zelepade.

⁴⁰ Garunu la tie paleke inavoso tugo si arini koari tie pu mae guadi pa seu, meke totošo kamo rini si huhuve nama sari karua, busai rini sari matadia meke va sagei rini sari dia vinasari patu nedala. ⁴¹ Habetu si arini pa habohabotuana leleana meke na tevolo si pa kenudia sapu veko nia oto huda humaņa lea arini meke na oela sapu Taqaraudi.

⁴² Na vevehedi rina vinarigara tie si koa turaņani rini; sari tie Sabeani si ta vagi mae pa qega meke sari tie kumakumana, meke va sageni hokata rini sari karua tamatasi vineki meke va sageni toropae maqota leleadi rini sari batudia.

⁴³ Ke zama si Arau pa guguana si asa pu ele kaleqe nia sa barabarata, 'Vekoa madi guni nia na maqota si asa, sina na maqota bisa.' ⁴⁴ Meke puta turaņi arini sari karua. Gua sapu puta turaņa maqota sari tie, si puta turaņi arini sari karua barikaleqe kaleadi, sari Ohola e Oholiba.

⁴⁵ Ba ari tie toņoto kote va hia lani koasa vina kilasa tadi na barikaleqe barabaratađi meke va mate tiedi, sina na barabaratađi si isara meke na ehara si koa pa limadia.

⁴⁶ Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baņara: Turaņa mae nia si keke qeto minate pude mae raza i meke mani holoqoru meke ta

hiko gedi. ⁴⁷ Sa qeto kote gonani patu meke seke goreni pa vedara; kote la rini meke va matei sari tudia koreo na vineki meke sulu goreni dia vetu.

⁴⁸ Ke kote va noso ia Rau sa hahanana maqota koasa popoa, pude madi va balau sari barikaleqe pude lopu totozi luli gamu. ⁴⁹ Gamu si kote ta ene nia sa vina kilasa tamugamu koasa mia hahanana maqota meke kaqu vagia gamu laena sari mia sinea pa vinahesi beku. Pude gua si kote tumae nia gamu sapu Arau tugo se Zihova Banara.”

24

Sa Raro Nanarana

¹ Koasa vina manege puta rane, koasa vina manege puta sidara pa vina sia vuaheni, si kamo mae koa rau sa zinama te Zihova: ² “Tuna na tie, kubere gore nia sa rane ninoroi, sa rane hokara mo hie, sina koasa rane hie si rapatia sa banara pa Babiloni sa vasileana pa Zerusalem.* ³ La vivinei nia sa parabolo hie koasa butubutu va karikarina hie: ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Banara:

Va hake ia sa raro; va hake la nia pa nika mamu va siṅi nia vasi kolo.

⁴ Voi la nia pa korapana sari minagumagu masa, doduru masa ta vizatadi, pa nene meke avara.

Va siṅi nia susuri arilaedi tugo;

⁵ vagia sa sipi nobokona.

Sutuṅu va leana nia huda sa raro;
va qototo ia,

* **24:2** 2 Baṅ 25:1; Zer 52:4

mamu raro i sari na susuri.

6 Ura hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Banara:

Mani talotana sa vasileana lavata sapu va mate tie,

sa raro sapu nanara ia,

lopu boka ta kapolo palae sari narana!

Va vura tatasa i sari masa na susuri

va vura beto i, lopu vizavizata.

7 Ura sari ehara sapu va zoloro i sa si koa turani mo sa:

na zoloro lani sa pa patu;

lopu zoropo lani sa pa pepeso,

vasina sapu kote boka ta paere koasa kavuru.

8 Pude va gevuru tinaaziri meke va tubehe

gua ke vekoi Rau sari eharana sa pa batu patu,

pude mani lopu tava paere.

9 Gua ke hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Banara:

Mani ta lotana sa vasileana lavata sapu va mate tie!

Arau ba kote sutunu va soku ia tugo sa huda.

10 Ke sutunu va soku ia sa huda

mamu katua sa nika.

Raro va leana ia sa masa,

heni vala nia pasapasa;

beto mamu va uqui sari susuri.

11 Beto mamu va hakea sa raro kokobana pa nika

osolae manini meke lera sa tinina

pude mani kapolo palae sari narana

meke hoqa palae sari bonina.

12 Ba lopu boka tu, vea voriti gua;

sari bonina si lopu boka ta vagi palae,

na nika ba lopu boka ia.

¹³ Ura sari boni tamugoi si na mua hahanana maḡota. Podekia Rau pude va via pani koa goi sari boni, ba lopu hiva tava via pule si agoi osolae hokoto sa Qua tinanaziri atu koa goi.

¹⁴ Arau Zihova si ele zama. Ele kamo sa Qua totoḡo pude pitu gamu Rau. Lopu kote aḡa si Arau; lopu kote tataru, babe hobe binalabala. Kote ta pitu si agoi koari mua hahanana meke mua tinavete, zama vura gua si Arau Zihova sa Baḡara.’”

Mate sa Barikaleḡe te Izikelu

¹⁵ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova; ¹⁶ “Tuna na tie, pa keke sineke mo si kote vagi pania Rau si asa sapu tataru hola nia goi. Gua ba lopu kaḡu kabo na talotaḡa babe va honi kolomata si agoi. ¹⁷ Mamu kulusu golomo mo; lopu talotaḡa nia sa tie matena. Va hakea sa mua pusi batu, mamu va sagei sari mua sadolo pa nenemu; lopu va paere ia sa isumatamu babe hena i sari ginani tana variva buroi.”

¹⁸ Ke tozi ni arau sari tie pana munumunu, meke pana veluvelu si mate mo sa qua barikaleḡe. Munumunu pa koivugona si tavetia rau gua sapu ta tozi nia rau. ¹⁹ Meke nanasau ri tie, “Boka tozini gami goi na sa laedi sari ginugua hire? Na sa si hiva tozini gami goi?”

²⁰ Meke zama guahe si arau koa rini, “Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova: ²¹ Tozi nia sa butubutu Izireli, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baḡara: Arau si nama pude va boni ia sa Qua Zelepade, vasina sapu balabala ia gamu loke kana si boka huaria, asa sapu qetu nia gamu

pude dogoria meke tataru hola nia. Sari tumia koreo na vineki sapu veko hola i gamu si kote mate pa vedara, ²² meke kote tavetia gamu gua sapu ele tavetia Arau. Lopu va paere i sari isumata mia meke lopu henai sari ginani tadi tie pu koa pa tinalotaṅa. ²³ Lopu va gore pani sari pusi batu pa batu mia meke lopu va gore pani sari sadolo pa nene mia. Lopu kaqu kabo na talotaṅa si gamu ba kote gore hiteke mo sari tinimia koa gua koari mia sinea meke kote kabo golomo mo si gamu. ²⁴ E Izikelu si sa mia vina gilagila; mi tavete lulia gua sapu tavetia sa. Pana ta evaṅa si hie si kote mi tumae nia sapu Arau tugo se Zihova Baṅara.'

²⁵ Meke agoi, sa tuna na tie, koasa rane sapu kote huara pania Rau, sa vasina hopena sapu balabala ia rina tie loke kana si boka huaria, sa vasina hopena sapu qetu nia rini, sa tinolava sapu hiva dogoria na tataru hola nia rini, sari tudia koreo na vineki sapu koa hola si kote mate pa vedara. ²⁶ Koasa rane asa si kote kamo mae si keke tie govete maena vasina meke tozini gamu sa inavoso. ²⁷ Pa totoaso asa si kote tukelia goi sa nuzumu; kote vivinei si agoi koasa tie asa meke kote podalae zamazama si agoi. Ke kote na vina gilagila si agoi koa rini, meke kote tumae nia rini sapu Arau tugo se Zihova."

25

Sa Kinorokorotae pa Guguaṅa sa Butubutu Amoni

¹ Kamo koa rau sa zinama te Zihova:* ² “Tuna na tie, taliri, mamu tia la pa Amoni, mamu korokorotae la i. ³ Zama la guahe koa rini: ‘Mi avosia sa zinama te Zihova Baṅara. Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara: Sina qetu si goi totošo tava boni sa Qua Zelepade, meke totošo ta huara gore sa popoa pa Izireli, meke totošo dogori gamu ta raovo sari tie pa Ziuda, ⁴ gua ke kote valani gamu Rau pude na tinago tadi na butubutu pa kali gasa rimata. Kote mae si arini meke tavete dia kinoa meke va turu ipi pa vari korapa mia; kote henai rini sari mia vuvua meke napoi sari mia meleke. ⁵ Sa vasileana lavata pa Raba, si kote evaṅae na popoa duduli tadi kameli meke sa popoa Amoni si kote na magomagogosoana tadi na sipi. Pa totošo asa kote tumae nia gamu sapu Arau tugo se Zihova. ⁶ Ura hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Sina popohara ni goi sari limamu meke puza nia nenemu pa pepeso, na qetu sisigiti si goi sina kana ia goi sa popoa Izireli, ⁷ ke kote nadoro atu nia Rau sa Limaqu koa goi meke variponi nigo guana vinagi pa vinaripera koari na butubutu. Kote kumata pani igo Arau koari na butubutu meke va murimuri pani igo koari na pinaqaha popoa. Kote huara pani igo Rau, pude mamu tumae nia sapu Arau tugo se Zihova.’”

Sa Kinorokorotae pa Guguana sa Butubutu Moabi

⁸ “Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara: ‘Sina zama guahe sari pa Moabi meke pa Seira,

* 25:1 Zer 49:1-6; Izk 21:28-32; Em 1:13-15; Zepa 2:8-11

“Doño la, sa butubutu baṅara tadi pa Ziuda si kamahire si ta evaṅae gugua mo sari doduru butubutu,” gua.* ⁹ Ke kote ta rapata sari vasileana te Moabi pu koa pa voloso, sari popoa tolavaedi, sari Beti Zesimoti, Beolo Meoni, meke Kiriataimi. ¹⁰ Kote variponi nia Rau sa popoa Moabi turaṅae nia sa popoa Amoni, la koari pa kali gasa rimata pude na dia tinago, pude lopu kaqu ta balabala pule sa popoa Amoni koari na butubutu baṅara, ¹¹ meke kote tava kilasa koa Rau sa popoa Moabi. Pude madi tumae nia sapu Arau tugo se Zihova.’”

Sa Kinorokorotae pa Guguana sa Butubutu Edomu

¹² “Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: ‘Sina tubehe se Edomu koa sa butubutu Ziuda meke sina sea si asa totošo tavete gua asa si asa,* ¹³ gua ke hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Kote va nadoro la nia Arau sa limaqu koa sa popoa Edomu meke va matei sari nana tie meke na kurukuru made nene. Kote huara ia Rau, meke podalae pa Temani kamo pa Dedani si kote mate pa vedara si arini. ¹⁴ Kote tubehe ia Rau si pa Edomu pa limadi ri na qua tinoni pa Izireli. Arini kote tavete la nia koa sa popoa Edomu gua sapu goto pa Qua binugoro meke tinanaziri; madi tumae nia arini sapu Arau si tubehe, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara.’”

* **25:8** Ais 15:1 kamo hinia 16:14, 25:10-12; Zer 48:1-47; Em 2:1-3; Zepa 2:8-11 * **25:12** Ais 34:5-17, 63:1-6; Zer 49:7-22; Izk 35:1-15; Em 1:11-12; Obd 1-14; Mal 1:2-5

Sa Kinorokorotae pa Guguana sa Butubutu Pilisitia

¹⁵ “Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: ‘Sina sari pa Pilisitia si va kanakana la koe Ziuda meke va tubehe la pa tinaṅaziri, meke na seunaena sa dia hiniva pude va huara pania si pa Ziuda,* ¹⁶ gua ke hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Nama si Arau pude nadoro la nia sa limaqu koari pa Pilisitia. Kote va matei Rau meke huara pani sari pu koa hola koasa raratana. ¹⁷ Kote tavete vura nia Rau sa vina tubehe nomana koa rini meke va kilasi koasa Qua tinaṅaziri. Pude madi tumae nia totošo tubehe si Arau koa rini, sapu Arau tugo se Zihova.’”

26

Sa Kinorokorotae pa Guguana Taea

¹ Pa rane kekenu koasa sidara, koasa vina manege eke vuahenina sa mami tinaraovo, si zama mae koa rau se Zihova.* ² “Tuna na tie, sina zama guahe sari pa Taea pa guguana Zerusalemā, ‘Ego, kamahire sapu eko ta huara sa popoa Zerusalemā ke arau si kote tagotago, sa sasada la koari na butubutu si ta huara, meke sari tukutukuna si ele tukele mae koa rau. ³ Gua ke hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Kei Taea, Arau kana igo si goi, meke kote turāna va soku mae butubutu si Rau koa goi, kote kekeṅoṅo gua sa kolo lamana sapu turāna va

* **25:15** Ais 14:29-31; Zer 47:1-7; Zol 3:4-8; Em 1:6-8; Zepa 2:4-7; Zak 9:5-7 * **26:1** Ais 23:1-18; Zol 3:4-8; Em 1:9-10; Zak 9:1-4; Mt 11:21-22; Lk 10:13-14

kamo soku bogusu. ⁴ Kote huari rini sari gobana sa vasileana pa Taea meke daku goreni sari nana vetu hakehakei ululudi; kote sara pani Arau sari na remoremo pude na patu mo sa doduruna sa popoa. ⁵ Kote na nusa patu si asa vasina, pude va neve vaqara habu si asa, ura Arau si ele zama, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara. Kote na dia vinagi ari tie varipera tadi na butubutu si asa. ⁶ Meke sari vasina veko kinoa rini pa raratana popoa si kote na vedara la raza i. Gua pude tumae nia rini sapu Arau tugo se Zihova.

⁷ Ura hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Pa kali gede kote turana mae nia Rau koe Taea se Nebukaneza, sa baṅara pa Babiloni, sa baṅara tadi na baṅara, meke sari nana hose na totopili varipera, sari tie koi pa hose meke na qeto minate nomana. ⁸ Arini si kote tuqe vedara meke atu huari sari vasileana pa raratana pu koa i gamu; tinavete nama rapata si kote tavete atuni rini, tomotomo la pepeso pa kali goba pude haele nuquru pa korapana, meke ovulu sage dia lave pude raza atu gamu. ⁹ Asa kote totolini sari na dekuru nomadi pude huara i sari sasada pa goba meke turanae dia tinitona varipera si kote va hoqai rini sari na vetu hakehakei ululudi na niniradi. ¹⁰ Sari nana hose si kote soku hola ke kote tale kavurumu si goi. Sari mia goba si kote madidiri koari vevehedi ri hose varipera, totopili susurana meke totopili varipera totošo nuquru si asa koasa mia sasada, gua ri tie sapu nuquru gua koari na lopa pa goba. ¹¹ Sari nenedi rina hose kote haqala betoi sari doduru mua sirana; kote va matei sa sari mua tie meke sari

mua dedegere n̄n̄iradi si kote va hoqa gorei rini pa pepeso. ¹² Kote vagi pani rini sari mua tinagotago meke paleke taloani sari mua likakalae arilaedi; kote va hoqa goreni rini sari mua goba meke huari sari mua vetu leleadi meke gona lani pa kolo hokara sari na patu, na labete, meke sari remoremo. ¹³ Kote va nosoa Rau sa kera va vevehe tamugoi, meke sa lopi hapu si lopu kote ta avoso pule.* ¹⁴ Kote tavete igo Arau pude na patu mo si agoi, vasina pude la neve vaqara sari tie habu. Lopu kote ta kuri pule si agoi, ura Arau Zihova si ele zama,' zama vura gua se Zihova sa Baṅara."

¹⁵ Hiera gua si zama la nia e Zihova sa Baṅara koa sa vasileana pa Taea: "Vea lopu kote neneqara na holoqoru sari popoa pa raratana koasa vevehena sa hinoqa tamugoi, toতোসো silava sari tie bakoradi meke na eono si ta evaṅa koa goi? ¹⁶ Kote gore koari dia habohabotuana baṅara sari na koburu tavia pa raratana, veko pani dia poko hade tolavaedi meke va gorei sari dia poko sapu ta piti va sari koari lozi leleadi. Kote pokopoko n̄ia rini sa minatagutu meke habotu pa pepeso, neneqara eko mo meke kote holoqoru n̄ia rini sa hinoqa tamugoi.* ¹⁷ Meke kote kabo si arini pa guguamu agoi meke zama atu guahe koa goi:

'Namu ta huara si agoi, kei na vasileana pu ta
gilanana pa popoa pepeso,
na butubutu tie ene pa lamana!
Agoi sa n̄iniraṅira koari na lamana,

* 26:13 Rev 18:22 * 26:16 Rev 18:9-10

agoi meke sari tiena sa mua vasileana lavata;
 agoi va mataguti sari doduru pu koa vasina.
 18 Kamahire si neneqara sari popoa pa raratana
 pa rane sapu hoqa si agoi;
 sari na nunusa pa lamana si matagutu totošo ta
 huara si agoi.'

19 Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa
 Baṅara: Totoso guni nigo Arau na vasileana
 lavata ta huarana, gugua ari na vasileana lavata
 sapu loke tie koa i, meke totošo va kamo atui
 Arau sari na bogusu pa lamana meke puzaka
 atu koa goi sari kolona, 20 si kote turana gore
 la nigo Arau si agoi koa rini pu ele gore la pa
 minate, la somanani sarini pu pukeramedi. Kote
 va koa igo Arau pa kauruna sa popoa pepeso,
 koari popoa ta huaradi pukerane, koa rini pu ele
 gore la pa vasina tadi tie matedi, meke lopu kote
 pule mae si agoi babe vagia mua lolomo koari tie
 toadi. 21 Kote va kamo nigo Arau pa keke minate
 kaleanana hola meke lopu kote koa si agoi. Kote
 hata igo rini ba lopu kote dogoro pule igo, zama
 vura gua si Arau Zihova sa Baṅara."*

27

Na Kinera Vari Pomunae te Taea

1 Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
 2 "Tuna na tie, kera nia keke kinera taruqoqo te
 Taea. 3 Zama la ia sa popoa Taea, sapu koana pa
 sasada vura la pa lamana, na tie holuholu si asa
 koari soku tie koari na raratana pa seu, 'Hiera
 gua si zama nia e Zihova sa Baṅara:

* 26:21 Rev 18:21

- Agoi Taea, si zama guahe,
 “Gotogoto sa qua tinolava,” gua.
- ⁴ Mua tinoa si koari na kolo bogusu;
 sari pu kuri igo na tavete va gotogoto igo.
- ⁵ Arini taveti sari doduru mua labete
 koari na huda pa Toqere Hemoni;
 vagi huda sida si arini pa Lebanoni
 pude tavete poni igo dedegere tepe.
- ⁶ Na huda oaku pa popoa Basani
 si tavete nia qelu rini tamugoi;
 na huda saeparasi pa raratana Saeparasi
 si tavete nia hatara rini, kadakada nia livo
 elopaniti.
- ⁷ Mua tepe si na poko lini ni sapu ta piti va sari
 koari lozi leleadi, mae guana pa Izipi
 meke asa tugo sa mua pitipiti.
 Sari mua ipi kadesi si buma meke pepolo
 mae guadi pa raratana pa Nusa Saeparasi.
- ⁸ Sari mua tie qelu si mae guadi pa Saedoni meke
 Avadi.
 Kei Taea sari mua tie matazona si tave-
 tavetedi mo pa vaka.
- ⁹ Sari kamada mae guadi pa Bibilosi* si koa dia
 pa vaka
 aqa tuvatuvaka.
 Doduru vaka pa hebalana meke sari dia tie
 tavetavete
 si hoke atu kapae pa kalimu pude atu vari
 hobe tinagotago koa goi.
- ¹⁰ Sari tie pa Pesia, Lidia, meke Libia,
 si na tie varipera pa mua qeto minate.

* **27:9** Bibilosi si ta pozae Qebala meke koa pa popoa raratana Lebanoni.

Va sigoti rini sari dia lave na toropae koari na
 mua goba,
 arini poni igo sa mua tinolava.

11 Ari tie pa Avadi meke Heleki
 si kopu koari mua goba pa vari kalimu;
 ari tie pa Qamadi
 si koa koari na mua vetu hakehakei ululudi.

Va sigoti rini sari dia lave koari mua goba,
 somana vata dogoro nia rini sa mua tinolava
 sapu gotogoto.

12 Ari pa Tasisi si atu holuholu koa goi sina
 soku nigo na tinagotago; atu vari hobei ni rini
 sari dia siliva, aeana, teni, meke ledi pude vagi
 dia likakalae arilaedi koa goi.

13 Ari pa Qurisi, Tubala, meke Meseki si
 holuholu koa goi; vari hobe ni rini sari dia pin-
 ausu, tinitona boronizi pude vagi dia likakalae
 arilaedi koa goi.

14 Ari tie pa Beti Toqama si atu vari hobe hose
 tavetavete, hose varipera, meke miulu pude vagi
 dia likakalae arilaedi.

15 Ari pa nusa Rodesi si holuholu tugo koa goi,
 meke gua tugo sari kasa pa soku raratana; na livo
 elopaniti meke huda eboni si vari hobeni rini koa
 goi.

16 Ari pa Siria si holuholu koa goi, na soku mua
 likakalae; poko pepolo, meke turakoisi,* , poko ta
 piti va sari koari lozi leleadi, poko lineni, patu
 binu meke patu zinara rubi si vari hobeni rini
 koa goi.

* **27:16** Turakoisi si buma gua sa kopi pa sagauru pa rane sapu
 gona rimata.

¹⁷ Ari pa Ziuda meke Izireli si holuholu koa goi; na huiti mae guana pa vasileana Miniti, palava memehena, zipale, oela olive, meke na meresena oto huda si vari hobeni rini koa goi.

¹⁸ Na soku nigo na tinagotago meke likakalae ari laedi, ke holuholu kolo vaeni se Damasikasi koa goi mae guana pa Heliboni meke na vulu mae guana pa Zaha.

¹⁹ Ari tie pa Dani meke Qurisi koadi pa Uzali si holui sari mua likakalae arilaedi; na aeana malohorona pude tana vina sari, na pasapasa tana ginani si vari hobe ni rini.

²⁰ Ari pa Dedani si holuholu baleqete koa goi tana habotu pa hose.

²¹ Ari pa Arebia^d meke doduru koburu tavia pa Kedara si atu holuholu koa goi; na tuna sipi, sipi kokoreo nomadi meke na goti si vari hobe ni rini koa goi.

²² Sari tie holuholu pa Siba meke Rama si holuholu koa goi; na pasapasa sapu leanadi hola meke na soku votivotiki patu nedala meke na qolo si vari hobeni rini koa goi pude vagi sari mua likakalae arilaedi.

²³ Sari pa Harani, Kane, Idini, meke sari tie holuholu pa Siba, Asura, meke Kilimadi si holuholu koa goi. ²⁴ Pa mua maketi si holu vagi dia poko leleadi koa goi si arini, na poko buma, na poko piti tava sari koari na lozi leleadi, meke poko tana hatara sapu visoviso meke koa i na iku sapu ta vuzala va nabu.

²⁵ Sari vaka pa Tasisi*
na paleke poni igo sari mua likakalae leleadi.

* 27:25 Rev 18:11-19

Na s_{ini} igo na sinurana mamatadi
pa korapana sa lamana labena.

26 Sari mua tie q_{elu} na turanigo
koasa kolo bogusu.

Ba sa givusu pa gasa rimata kote va inete igo
pa korapana sa lamana labena.

27 Sari mua tinagotago, likakalae arilaedi tana
holuholu,

mua tie tavetavete pa vaka, tie turana vaka,
meke tie tuvaka vaka
mua tie holuholu meke tie varipera,
meke doduru sapu koa pa korapa vaka
si kote lodu pa korapana sa lamana labena
koasa rane sapu lodu sa mua vaka.

28 Sari na popoa pa masa si kote hodahodaka
pana gagaemana sari mua tie tavetavete pa
vaka.

29 Doduru pu tanini q_{elu}
si kote luara palae vaka;

sari tie turana vaka meke sapu tavetavete pa
vaka
si kote turu dia pa masamasa.

30 Kote va ululu i rini sari mamalaini dia
meke kabo igo rini;

kote vuvusu ni kavuru rini sari batudia
meke topili pa eba.

31 Kote neri batu si arini pa guguamu agoi
meke va sage poko baika.

Kote kabo igo rini na ta sigiti maqomaqo dia
meke kote koa talotana meke taruqoqo.

32 Meke totooso kabo meke talotana nigo rini,
si kote kabo zamazama si arini pa guguamu
agoi;

- “Esei si ele lopu kulu gugua sa popoa Taea,
pa korapana sa kolo lamana?”
- 33 Totoso karovo lamana sari mua likakalae
holuholuana,
si va qetui goi sari soku butubutu;
koari mua tinagotago nomadi meke likakalae
si va tagoi agoi sari binaṅara pa popoa
pepeso.
- 34 Ba kamahire si ta huara nigo pa kolo,
pa korapa lamana peava koasa hebalana;
sari mua likakalae holuholu meke mua tie
holuholu
si ele lodu turanigo rini pa lamana.
- 35 Sari doduru tie koadi koasa raratana,
si hodahodaka nia sa mua tinasuna;
sari dia baṅara si matagutu hola,
sari isumatadia si doṅo duta.
- 36 Sari butubutu holuholu si magasa nigo dia;
variva matagutu hola sapu va kamo ia goi
meke lopu kote ta dogoro pule.’”

28

Sa Kinorokorotae pa Guguaṅa sa Baṅara pa Taea

- ¹ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
2 “Tuna na tie, la tozi nia sa baṅara pa Taea,
‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara:
Pa vinahesi pule pa bulomu
si zama guahe si agoi, “Na tamasa si arau;
na habotu pa habohabotuana tamasa si arau
pa korapana sa lamana labena,” gua.
Balabala ia mo agoi sapu gilagilana guana
tamasa si agoi,
ba na tie mo si agoi meke lopu na tamasa.

- ³ Vegua, gilagilana hola nia goi se Daniela?
 Loke ginilagilana tomedi si boka paere koa
 goi?
- ⁴ Pa mua ginilagilana meke binokaboka
 si va gavori goi sari tinagotago pude mua
 telemu,
 meke va soku i goi sari qolo meke siliva
 koari na mua vasina naqiti poata.
- ⁵ Pa mua binokaboka pa vinari hobei hinoluholu
 si vari tomoni goi sari mua tinagotago,
 meke koa gua koasa mua tinagotago
 si vahesi pule nia sa bulomu.
- ⁶ Gua ke hiera gua si zama nia Arau Zihova sa
 Banara:
 Sina balabala ia goi sapu gilagilana si agoi,
 gilagilana gua na tamasa,
- ⁷ ke kote turana maeni Arau sari na tie karovodi
 koa goi,
 sapu kaleanadi hola koari doduru butubutu;
 kote lobusu vurani rini sari dia vedara meke
 huaria sa mua tinolava meke mua ginilag-
 ilana
 meke kote hova ia rini sa mua ninedala
 tolavaena.
- ⁸ Kote turana gore la nigo rini pa minate,
 meke kote mate va kaleana panigo
 pa korapa bulona sa kolo bogusu.
- ⁹ Vegua, pa toতোসা asa si kote boka zama guahe si
 goi, "Arau si na tamasa," gua,
 pa kenuna sa tie pu kote va mate igo?
 Agoi si na tie mo, lopu na tamasa
 pa limadi ri kasa pu kote va mate igo.
- ¹⁰ Kote mate guana tie huporomu
 pa limadi ri tie karovodi.

Arau si ele zama,' zama vura gua se Zihova sa Baṅara."

Sa Hinoqa Tanisa Baṅara pa Taea

¹¹ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
¹² "Tuna na tie, mu taruqoqo pa gugwana sa baṅara pa Taea, mamu zama la guahe koasa: 'Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara:

Agoi sa kineha tanisa ninono,
 sini igo na ginilagilana meke gotogoto sa
 mua tinolava.

¹³ Koamu pa Idini si agoi,
 pa inuma te Tamasa;

doduru patu arilaedi si va sari igo si agoi:

patu rubi, topazi, meke na patu emerolo*,
 kirisolaiti, onikisi, meke zasipa,
 sapaea, turakoisi, meke beriolo.

Sari mua vinasari si ta tavete tugo pa qolo;
 va nama ni rini koasa rane sapu ta kuri si
 agoi.

¹⁴ Ta vizatamu si agoi pude na mateana kopu,
 gua ke va madi igo Arau.

Koamu pa toqere hopena te Tamasa;

meke ene si goi koari na patu sapu nedala
 guana nika.

¹⁵ Loke tinazutumu si goi pa doduru mua
 tinavete
 podalae koasa rane sapu ta tavete si agoi

* **28:13** Sa patu rubi si zinara, topazi si meava guana hakua, emerolo si buma guana karamahi, kirisolaiti si na patu meava, onikisi si na patu gasigasi keoro meke bupara zinara, zasipa si nedala guana qelasi viana, sapaea si na patu sapu bulu guana lamana peava, turakoisi si buma gua sa kopi pa sagauru pa rane sapu gona rimata, beriolo si buma guana elo kinu.

kamo totoso sapu ta dogoro sa kinaleana koa goi.

16 Sari mua tinavete holuholu pa soku vasina si turana lani igo pa hiniva va mate tie, meke tavete va sea si agoi.

Ke kurekure si agoi meke hadu vura nigo Rau koasa togere te Tamasa, kei agoi na mateana kopu, hitu vura nigo Rau, koari na patu sapu nedala guana nika.

17 Podalae vahesi pule nia sa bulomu agoi pa guguana sa mua tinolava, meke va kaleania goi sa mua ginilagilana koa gua koasa mua nedala tolavaena.

Ke gona gore la nigo Arau pa popoa pepeso; meke va guni nigo Rau na kineha kaleana pa kenudi rina banara pude lopu ta keha luli.

18 Koari mua soku sinea meke mua hinoluholu sekesekeidi si va kaleani goi sari mua vasidi vahesihe-siana.

Ke va vura ia Rau si keke nika pa korapamu agoi meke asa mo gani igo, meke va evanae nigo eba Arau pa pepeso pa kenudia rini pu dono toto atu.

19 Doduru butubutu pu gilana igo si matagutu nia rini gua sapu ta evana koa goi; variva matagutu hola sapu kamo ia goi meke lopu kote ta dogoro pule.’”

Sa Kinorokorotae pa Guguana sa Popoa Sae-doni

²⁰ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:*

²¹ “Tuna na tie, taliri, mamu tia la ia si pa Saedoni; mu korokorotae la koasa, ²² mamu zama guahe: ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Banara:

Kei Saedoni, Arau kana igo si agoi,
meke kote vagi nia vinahesi Rau sa gugumu agoi.

Kote tumae nia arini sapu Arau tugo se Zihova,
totoso va raza nigo tinasuna Arau si agoi
meke vata dogoro nia sapu Hopequ si Arau
pa korapamu agoi.

²³ Kote garunu la nia Rau si keke oza koa goi
meke va zoloro nia ehara sari mua sirana.
Saripu ta seke va mate si kote hoqa,
koasa vedara sapu koa pa doduru vari kalina
sa.

Gua pude tumae nia rini sapu Arau tugo se
Zihova.

Kote Ta Mana sa Popoa Izireli

²⁴ Sari na butubutu pu koa pa vari kalina sa popoa Izireli, si lopu kote vari sigiti guana hiqohiqo rakihi na pelo. Ura na kote tumae nia rini sapu Arau tugo se Zihova sa Banara.

²⁵ Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Banara: Pana varigara puleni Arau sari tinoni pa Izireli koari na butubutu vasina pu ta hurakatae la si arini, si kote va dogoro pule Nau si Arau koa rini sapu na Hopequ si Arau, gua, pa mata dia rina butubutu. Pude madi koa pa dia popoa soti, sa vasina sapu poni vala nia Rau koe Zekopi sa Qua nabulu. ²⁶ Kote koa va bulebulei si arini

* **28:20** Zol 3:4-8; Zak 9:1-2; Mt 11:21-22; Lk 10:13-14

vasina meke kote kuri dia vetu meke lete dia inuma vaeni; totošo va kilasi Arau sari butubutu pa vari kalidia pu zama nonoŋoali, si arini si kote koa va bulebulei dia. Pude madi tumae nia sapu Arau tugo se Zihova sa dia Tamasa.’”

29

Sa Kinorokorotae pa Guguadi ri na Tie pa Izipi

¹ Pa vina manege puta vuaheni, pa vina manege puta sidara koasa vina manege rua rane, si kamo mae koa rau sa zinama te Zihova.* ² “Tuna na tie, taliri, mamu tia la ia se Pero sa banara pa Izipi, mamu korokorotae la ia si asa meke sari doduru pa Izipi. ³ Mamu zama la guahe koasa: ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Banara:

Arau kana igo si agoi Pero, sa banara pa Izipi,
 agoi si na malivi nomana sapu eko mua pa korapana sa mua ovuku.

Zama guahe si agoi, “Sa Ovuku Naelo si taqarau; arau telequ tavetia pude na qua.”

⁴ Ba kote rita nigo vinetunu Rau asemu meke va napiti lani pa kapumu sari igana pa mua ovuku.

Kote kave vura nigo Rau koasa ovuku,
 turanae sari na igana sapu napiti pa kapumu.

⁵ Kote la veko pani igo Arau pa qega,
 agoi meke sari doduru igana.

Kote hoqa la si agoi pa pezarana meke loke tie kote atu vagi igo babe pudiki igo.

Kote variponi nigo Rau guana ginani

* 29:1 Ais 19:1-25; Zer 46:2-26

koari na kurukuru pinomo pa pepeso meke kurukuru tapuru pa galegearane.

⁶ Meke doduru pu koa pa Izipi si kote tumae nia sapu Arau tugo se Zihova.*

Agoi si na kuli sapu na kolu hodu tanisa butubutu Izireli. ⁷ Totoso saputu vagi igo rini pa lima dia si viqala tu si agoi meke sopele pa ababe dia; totoso kalavarae si arini koa goi, si moku si agoi meke vari sea i mudi dia.*

⁸ Gua ke hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Banara: Na vedara si kote paleke mae nia Rau koa goi pude va matei sari mua tie na kurukuru made nene. ⁹ Kote ta evanae na popoa ta huarana sa popoa Izipi. Gua pude tumae nia rini sapu Arau se Zihova.

Sina zama guahe si agoi, “Sa Ovuku Naelo si taqarau; na arau tavetia,” gua, ¹⁰ Gua ke kana igo Arau si agoi meke sa mua Ovuku Naelo, ke kote iliri ia Arau sa popoa Izipi pude na popoa ta huarana meke loke ginugua leana koa ia, podalae pa Miqidoli kamo pa Asavani, meke seu kamo la pa voloso pa popoa Kusi. ¹¹ Koari ka made navulu puta vuaheni si loke tie babe kurukuru kote ene nuquru ia; meke loke tie tugo kote koa ia. ¹² Kote huaria Rau sa popoa Izipi pude mani gua ari na popoa ta huaradi, meke sari nana vasileana lavata si kote koa ta huara meke ivulu ka made navulu puta vuaheni. Meke kote va talahuae i Arau sari pa Izipi koari na butubutu meke va hurakatae i koari na pinaqaha popoa.

* 29:6 Ais 36:6 * 29:7 2 Ban 18:21

¹³ Gua ba hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Pa vina betona sa made ṅavulu puta vuaheni si kote varigara puleni Arau sari tie Izipi koari butubutu sapu ta hurakatae la si arini.

¹⁴ Kote turana pule maeni Arau pa tinaraovo meke va pule lani pa Izipi Ulu, pa popoa tadi tiatamadia. Kote na butubutu baṅara hite mo si asa vasina. ¹⁵ Kote asa sa butubutu baṅara hitekena koari doduru meke lopu kaqu va sage pule nia si asa koari kaiqa butubutu pule. Kote va malohoro pani ia Arau si asa meke lopu kaqu ṅati hiniva puleni sa sari kaiqa butubutu pule.

¹⁶ Izipi si lopu kaqu rane pule ia ari tinoni pa Izireli ba kote va nonoga pule ia Izireli sa dia sinea sapu taliri la si arini koa sa pude hata tinokae koa sa. Meke kote tumae nia rini sapu Arau tugo se Zihova Baṅara.’”

¹⁷ Pa vina hiokona zuapa vuaheni, pa sidara kekenu koasa rane kekenu, si kamo mae koa rau sa zinama te Zihova: ¹⁸ “Tuna na tie, turana la nia e Nebukaneza, sa baṅara pa Babiloni, sa nana qeto minate pa keke vinaripera mamatana pa Taea; doduru batu si golu meke sari avara dia si gulata beto. Ba lopu ta pia si asa meke sa nana qeto minate toso razaia sa sa popoa Taea. ¹⁹ Gua ba hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Sa popoa Izipi si kote variponi la nia Rau koe Nebukaneza, sa baṅara pa Babiloni, meke asa kote paleke taloani sari nana tinagotago. Asa kote pudiki meke zalo pania sa popoa, guana tinabara tanisa nana qeto minate.

²⁰ Poni la nia Rau sa popoa Izipi koasa, guana nana pinia koari nana minabo sina tavetavete

poni Au sa meke sa nana qeto minate, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara.

²¹ Koasa rane asa si kote va ṅiṅira pule ia Rau sa butubutu tie Izireli, meke kote tukelia Rau sa nuzumu agoi Izikeli pude ta avoso si agoi koa rini. Pude madi tumae nia sapu Arau tugo se Zihova.”

30

Kote Va Kilasia Zihova sa Popoa Izipi

¹ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
² “Tuna na tie, mu korokorotae, mamu zama guahe: ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara:

Kabo, mamu zama guahe,

“Kei, kote kamo mo sa rane.”

³ Ura sa rane si tata,

sa rane te Zihova si tata,

na rane opoadumu ia na lei,

na toso tasuna tadi na butubutu.

⁴ Na vedara si kote mae raza pa Izipi,

meke na tinasigiti si kote kamo koe Itiopia.

Totoso hoqa pa Izipi saripu ta seke,

si kote ta paleke taloa sari tinagotago tanisa

meke sa sinokirae tanisa si kote ta huara palae.

⁵ Sari pa Itiopia meke Libia, Lidia, meke doduruna sa popoa Arebia, meke sari doduru Qua tinoni pu somana koasa popoa vinariva egoi si kote hoqa turaṅae koe Izipi koasa vedara.

⁶ Hiera gua si zama nia Arau Zihova:

Sari baere te Izipi si kote hoqa,

sa nana ṅiniraṅira sapu vahesia sa si kote noso.

Podalae pa Miqidoli kamo pa Asavani
 si kote hoqa koasa vedara,
 zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara.

⁷ Kote ta huara si arini,
 somanae koari popoa ele ta huaradi,
 meke sari dia vasileana lavata si kote koa
 somanae koari vasileana lavata sapu ivuludi.

⁸ Pude madi tumae nia sapu Arau tugo se Zihova
 totošo sulu ia Rau si pa Izipi
 meke doduru pu toka nia si tava mate.

⁹ Koasa rane asa si kote garunu taloa tie paleke
 inavoso si Arau pa vaka, la pa Itiopia pude va
 matagutu ia koasa nana kinoa va leana. Na
 tinalotaṅa na tinasigiti si kote kamo koa rini pa
 rane tinahuara te Izipi, ura na kote hinokara
 kamo sia.

¹⁰ Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa
 Baṅara:
 Kote va kokoi i Rau sari qeto minate te Izipi
 koasa limana e Nebukaneza, sa baṅara pa
 Babiloni.

¹¹ Asa meke sa nana qeto minate, sapu kaleanana
 hola koari doduru butubutu,
 si kote ta turaṅa mae pude huara ia sa
 popoa.

Kote lobusu vagi rini sari dia vedara pude raza
 ia si pa Izipi
 meke va siṅi nia tie ta sekedi sa popoa.

¹² Kote va popai Rau sari na tototolo pa Ovuku
 Naelo
 meke holuholu la nia koari na tie kaleadi sa
 popoa;
 pa lima dia ri na tie pa votiki popoa

si kote huara ia Rau sa popoa meke sari
doduru tinitona pa korapana.

Arau Zihova si ele zama.

¹³ Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa
Banara,

kote huari Arau sari na beku
meke va noso i sari na kineha pa Memipisi.

Lopu kote koa pule ia na koburu tavia si pa Izipi,
meke kote va matagutu ia Rau sa doduruna
sa popoa.

¹⁴ Kote huaria Rau si pa Izipi Ulu,
sulu pania si pa Zoani,
meke va kilasia si pa Tibesi.

¹⁵ Sa Qua tinanziri si kote zoropo la nia Rau pa
Pelusimu,
sa popoa ninirana pa Izipi;
meke va betoa sa tinagotago pa Tibesi.

¹⁶ Kote va katu nia nika Rau sa popoa Izipi;
Pelusimu si kote pekutu lamae pa tinasigiti,
Tibesi si kote ta raza meke hoqa pa vinaripera;
meke Memipisi si kote koa matagutu doduru
rane.

¹⁷ Ari tie vaqura pa Heliopolisi meke Bubasiti
si kote hoqa pa vedara,
meke sari vasileana lavata si kote ta raovo.

¹⁸ Kote huporo sa rane pa Tapanesi
totoso moku ia Rau sa ioki^d pa Izipi;
vasina kote noso sa nana niniranira sapu
vahesia sa.

Kote opoadumu ia na lei si asa,
meke sari nana vasileana hitekedi si kote ta
raovo.

¹⁹ Ke kote va kilasia Rau sa popoa Izipi,

pude madi tumae nia sapu Arau tugo se Zihova.’”

Sa Niniraŋira Tanisa Baŋara pa Izipi si Ta Kumata

²⁰ Pa vina manege eke vuaheni, pa sidara kekenu, koasa vina zuapa rane, si kamo mae koa rau sa zinama te Zihova: ²¹ “Tuna na tie, ele moku ia Rau sa limana e Pero sa baŋara pa Izipi. Lopu ta pusi sa limana pude salana babe ta hade va sigoto pude tuturei ninira pude taŋini pule vedara. ²² Gua ke hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baŋara: Kana ia Rau se Pero, sa baŋara pa Izipi. Na kote moku betoi Arau sari karua limana, sapu leanana meke sapu ele mokuna, meke va hoqa ia sa vedara pa limana. ²³ Kote va talahuarae i Arau sari tie Izipi koari na butubutu meke hurakatae lani koari na pinaqaha popoa. ²⁴ Kote va ninira i Arau sari limana sa baŋara pa Babiloni meke vekoa sa Qua vedara pa limana sa, ba kote mokui Rau sari limana e Pero, meke kote silava si asa pa kenuna sa nana kana, guana tie bakorana meke tata mate. ²⁵ Na kote va ninira i Arau sari limana sa baŋara pa Babiloni, ba sari limana e Pero si kote sigoto pa kalina sa. Totoso vekoa Rau sa Qua vedara pa limana sa baŋara pa Babiloni meke seke nia sa pa popoa Izipi, si kote madi tumae nia sapu Arau tugo se Zihova. ²⁶ Kote va talahuarae i Arau sari tie Izipi koari na butubutu meke hurakatae lani koari na pinaqaha popoa. Pude madi tumae nia sapu Arau tugo se Zihova.”

31

Ta Padapada La koasa Huda Sida sa Popoa Izipi

¹ Pa vina manege eke vuaheni, pa vina neta sidara koasa rane kekenu, si kamo mae koa rau sa zinama te Zihova: ² “Tuna na tie, mamu la zama guahe koe Pero sa banara pa Izipi meke sari nana tinoni:

‘Koe sei boka ta padapada la sa mua binañara tolavaena?

³ Doño la koe Asiria, na huda sida pa Lebanoni pukerane,

leleadi lelanana sapu va maqomaqo gore la koari na hudahuda pa soloso;

ululu hola si asa,
sage kamo la tu koari na lei.

⁴ Ta poni va leana kolo si asa,
sari bukaha pa kauru pepeso va toqolo ululu ia;

sari tototolo si koa dia
pa vari likohaena sa
meke garunu taloa kolo
koari doduru huda pa soloso.

⁵ Ke toqolo ululu hola la tu si asa
holani sari doduru huda pa soloso;

vaze va soku si asa
meke gele la tu sari lelanana,
araha sina ta poni va leana kolo si asa.

⁶ Doduru kurukuru tapuru pa galegaleareane
si tavete dia vori koari na lelanana,
doduru kurukuru pinomo pa soloso
si hira pa kauru lelanana sa;
doduru butubutu nomadi
si koa aqoro dia koa sa.

7 Na doño lea sa tinolava tanisa,
 repaha valeana sari lelaña,
 ura sari karosona si gore pa pepeso
 kamo la vasina sapu soku ia na kolo.

8 Sari huda sida pa inuma te Tamasa*
 lopu boka nana kamoā,
 sari huda paeni
 si loke lelañadi si gugua tanisa,
 sari huda hoborodi
 ba lopu kamoī sari lelañana sa,
 loke huda pa inuma te Tamasa
 boka nana kamoā sa tinolava tanisa.

9 Arau tavete va leleana ia pude doño lea
 meke va soku i sari lelañana.
 Asa sa inokoro tadi doduru huda pa Idini,
 sa inuma te Tamasa.

10 Gua ke hiera gua si zama nia Arau Zihova
 sa Banara: Sina nomana meke ululu holani sa
 sari kaiqa, kamo la gua tu koari na lei, meke
 sina vahesi pule nia sapu ululu hola si asa gua,

11 ke vala nia Rau si asa koasa banara koari na
 butubutu, pude asa kote va kilasia, luli gua koasa
 nana tinavete kaleana. Ke veko vata kale ia Rau.

12 Sari tie karovodi sapu kaleadi hola na maho
 gore nia meke veko pania. Sari vazena si hoqa
 koari na toqere pa doduru lolomo; sari lelañana
 si hoqa mokuni koari na tabahoara koasa popoa.
 Doduru butubutu pa popoa pepeso si vura koasa
 nana aqoro meke veko pania rini. 13 Doduru
 kurukuru tapuru pa galeglearane si la habotu
 dia koasa huda hoqana, meke doduru kurukuru
 pinomo pa soloso si koa dia koari na lelañana.

14 Gua ke loke huda pule, kapae pa kolo, si kote

* 31:8 Zen 2:9

ululu va titie pule gua asa, sapu ovulu va kamoni batu dia koari na lei. Loke huda pule sapu kamo va leana i na kolo si kote ululu kamo pule gua asa; doduru arini si kote kamo pa minate, la pa kauruna sa pepeso, koari na tiena sa pepeso, arini pu gore la pa lovu.

¹⁵ Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Koasa rane sapu tava lodu gore la si asa pa minate si tamuni Rau sari na bukaha pa kauru pepeso pa tinalotaṅana sa; noso i Rau sari na tototolo meke va popa i Rau sari na ovuku. Koa gua koa sa si opoadumu ia Rau si pa Lebanoni, meke doduru huda pa soloso si harahara palae.

¹⁶ Va neneḡara i Arau sari na butubutu koasa dugalana sa hinoḡa tanisa, totoḡo va gore ia Rau si asa pa lovu, turanae ari kasa pu gore la pa minate. Totosona asa si sari doduru huda pa Idini, pu ele kamo pa minate, si kote tava manoto beto, sari huda ta vizatadi meke leanadi pa Lebanoni, doduru huda sapu koa va leana i na kolo pa kauru pepeso si kote tava manoto.

¹⁷ Doduru pu koa aḡoro koa sa, sari nana baere koari na butubutu, si somana luli la koasa pa lovu, somana tugo sari kasa pu mate pa vedara.

¹⁸ Huda savana pa Idini si boka vari pada atu nia Rau koa goi pa tinolava na linavata? Gua ba aḡoi tugo ba kote ta turana gore la pa kauru pepeso turanae koari na huda pa Idini; kote koa turani gamu sari tie huporo meke arini pu tava mate pa vedara.

Kote gugua asa, se Pero meke sari doduru nana ḡeto minate, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara.’”

32

Kinera Taruqoqo pa Guguana Pero

¹ Pa vina manege rua vuaheni, pa vina manege rua sidara koasa rane kekenu, si kamo mae koa rau sa zinama te Zihova: ² “Tuna na tie, kera nia si keke kinera taruqoqo pa guguana e Pero, sa banara pa Izipi, mamu zama guahe koa sa:

‘Agoi si guana laione koari na butubutu;
 agoi si guana malivi koari na kolo bogusu
 tuara lamae koari na mua ovuku hitekedi,
 va mulaki goi sari na tototolo.

³ Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Banara:
 Sari na qeto minate si kote varigara,
 kote tavetavete ni Rau pude ipa nigo vaqara
 si agoi,
 meke arini kote kave sage nigo pa korapana
 sa Qua vaqara.

⁴ Kote gona la nigo Arau pa pepeso
 meke buli la nigo pa pezarana.
 Kote va malumi Arau sari na kurukuru tapuru
 pa galegaleane pude hake dia koa goi
 meke doduru kurukuru pinomo pa popoa
 pepeso pude deña nigo rini.

⁵ Kote va hoqa lani Rau sari masa mia koari na toqere
 meke va sini ni sari na lolomo na toqere
 koari na tomate mia.

⁶ Sa zolorona sa eharamu si kote va boboso nia
 Rau sa popoa pepeso
 sage kamo la koari na toqere,
 meke sari na tabahoara si kote sini na
 tomate mia.

- 7 Totoso va mate panigo Arau, si kote va paere ia
 Rau sa galegalearane,*
 meke va hupori sari na pinopino;
 kote va paeria Rau sa rimata koari na lei
 meke sa sidara si lopu kote kalalasa.
- 8 Doduru kalalasa sapu va bakalia sa galegalear-
 ane
 si kote va hupori Rau pa guguamu agoi;
 meke kote va huporia Rau sa mua popoa,
 zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara.
- 9 Soku butubutu si kote va tasuna i Rau bulodi
 pana va gorevura ia Rau sa tina huaramu
 koari na butubutu,
 meke koari na popoa pu lopu ele tumaeni
 goi.
- 10 Kote va magasa i Arau sari soku butubutu pa
 guguamu agoi,
 meke sari baṅara si kote hodahodaka tu-
 ranæ matagutu pa laemu agoi
 pana hiru nia Rau sa Qua vedara pa kenudia.
 Koasa rane sapu hoḡa agoi
 si kote hopeke neneḡara si arini,
 doduru si kote hopeke koa matagutu pa dia
 tinoa.
- 11 Ura hiera gua si zama nia Arau Zihova sa
 Baṅara:
 Sa vedara tanisa baṅara pa Babiloni
 si kote mae raza koa goi.
- 12 Asa kote vata evaṅia sa minate tadi mua
 butubutu
 koari na vedara tadi na tie niṅiradi,

* 32:7 Ais 13:10; Mt 24:29; Mk 13:24-25; Lk 21:25; Rev 6:12-13,
 8:12

- arini sapu kaleadi hola koari doduru butubutu.
- Arini kote va betoa sa vinahesi pule te Pero,
meke doduru nana butubutu si kote tava kilasa.
- 13 Kote va mate i Rau sari doduru nana bulumakao
koari na taqele ovuku
sapu lopu kote tava nanaili pule pa nene tie
babe ta neti va mulaka koari na bulumakao.
- 14 Kote va malumi Rau sari nana kolo pude koa
bule
sari nana tototolo pude totolo guana oela,
zama vura gua si Arau Zihova sa Banara.
- 15 Totoso huara pani ia Rau sa popoa Izipi
meke vagi pani sari doduru tiniona pa korapana,
totoso seke goreni Rau sari doduru pu koa
vasina,
si tiqe kote tumae nia rini sapu Arau tugo se
Zihova.'
- 16 Asa sa kina taruqoqo sapu kote kera ponia
rini si asa. Ari tudia vineki rina butubutu kote
kera nia; kote kera ponia sa popoa Izipi meke sari
doduru nana butubutu, zama vura gua si Arau
Zihova sa Banara."

Sa Popoa Tadi na Tie Matedi

- 17 Pa vina manege rua vuaheni, pa sidara
kekenu koasa rane vina manege lima, si kamo
mae koa rau sa zinama te Zihova: 18 "Tuna na
tie, mu kaboi sari na butubutu pa Izipi, mamu
garunu lani pa kauru pepeso si arini, pude koa
turani sari tudia vineki rina butubutu niniradi,
luli sari kasa pu gore la pa minate. 19 Mamu

zama la guahe koa rini, 'Vegua, gamu si ta tatarue mia hola ni sari kaiqa? Gore la, mamu eko turani sari tie huporodi vasina.' ²⁰ Kote hoqa turani arini sari kasa pu tava mate pa vedara. Sa vedara si ele ta lobusu vagi; mu ririhi taloa nia si asa meke sari nana butubutu tie. ²¹ Pa korapa lovu si kote zama sari koimata niniradi pa gugwana Izipi meke sari nana baere, 'Gore mae hire sari kasa meke kote eko turani rini sari tie huporodi, turani sari tie ta seke va matedi pa vedara.'

²² Asiria meke sa nana qeto minate si koa dia vasina; koa vari likohae nia ri doduru nana baere pu ele hoqadi pa vedara. ²³ Sari dia lovu si lohi latu pa korapana sa popoa tadi na tie matedi, meke sa nana qeto minate si eko vari likohae nia sa lovu tanisa. Ari doduru pu va mataguti sarini pa popoa tadi tie toadi si ta seke va mate, hoqa koasa vedara.

²⁴ Sa butubutu Elami si koa nana vasina. Sari doduru nana qeto minate si koa vari likohae nia rini sa lovu tanisa. Doduru arini si ta seke, hoqa koasa vedara. Ari doduru pu va mataguti sarini pa popoa tadi tie toadi si na tie huporodi meke gore beto la pa popoa tadina tie matedi. Paleki rini sari dia kinurekure gua arini pu gore la pa minate. ²⁵ Na teqe si ta tavete poni nia e Elami pude koa turani sarini pu ta seke, meke sari doduru nana butubutu si koa vari likohae nia rini sa lovu tanisa. Doduru arini si na tie huporodi, ta seke va mate koasa vedara. Sina va mataguti rini sarini pa popoa tadi tie toadi, ke paleki rini sari dia kinurekure gua arini pu gore la pa minate; la eko turani rini sari tie ta sekedi.

²⁶ Ari butubutu Meseki meke Tubala si koa dia vasina, meke sari dia qeto minate si koa vari likohae pa dia lovu. Doduru arini si na tie huporodi, na ta seke va mate koasa vedara sina va mataguti rini sarini pa popoa tadi tie toadi. ²⁷ Na vea ke lopu eko turani rini sari na tie varane huporodi sapu ele matedi, sarini pu gore la pa lovu turanae dia tinitona varipera, meke sapu tarabatuni sari dia vedara? Totoso niniradi rini si va mataguti rini sarini pa popoa tadi tie toadi, ba sa vina kilasa koari na sinea tadi pa Meseki meke Tubala si pa susuri dia.

²⁸ Kei Pero, agoi tugo si kote ta seke gore meke somana eko koari na tie huporodi, turanae koa rini pu tava mate koasa vedara.

²⁹ Edomu si koa tugo vasina, sari nana banara meke doduru nana koburu tavia; vea noma gua sa dia niniranira, ba eko turani mo rini sari tie ta seke koasa vedara. Eko turani rini sari tie huporodi, gua arini pu gore la pa popoa tadina tie matedi.

³⁰ Doduru koburu tavia pa kali gede* meke doduru tie Saedoni si koa tugo vasina; vea va matamatagutu tie gua si arini koasa dia niniranira pukerane, ba kamahire kote kurekure meke gore turani rini sari tie ta sekedi. Na tie huporodi si arini meke la eko turani rini sarini pu ta seke koasa vedara, meke paleki rini sari dia kinurekure meke gore turani sari kasa pu la pa minate.

³¹ Pero meke doduruna sa nana qeto minate si kote tava manoto pana dogori rini sapu gua hire,

* **32:30** Kali gede be tia la pa kali gasa rimata.

sina lopu nana butubutu eke si ta seke koasa vedara, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara.
³² Na Arau tugo garuni pude va mataguti sarini pu koa pa popoa tadi tie toadi, ba Pero meke sari nana qeto minate si kote eko turani sari tie huporodi, turani sarini pu ta seke koasa vedara, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara.”

33

Vizatia Tamasa se Izikeli pude na Tie Kopu

¹ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
² “Tuna na tie, zama la i sari turaṅamu, mamu zama guahe koa rini: ‘Pana turaṅa mae nia Rau sa vedara koasa popoa meke vizatia sa tiena sa popoa si keke tie koa rini pude na dia tie kopu,
³ meke dogoria sa tie kopu sa vedara sapu mae gua koasa popoa meke ivu ia sa sa buki pude va balau i sari tie, ⁴ meke pana avosia keke tie sa buki ba lopu va balau si asa meke kamo sa vedara meke vagia sa sa nana tinoa, si telena kote ta zutu nia sa nana minate sa tie asa. ⁵ Sina avosia nana sa kabona sa buki ba lopu va balau si asa, ke telena kote ta zutu nia sa nana minate. Be luli ia sa sa vina balau si kote harupu pule nia si asa. ⁶ Ba, be dogoria mo sa tie kopu sa maena sa vedara ba lopu ivu ia sa sa buki pude va balau i sari tie meke kamo sa vedara meke sekea sa si keke tie koa rini, si sa tie asa si kote mate pa nana sinea, ba kote zutu ia Rau sa tie kopu koasa eharana sa.’

⁷ Tuna na tie, veko igo Arau si agoi pude na tie kopu koasa butubutu Izireli; ke mamu avosi sari zinama sapu zamani Rau mamu poni vina balau

si arini. ⁸ Be zama guahe si Arau koasa keke tie kaleana, 'Kei, agoi tie kaleamu, na kote hinokara mate si agoi,' gua, meke lopu hite ososo nia goi si asa pude hobei sa sari nana hahanana, si kote mate sa tie asa koari nana sinea, ba kote zutu igo Arau si agoi koasa eharana sa. ⁹ Ba be guana va balau ia goi si asa pude kekere si asa koari nana hahanana kaleadi meke lopu luli igo sa, si kote mate si asa koari nana sinea, ba agoi si kote ta harupu mua."

Hopeke Lalaeni sari Nada Tinoa

¹⁰ "Tuna na tie, zama la guahe koasa butubutu Izireli, 'Gua hie si zama nia gamu: "Sari mami tinavete sea meke sinea si ta goren gami, meke koa gua koa rini si mate tatasa si gami. Kote vea gua meke toa si gami?"' ¹¹ Mu zama guahe koa rini, 'Hinokara gua sapu toaqu si Arau, zama vura gua si Arau Zihova sa Banara, Arau lopu qetu nia sapu pude mate sari tie kaleadi, ba leana si be kekere si arini pa dia hahanana pude madi toa. Mi kekere! Kekere koasa mia sirana kaleanana! Na vea ke kaqu mate tu si gamu, kei gamu na butubutu Izireli?'

¹² Gua ke, tuna na tie, mu zama la guahe koari turaṅamu, 'Sa tinoṅoto tanisa tie toṅoto si lopu kaqu harupia si asa pana seke tinarae si asa, sa kinaleana tanisa tie kaleana si lopu kote tava kilasani sa pana kekere koa rini si asa. Pana tavete va sea sa tie toṅoto, si lopu kote tava malumu pude toani sa sari nana tinavete toṅoto koadi.' ¹³ Pana tozi nia Rau si keke tie toṅoto sapu hinokara kote toa si asa, beto si raṅea sa sa

nana tinonoto meke podalae tavete va kaleana, si lopu kote ta balabala sari tinonoto sapu ele taveti sa; kote mateni sa sari kinaleana sapu taveti sa. ¹⁴ Meke be zama si Rau koasa tie kaleana, 'Hinokara kote mate si agoi,' gua, beto si kekere tu si asa koari nana sinea meke taveti sa sapu tonoto meke nono, ¹⁵ meke be va pulei sa sari tinonota tadi tie sapu tupei sa totofo va malumu ni lipulipu sa, va pulei sa sapu hikoi sa, luli sa sari vina turu sapu variva toa, meke lopu taveti sa sapu kaleadi, si hinokara kote toa si asa; lopu kote mate si asa. ¹⁶ Lopu keke rina sinea sapu taveti sa si kote ta balabala pule la koa sa. Ele taveti sa sapu nono meke tonoto; ke hinokara kote toa nana si asa.

¹⁷ Gua ba zama guahe sari turanamu, 'Sa sirana te Tamasa si lopu tonoto,' gua. Ba na dia sirana tu si lopu tonoto. ¹⁸ Pana kekere sa tie tonoto koari nana tinonoto meke tavete va kaleana, si kote mate nia sa si asa.

¹⁹ Meke be sa tie kaleana si kekere koari nana kinaleana meke taveti sa sapu nono meke tonoto, si asa si kote toa nia sa. ²⁰ Kei gamu na butubutu Izireli, gua ba zama gua tu hie si gamu, 'Sa sirana te Zihova si lopu tonoto,' gua. Ba na kote hopeke pitu gamu Rau si gamu koari mia hopeke hahanana."

Inavosona sa Hinoqa te Zerusalem

²¹ Pa vina manege rua vuahenina sa tinaraovo mami, pa vina manege puta sidara, koasa vina lima rane, si kamo mae koa rau si keke tie sapu govete mae guana pa Zerusalem, meke zama,

“Sa vasileana lavata si ele hoqa!” gua.* ²² Pana veluvelu koasa rane sipu lopu ele mae sa tie, si hake mae koa rau sa Limana e Zihova. Pana munumunu pa koivugona gua meke kamo mae sa tie si tukelia Sa sa nuzuqu, ke boka zama pule si rau.

Sari Sinea Tadi na Tinoni

²³ Meke kamo mae koa rau sa zinama te Zihova: ²⁴ “Tuna na tie, saripu korapa koa koasa popoa ta huarana pa Izireli si zama gua he, ‘Se Ebarahami si keke tie mo, ba asa mo tagoa sa popoa. Ba gita si soku hola, na hinokara ta poni nia gita sa popoa hie pude na nada tinago.’

²⁵ Gua ke mu zama la guahe koa rini, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṇara: Hena ia gamu sa masa sapu koa ia ehara, meke vahesi gamu sari mia beku, meke va zoloro ehara si gamu, si vegua balabala ia gamu sapu garo mia pude tago ia sa popoa gua? ²⁶ Raṇei gamu sari mia vedara ke kaleadi sari tinavete sapu taveti gamu, meke hopeke gamu si eko turania sa barikaleqe tanisa turanania. Ve, garo mia pude tagoa tugo sa popoa?’

²⁷ Mu zama la guahe koa rini: ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṇara: Hinokara gua sapu toaqu si Arau, arini sapu koa hola koasa popoa ta huarana si kote mate pa vedara, arini pu vura la pa soloso si kote poni lani Rau koari na kurukuru pinomo pude hena i, meke arini pa popoa ta gobadi meke pa bae si kote mate pa oza. ²⁸ Kote la Arau meke huara va kaleana pania sa popoa,

* **33:21** 2 Baṇ 25:3-10; Zer 39:2-8, 52:4-14

meke sa n̄inira n̄ira sapu vahesia sa si kote kokoi, meke sari toqere pa Izireli si kote pinomo ke loke tie kote hiva karovi. ²⁹ Meke kote tumae nia rini sapu Arau tugo se Zihova, pana ele huara pania Rau sa popoa koa gua koari doduru kinaleana sapu taveti rini.’”

Kote Gorevura sa Inavoso te Izikeli

³⁰ “Sapu agoi, tuna na tie, si korapa zamazama nigo ari tura n̄amu kapae koari na gobagoba na sasada vetu, vari zamai guahe si arini, ‘Mae mada la avosia sa zinama sapu mae guana koe Zihova,’ gua. ³¹ Sari Qua tinoni si atu koa goi, gua mo sapu hoke tavetia rini, atu habotu pa kenumu pude avosi sari mua zinama, ba lopu tavete luli rini. Pa n̄uzu dia si guana okoro va tabe si arini, ba pa bulo dia si puhi poata hinikodi. ³² Na guana tie kera kinera babaere mo si agoi koa rini, sapu avoso lea mamalain̄ina meke tumaena mikemike. Avoso lea mamalain̄ina, sina avosi rini sari mua zinama ba lopu tavete luli rini.

³³ Pana gorevura sari doduru hire, si tiqe kote tumae nia rini sapu keke poropita si koa turan̄ia rini, meke hinokara kote gorevura sari.”

34

Sari Sepati pa Izireli

¹ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
² “Tuna na tie, korokorotae la i sari na sepati pa Izireli; korokorotae mamu zama la guahe koa rini: ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Ba n̄ara: Madi talotana sari sepati pa Izireli pu kopu puleni teledia! Ve a, lopu sa rovana sipi tu

si kote kopuni ari na sepati? ³ Gamu si napo meleke, pokoni gamu sari poko vulu, meke va mate mia sari sipi ta vizatadi, ba sa rovana sipi si lopu kopuni gamu. ⁴ Lopu va ninira i gamu saripu malohoro babe salani saripu moho babe hadei saripu bakora. Kopuni gamu meke poni tinavete mamatadi meke vari sigiti. Lopu la vagi puleni gamu saripu kekere sea babe hatai saripu muliunu. ⁵ Ke ta hurakatae si arini sina loke dia sepati, meke totošo ta hurakatae rini si ta evanae na ginani tadi doduru kurukuru pinomo si arini.* ⁶ Ke enea ri na Qua sipi sari na toa meke doduru togere ululudi. Ta hurakatae la si arini pa doduruna sa popoa pepeso, meke loke tie hata vagi pule ni.

⁷ Gua ke, gamu na sepati, mi avosia sa zinama te Zihova: ⁸ Hinokara gua sapu toaqu si Arau, zama vura gua si Arau Zihova sa Banara, sina sa Qua rovana sipi si loke sepatina gua ke ta vagi taloa meke ta evanae na ginani tadi na kurukuru pinomo, meke sina lopu hata vagi pule ni ri na sepati sa Qua rovana sipi ba kopu puleni si arini meke lopu sa Qua rovana sipi, ⁹ gua ke, gamu na sepati, mi avosia sa zinama te Zihova. ¹⁰ Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Banara: Arau kana i sari na sepati meke kote pitu i Rau si arini koari na dia tinavete pa laedi ri na Qua sipi. Kote va rizu pani Arau si arini pude lopu kaqu kopu nia rini sa Qua rovana sipi, pude lopu kote boka vagi pule ginani ri na sepati koa rini. Kote harupia Rau sa Qua rovana sipi pa nuzu dia.

* **34:5** Nab 27:17; 1 Ban 22:17; Mt 9:36; Mk 6:34

Sa Sepati Leana

¹¹ Ura hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṇara: Arau telequ kote hatai sari Qua sipi meke kote kopuni. ¹² Gua sa sepatai sapu kopuni sari nana sipi ta hurakataedi meke koa turani sa, si kote kopu gunini Arau asa sari Qua sipi. Kote harupu vagi Rau koari doduru vasina sapu ta hurakatae la si arini koasa rane sapu hupohuporona meke opoadumu ia na lei. ¹³ Kote turana vurani Rau koari na butubutu meke varigarani koari na pinaqaha popoa, meke kote turana lani Rau koasa dia popoa soti. Kote poni duduli Rau koari na toqere pa Izireli, pa tabahoara, meke koari doduru vasina sapu veko kinoa sari tie koasa popoa. ¹⁴ Kote kopuni Rau koari na duduli leanadi, sari na toqere ululudi pa Izireli si kote na dia vasina henahenana. Vasina si kote eko si arini koari na duduli leanadi, koari na toqere pa Izireli si kote henai rini sari duduli toa va leanadi. ¹⁵ Arau telequ kote kopu ni sari Qua sipi meke va eko magogosi, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṇara. ¹⁶ Kote hata vagi Rau sapu muliunudi meke turana puleni sapu ene va seu. Kote hade i Rau sapu bakora meke va ninira i sapu malohoro, ba sapu noboko meke ninira si kote va mate pani Arau. Pa ninono kote kopu ni Arau sari Qua rovana sipi.

¹⁷ Sapu koa gamu Qua rovana sipi, si hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṇara: Kote pitui Rau sari hopeke sipi, keke sipi la koasa keke, meke vari paqaha ni sari sipi koari na qoti. ¹⁸ Kaiqa gamu si dena nia sa hena duduli leanadi meke sapu lopu henai gamu si neti va kaleana

pani tu gamu pa nene mia. Napoi gamu sari kolo viadi, ba neti va mulaki sapu koa holadi. ¹⁹ Lopu leana sisigiti pude henai ri na Qua rovana sipi sapu neti gamu meke napoi sapu va mulaki gamu pa nene mia.

²⁰ Gua ke hiera gua si zama la nia Arau Zihova sa Baṅara koa rini: Doṅo mae, Arau telequ kote vari pitui ni sari sipi nobokodi meke sipi viviḡedi. ²¹ Sina hodui gamu meke tupele ni avara mia, dutani kikiho mia sari na sipi malohorodi osolae hadu pani tu gamu si arini. ²² Arau kote harupia sa Qua rovana sipi, meke lopu kote ta saputu vagi pule si arini. Vinari pituidi ri keke sipi la pa keke si Arau kote tavetia. ²³ Kote vekoa Rau si keke sepati, sa Qua nabulu Devita, pude kopuni, meke asa kote kopuni meke kote asa sa dia Sepati.* ²⁴ Arau Zihova si kote na dia Tamasa, meke se Devita si kote na koburu tavia pa korapa dia. Arau Zihova si ele zama.*

²⁵ Kote tavetia Rau si keke vinariva egoi pa binule koa rini meke va rizu pani sari na kurukuru pinomo, pude boka koa va bulebulei dia si arini pa soloso qega meke puta muliṅṅu pa hiqohiqo. ²⁶ Kote mana ni Rau si arini meke sari vasidi pa vari likohaena sa Qua toqere. Na ruku si kote garunu gore nia Rau pa dia totošo; na ruku sapu koa ia minana si asa. ²⁷ Sari inuma vua huda si kote ari vuadi, meke sari linetelete pa pepeso si kote komiha vuadi; sari tie si kote nabu sa dia kinoa pa dia popoa soti. Pana mokui Rau sari hudadi ri dia ioki meke harupi koari

* **34:23** Rev 7:17 * **34:24** Izk 37:24

na lima pu va pinausu i, si kote tumae nia rini sapu Arau tugo se Zihova. ²⁸ Lopu kote ta saputu vagi pule si arini koari na butubutu, babe ta hena koari na kurukuru pinomo. Kote koa va bulei si arini meke loke tie kote va mataguti. ²⁹ Kote poni ni Rau sa dia popoa sapu koa ia linetelete sapu ta avosaedi meke lelead; lopu kote mate pule si arini pa soṇe koasa popoa, babe tava sisire pule koari na butubutu. ³⁰ Pude madi tumae nia sapu Arau, se Zihova sa dia Tamasa, si korapa koa turani si arini meke sapu arini sa butubutu Izireli, si na Qua tinoni, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṇara. ³¹ Gamu, sa Qua rovana sipi, sa rovana sipi pa Qua inuma duduli, si na Qua tinoni, meke Arau tugo sa mia Tamasa, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṇara.’”

35

Sa Kinorokorotae pa Guguana Edomu

¹ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:*
² “Tuna na tie, taliri, mamu tia la pa popoa Edomu; mamu korokorotae la ia, ³ mamu zama guahe: ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṇara: Arau kana igo si agoi Edomu, na kote nadoro atu nia Rau koa goi sa Limaqu meke huara panigo. ⁴ Kote huari Rau sari mua vasileana meke kote ivulu si agoi. Pude mamu tumae nia sapu Arau tugo se Zihova.

⁵ Sina pukerane tu kana guni goi sari pa Izireli meke va matei goi totošo tasuna si arini, sa totošo

* 35:1 Ais 34:5-17, 63:1-6; Zer 49:7-22; Izk 25:12-14; Em 1:11-12; Obd 1-14; Mal 1:2-5

sapu tava kilasa si arini. ⁶ Gua ke, hinokara gua sapu toaqu si Arau, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṇara, kote vari poni lani gamu Rau pa minate, meke sa zolorona sa eharamia si kote hadu luli gamu, sina lopu kilua gamu sa zolorona sa ehara, ke sa zolorona sa ehara kote hadu luli gamu. ⁷ Kote tavete guni nia Rau na popoa huarana na ivuluna sa popoa Edomu meke doduru pu ene nuquru meke vura koa sa si kote tava mate. ⁸ Sari mua toqere si kote va siṇi ni tie matedi Rau; sarini pu tava mate koasa vedara si kote hoqa koari mua toqere, meke koari mua lolomo meke koari doduru mua tabahoara. ⁹ Arau kote va ivulu igo si agoi ninae rane; loke tie kote koa i sari mua vasileana hitekedi. Pude tumae nia goi sapu Arau tugo se Zihova.

¹⁰ Ura na zama guahe si goi, “Sari karua butubutu hire meke sari dia pinaqaha popoa si kote vagi gita nada, meke kote tagoi gita si arini,” gua; ba zama gua asa si gamu totošo koa Qua mo vasina si Arau, se Zihova. ¹¹ Gua ke hinokara gua sapu toaqu si Arau, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṇara, sa mia binugoro meke kinonokono sapu tavete vura la nia gamu koa rini si kote gua tugo asa si tavete atu nia Arau koa gamu. Kote vata gilana pule Nau si Arau koa rini totošo pitu gamu Arau si gamu. ¹² Meke kote tumae nia gamu sapu Arau Zihova si avosi Qua sari binalabala kaleadi sapu zama lani gamu koari na toqere pa Izireli. Totoso zama guahe si gamu, “Ele ta huaraedi si arini meke na gada ginani si arini pude henai,” gua. ¹³ Arau

avosi Qua sari vinahesi pule tamugamu meke sari zinama nonovala mae koa Rau. ¹⁴ Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṇara: Sipu korapa qetuqetu sa doduruna sa popoa pepeso, si kote huara pani gamu Rau si gamu. ¹⁵ Totoso ta huara sa popoa sapu tagoa sa butubutu Izireli si qetuqetu si gamu, ke kote gua asa tavete gunini gamu Arau. Kote ta huara si agoi toqere pa Seira, agoi meke doduru gamu pa Edomu. Pude mamu tumae nia sapu Arau tugo se Zihova.’”

36

Sa Minana te Tamasa koari pa Izireli

¹ “Tuna na tie, korokorotae la i sari na toqere pa Izireli, mamu zama guahe, ‘Kei gamu na toqere pa Izireli, mi avosia sa zinama te Zihova. ² Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṇara: Sa kana si zama atu guahe koa gamu, “Isa, sari toqere ululudi sapu pukeramedi, si na nada tinago gita kamahire.” ³ Gua ke mamu korokorotae, mamu zama guahe: “Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṇara: Sina rapata gamu rini pa doduru vari kalimia meke huara pani gamu rini meke tago gamu rina ninae butubutu meke na dia vina sisireina na nonovalana si gamu, ⁴ ke gamu na toqere pa Izireli, mi avosia sa zinama Taqarau Zihova sa Baṇara: Hiera gua si zama la nia Arau Zihova sa Baṇara koari na toa na toqere, na tabahoara, na lolomo, koari na vasidi ta huaradi meke vasileana ivuludi sapu ta hiko palae likakalaedi, meke tava sisire koari na butubutu pa vari likohae mia, ⁵ hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṇara: Koasa Qua

tinanaziri maninina si ele zama i Arau sari butubutu pa vari kali mia, meke koari doduru pa Edomu, sina tooso vagia rini sa Qua pepeso pude na dia tinago, sari na pezara duduli, gua, si qetuqetu hola si arini, na kukiti nia rini bisa.”

⁶ Gua ke mamu korokorotae nia sa popoa pa Izireli, mamu zama la i sari na toa na toqere, na tabahoara, na lolomo: Hiera gua si zama nia e Zihova sa Banara: Arau si zama koasa Qua tinanaziri maninina sina ele kurekure nia gamu sa ninovanovala tadi kaiqa butubutu. ⁷ Gua ke, hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Banara: Ovulia Rau sa Limaqu meke tokotokoro si Rau sapu sari na butubutu pa vari likohaemia si kaqu ta ene nia tugo rini sa kinurekure.

⁸ Ba gamu na toqere pa Izireli, si kote va vura lelana si gamu sapu vua katakata pude poni sari Qua tinoni pa Izireli, ura na tata pule mae si arini.

⁹ Na galagala nigo Rau meke tataru nigo; kote ta geli pule si agoi meke ta lete, ¹⁰ meke kote va soku i Rau sari na tie koa goi, sa doduruna sa butubutu Izireli ba kote gua tugo. Sari vasileana si kote koa i tie, meke kote ta kuri pule sari vasidi sapu ta huaradi. ¹¹ Kote va sokui Rau koa goi sari na tie meke na kurukuru made nene manavasadi, meke kote podopodo va soku, meke hira va soku si arini. Kote va koa tie si Arau koa goi gugua pukerane meke kote tagotago si agoi, hola nia sapu pukerane. Pude mu gilania sapu Arau tugo se Zihova. ¹² Kote turaña tie si Arau, sari Qua tinoni pa Izireli pude ene karovo igo si agoi. Kote na dia si agoi meke agoi si kote na

tinago tadirini; meke lopu kote mate pule sari koburu koasa sone sapu koa koa goi.

¹³ Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Sina zama guahe sari tie koa goi, “Agoi si va mate tie meke lopu va tago nia koburu goi sa butubutu,” ¹⁴ Gua ke lopu kote va mate tie pule si agoi babe vagi pani sari koburu tanisa butubutu, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara. ¹⁵ Lopu kote va avoso puleni gamu Rau sa ṅinovaṅovala tadi na butubutu, lopu kote kurekure pule ni gamu sari vina sisire tadi na tie, babe va hoṅa pule ia sa butubutu, zama vura gua se Zihova sa Baṅara.’”

Tinoa Vaqura Tadi pa Izireli

¹⁶ Meke kamo pule mae koa rau sa zinama te Zihova: ¹⁷ “Tuna na tie, totošo koa pa dia popoa soti sari tie pa Izireli, si va bonia rini sa popoa koari na dia hahanana meke tinavete. Sari dia hahanana pa Kenuṅu si boni guana poko dogoro sidara tadi barikaleḡe. ¹⁸ Ke va gore lani Rau koa rini sa Qua tinṅaziri sina va zoloro ehara si arini koasa popoa meke va bonia koasa vinahesi beku. ¹⁹ Ke vari paḡaha ni Rau koari na butubutu meke talahuarae ni koari na pinaḡaha popoa si arini; pitu i Rau si arini luli gua koari dia hahanana meke tinavete. ²⁰ Meke koari na butubutu sapu vasina la arini si ṅoṅovalaiṅa rini sa Pozaḡu Hopena. Ura na zama ni rina votiki tie sapu guahe, ‘Hire sari tinoni te Zihova, ba tava vura si arini koasa Nana pepeso,’ gua. ²¹ Balabala sisigitia Rau sa Pozaḡu Hopena, sapu ṅoṅovalia sa butubutu Izireli koari na butubutu vasina pu la arini.

²² Gua ke, mu zama la gUAhe koasa butubutu Izireli: 'Hiera gUA si zama nia e Zihova sa Baᅇara: Kei, gamu na butubutu Izireli, lopu pa mia ginugua si tavetia Arau si hie, ba pa laena tu sa Pozaqu Hopena, sapu zama ᅇᅇᅇᅇᅇᅇᅇᅇ ari na tie koari na butubutu na vasidi pu la i gamu.

²³ Kote va dogoro ni Arau sari na butubutu vasina pu la koa si gamu sapu vea hopena gUA meke arilaena gUA sa Pozaqu Rau, sa Pozaqu Rau sapu zama ᅇᅇᅇᅇᅇᅇᅇᅇ rina tie pa laemia gamu. Pana va dogoro pule nau si Arau pa mata dia sapu Hopequ si Arau koa gamu si kote tumae nia ari na butubutu sapu Arau tugo se Zihova, zama vura gUA si Arau Zihova sa Baᅇara.

²⁴ Ura na kote vagi vurani gamu Rau koari na butubutu; kote varigarani gamu Rau koari doduru pinaqaha popoa meke turana pule lani gamu koasa mia popoa soti. ²⁵ Kote siruni gamu kolo viana Rau pude mi via; kote va via gamu Rau koari doduru mia sinea meke koari doduru mia beku. ²⁶ Na bulo vaqurana si kote poni gamu Rau meke keke maqomaqo vaqurana si kote veko ia Rau pa korapa mia; kote vagi pania Rau koa gamu sa mia bulo patu meke poni gamu sa bulo masa.* ²⁷ Sa Qua Maqomaqo si kote veko ia Rau pa korapa mia pude va boka gamu pude luli sari Qua vina turu meke kote kopu totoko ni gamu sari Qua tinarae. ²⁸ Kote koa si gamu pa popoa sapu Arau poni la nia koari tiatamamia; meke kote na Qua tinoni si gamu meke Arau si kote na mia Tamasa. ²⁹ Sari mia sinea si kote va via i Rau. Kote manani Rau sari kiko pude va soku

* **36:26** Izk 11:19-20

i, meke lopu kote va kamo puleni gamu sone Rau. ³⁰ Arau kote va katakata i sari na vuvua koari na hudahuda meke va namu va leana i sari na linetelete pa inuma, pude mi lopu kurekure pule pa kenudia ri na butubutu koa gua sapu kamo sone sa popoa. ³¹ Totoso asa kote tige balabala pule i gamu sari sirana seadi sapu luli gamu meke sari mia tinavete kaleadi, meke kote hakohakoni gamu sari mia sinea meke sari mia tinavete variva malederedi. ³² Ba hiva nia Rau pude tumae nia gamu sapu lopu taveti Arau si hire pa laemia gamu, zama vura gua si Arau Zihova sa Banara. Kei, gamu na butubutu te Zekopi, kaqu kurekure ni gamu na talotana ni sari mia hahanana.

³³ Hiera gua si zama nia e Zihova sa Banara: Koasa rane sapu va via gamu Rau koari mia sinea, si kote va koa pule gamu Rau koari na mia vasileana, meke sari vasidi sapu ta huaradi si kote ta kuri pule. ³⁴ Sa popoa ta huarana si kote ta lelete pule meke lopu kote koa ta huarana eko mo pa mata dia ri tie pu ene hola koasa. ³⁵ Kote zama guahe si arini, "Sa popoa hie sapu loke laena si ta evanae gua na inuma Idini tu; sari vasileana lavata sapu eko ta huaradi meke ivulu si koa i tu na tie meke ta goba vari likohae tu," kote gua. ³⁶ Meke kote tumae nia ri na butubutu sapu koa hola pa vari likohaemu sapu Arau Zihova si kurikuri pule pa vasidi sapu ta huaradi meke lelete pule pa vasidi sapu loke laedi. Arau Zihova si zama hie, meke na kote tavetia Arau.'

³⁷ Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa

Bañara: Kote va malumu si Arau pude tavetia gua sapu tepa ia sa butubutu Izireli meke kote tavete ponini Arau sapu hierana: Kote va soku pule i Arau sari nana tinoni, soku hola gugua na rovana sipi, ³⁸ soku hola gugua na rovana sipi totošo va namanama vukivukihi pa Zerusalemakoari nana rane inevana. Ke sari na vasileana lavata ta huaradi si kote šini i na rovana tinoni. Gua, pude madi tumae nia sapu Arau tugo se Zihova.”

37

Sa Lolomo Toqere sapu Koa ia na Susuri Tie

¹ Sa Limana Zihova si hake mae koa rau, meke turaña vura nau sa Maqomaqo te Zihova meke la veko au Sa pa kokorapana sa lolomo toqere; meke na šini ia na susuri tie sa vasina asa.

² Turaña ene sage gore nau Sa koari na susuri, meke dogoria rau sapu soku hola sari na susuri koasa lolomo, meke na popa hola sari susuri arini. ³ Meke nanasa au Sa si arau, “Tuna na tie, vea boka toa sari susuri hire?”

“Zihova Bañara, Agoi eke mo tumae nia sapu asa,” olaña gua si rau.

⁴ Meke zama mae si Asa koa rau, “Mu korokorotae la koari na susuri hire, mamu zama la guahe koa rini, ‘Susuri popa mia, mi avosia sa zinama te Zihova!’ ⁵ Hiera gua si zama nia e Zihova sa Bañara koari na susuri hire: Na šinišo si kote va nuquru atu nia Rau koa gamu, meke kote toa pule si gamu. ⁶ Kote va soto ni gamu masa na ruruata Arau meke va poko ni gamu kapu; kote va nuquru atu nia Rau sa šinišo

koa gamu meke kote toa pule si gamu. Pude mi tumae nia sapu Arau tugo se Zihova.’”

⁷ Ke korokorotae si arau gua sapu ta garunu nia rau. Meke totozo korokorotae arau si avosia rau sa vevehe, na qaletoro, na rizu sari na susuri meke vari hodae, susuri la pa susuri. ⁸ Doño la si arau meke vura la mo koari na susuri sari na masa na ruruata meke ta pokoe kapu, ba lopu koa i na siniño sari tini.

⁹ Meke zama mae si Asa koa rau, “Korokorotae la koasa siniño; tuna na tie, korokorotae, mamu zama la guahe koasa, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Bañara: Agoi na siniño, mu mae gua koari ka made givusu, mamu siño la i sari tie matedi hire pude madi toa.’” ¹⁰ Ke korokorotae si arau gua sapu garunu nau Sa, meke nuquri mo na siniño sari kasa; toa gedi meke turu sage pa nene dia, na qeto minate lavata.*

¹¹ Meke zama mae si Asa koa rau: “Tuna na tie, sari susuri hire si arini mo sa doduruna sa butubutu Izireli. Zama si arini, ‘Sari susuri mami si popa meke gua sapu rovea gami si lopu ta evaña, ke ta kumata palae mo si gami,’ gua.

¹² Gua ke mamu korokorotae, mamu zama la guahe koa rini: Hiera gua si zama nia e Zihova sa Bañara: ‘Kei Qua tinoni, kote tukeli Rau sari lovu mia meke va vura gamu; meke kote turaña pule lani gamu Rau pa popoa Izireli. ¹³ Meke pana tukeli Rau sari lovu mia meke va vura gamu Rau koa rini si kote tumae nia gamu, na Qua tinoni, sapu Arau tugo se Zihova. ¹⁴ Kote vekoa Rau sa Maqomaqoqu pa korapa mia meke kote toa pule

* **37:10** Rev 11:11

si gamu, meke kote va koa gamu Rau pa mia popoa soti. Mamu tumae nia sapu Arau Zihova si ele zama, meke ele taveti Rau si hire, zama vura gua si Arau Zihova.’”

Keke Butubutu Pule sari Ziuda meke Izireli

¹⁵ Kamo pule mae koa rau sa zinama te Zihova:
¹⁶ “Tuna na tie, vagia keke kolu huda, mamu kuberia koasa sapu guahe, ‘Nana e Ziuda meke sari pa Izireli sapu somana koasa.’ Mamu vagi pulea si keke kolu huda, mamu kuberia koasa sapu guahe, ‘Kolu te Iparemi, nana e Zosepa meke sa doduruna sa butubutu Izireli sapu somana koa sa,’ gua. ¹⁷ Vari hoda ni pude keke mo sa kolu meke pude keke si arini pa limamu agoi.

¹⁸ Pana nanasa guahe sari turaṅamu koa goi, ‘Tozini gami, na sa laena sapu tavetia goi sana?’ gua, ¹⁹ si mu tozini, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara: Kote vagia Rau sa kolu pa limana e Zosepa, sa kolu sapu pa limana e Iparemi, meke sari puku butubutu sapu somana koa sa, meke soto la nia koasa kolu te Ziuda, pude keke mo sa kolu huda meke pude ta evaṅae na keke mo si arini pa Limaqu Rau.’ ²⁰ Taṅini pa limamu, pa kenu dia rini, sari kolu sapu ele kubekubere ni agoi, ²¹ mamu zama la guahe koa rini, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara: Kote vagi vurani Rau sari tie Izireli koari na butubutu vasina pu la koa rini. Arau kote varigara puleni pa doduru vasidi pu koa i rini, meke turana pule lani pa dia popoa soti. ²² Kote va keke butubutu pulei arau si arini pa

popoa Izireli meke koari na togere pa Izireli. Kote keke banara mo si tadi kasa doduru meke lopu kote karua butubutu pule si arini babe ta paqaha la pa karua butubutu banara. ²³ Lopu kote va boni puleni si arini koari dia beku na kineha variva malederedi babe koari na dia vina karikari, ura Arau kote harupi koari doduru dia sinea variva hoqadi meke na kote va via i Arau. Kote Qua tinoni si arini meke Arau si kote na dia Tamasa.

²⁴ Kote banara ni sa Qua nabulu Devita si arini meke doduru ari kasa si kote keke mo sa dia sepati. Kote luli rini sari Qua tinarae meke kote kopu totoko ni rini sari Qua vina turu.* ²⁵ Kote koa si arini koasa pepeso sapu poni nia Rau koasa Qua nabulu Zekopi, koasa popoa vasina pu koa sari tamamia. Arini meke sari tudia, meke sari koburu pu podoi ri tudia si kote koa hola ninae rane vasina, meke keke pa tutina sa Qua nabulu Devita si kote banara ni ninae rane ka rane. ²⁶ Kote tavetia Rau koa rini si keke vinariva egoi pa binule; na vinariva egoi sapu kote koa hola ninae rane si hie. Kote va sokirae i Arau si arini meke va soku ia sa dia butubutu, meke koa rini kote vekoa Rau sa Qua vasina hopena sapu koa hola ninae rane ka rane. ²⁷ Sa Qua vasina kokoana si kote koa koa rini; Arau si kote dia Tamasa meke arini si kote na Qua tinoni.* ²⁸ Meke kote tumae nia ri na butubutu sapu Arau Zihova va madi ia sa popoa Izireli, pana koa hola koa rini sa Qua vasina hopena ninae rane ka rane.'"

* **37:24** Izk 34:24 * **37:27** 2 Kor 6:16; Rev 21:3

38

Sa Kinorokorotae pa Guguana Qoqi

¹ Kamo mae koa rau sa zinama te Zihova:
² “Tuna na tie, taliri, mamu tia la ia se Qoqi koasa popoa pa Maqoqi, sa nati koburu tavia pa Meseki meke Tubala; korokorotae la ia si asa,^{*} ³ mamu zama guahe: ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Baṅara: Kei Qoqi, Arau kana igo si agoi, sa nati koburu tavia pa Meseki meke Tubala. ⁴ Kote va taliri pule igo Arau, va rita nigo vinetuṅu asemu meke turana vura nigo, agoi meke doduruna sa mua qeto minate, sari mua hose, sari tie koi hose sapu tava saridi valeana koari na tinuṅa varipera, meke sari doduru mua vinarigara tie sapu taṅini lave hitekedi na lavata, doduru arini pu va namanama vedara. ⁵ Sari pa Pesia, Itiopia, meke Libia si somanadi koa goi; doduru si sage toropae varipera meke tuqe lave. ⁶ Qoma meke sari nana tie varipera, meke Beti Toqama sapu koa seu la gua tu pa kali gede^{*} meke sari doduru nana tie varipera, sari butubutu sapu sokudi hola si somanadi koa goi.

⁷ Qaqiri, mamu va namanama, agoi meke sari doduru qeto minate pu varigara koa goi, mamu turani goi si arini. ⁸ Koari na rane pu korapa mae si kote ta tioko si gamu pude varipera. Pa vuaheni mae hiroi si kote rapatia gamu si keke popoa sapu tiqe magogoso nana koari na vinaripera. Sari nana tinoni si ta varigara vagidi koari na soku butubutu meke pule la koari na

^{*} **38:2** Rev 20:8 ^{*} **38:6** Kali gede be tia la pa kali gasa rimata.

toqere pa Izireli sapu ele seunae koa ivulu. Ta turana vuradi koari na butubutu si arini, meke kamahire doduru arini si korapa koa vata bulebulei dia. ⁹ Agoi meke sari doduru mua qeto minate meke sari butubutu sokudi sapu somana koa goi, si kote sage la, ene halabutu guana keke raneboni; kote guana lei si agoi sapu opoadumu ia sa popoa.

¹⁰ Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Banara: Koasa rane asa si kote kamo atu koa goi si kaiqa hiniva meke kote tavetia goi si keke binalabala kaleanana. ¹¹ Kote zama guahe si agoi, "Kote nuquru la si arau pa keke popoa sapu lopu ta gobadi sari vasileana; kote la rapati rau sari tie sapu korapa koa va bulebulei dia meke lopu rovea sapu kote ta rapata. Doduru arini si koa koari vasina sapu lopu ta gobadi, pude lavelave ni sari kana. ¹² Kote zalo si rau, hiko, meke raza i sari tie sapu tiqe ta varigara pule maedi koari ninae butubutu, meke ta veko la koari na vasileana ta huaradi. Koa si arini pa vari korapadia rina soku butubutu pa kasia popoa ke kamahire si tago dia soku bulumakao meke na likakalae." ¹³ Ari pa Siba meke Dedani meke sari tie holuholu pa Tasisi meke doduru nana vasileana hitekedi si kote zama atu guahe koa goi, "Vea, mae si goi pude zalo? Turana va soku tie si agoi pude hiko, pude paleke taloa ni soku siliva meke qolo, pude vagi pani sari bulumakao na likakalae meke pude zalo va soku, gua?" '

¹⁴ Gua ke, tuna na tie, korokorotae, mamu zama la guahe koe Qoqi: 'Hiera gua si zama nia e

Zihova sa Baṅara: Koasa rane asa totoṣo korapa koa va bulebulei dia sari Qua tinoni pa Izireli si kote doṅo gilania agoi. ¹⁵ Kote topue vura gua si agoi pa mua vasina sapu seu la gua tu pa kali gede*, agoi meke sari soku butubutu sapu somanadi koa goi, kote koi beto pa hose si gamu, na vinarigara tinoni meke na qeto minate lavata. ¹⁶ Kote ene halabutu mae si gamu koari na Qua tinoni pa Izireli, guana lei sapu opoadumu ia sa popoa. Kei Qoqi, koari na rane pu kote mae si kote turaṅa igo Arau si agoi pude mae raza ia sa Qua popoa, pude madi dogoro soti matadia sari na butubutu koari tinavete sapu taveti goi sapu na Hopequ si Arau, meke pude madi tumae Nau rini.

¹⁷ Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Vea, lopu agoi tu si zama nigo Arau koa ri na Qua nabulu sari na poropita pa Izireli pukerane? Pa totoṣo asa si korokorotae si arini koari na soku vuaheni ele hola sapu kote turaṅa mae nigo Arau si agoi pude raza ia si pa Izireli, gua.'"

Va Kilasia Tamasa se Qoqi

¹⁸ "Hiera gua si kote ta evaṅa koasa rane asa: Totoso rapatia Qoqi sa popoa pa Izireli si kote ta gevuru sa Qua binugoro maṅinina, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara. ¹⁹ Pa Qua kinonokono meke tinaṅaziri halalana si zama vura nia Arau sapu koasa totoṣo asa si na niu nomana si kote kamo pa popoa Izireli. ²⁰ Sari na igana pa kolo, sari kurukuru tapuru pa

* **38:15** Kali gede be tia la pa kali gasa rimata.

galegalearane, na kurukuru pinomo pa soloso, doduru kurukuru name, meke doduru tiena sa popoa pepeso si kote neneqara pa minatagutuqu Arau. Sari na toqere si kote hoqa gore, sari tabahoara si kote zuzulu, meke doduru goba si kote hoqa la pa pepeso. ²¹ Na vedara si kote tioko mae nia Rau pude mae raza ia se Qoqi koari na Qua toqere, zama vura gua si Arau Zihova sa Banara. Doduru vedara tadi nana tie si kote seke la koasa tasina. ²² Pa vinari sekei meke oza kote va kilasa guni nia Arau si asa; kote zoropo gore nia Arau sa ruku kokoreo, na pepeso lerana meke na ruku kabukabue aesi koari nana tie varipera meke sari soku butubutu sapu somana luli koasa. ²³ Meke kote tumae nia ri soku butubutu vea Hopequ gua si Arau meke kote dogoria rini sa Qua niniranira lavata. Pude madi tumae nia sapu Arau tugo se Zihova.’”

39

Ta Komiti se Qoqi

¹ “Tuna na tie, korokorotae la ia se Qoqi, mamu zama guahe: ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Banara: Kei Qoqi, Arau kana igo si agoi, na koburu tavia pa Meseki meke Tubala. ² Kote va taliri pule igo Arau meke ririhi igo. Kote turana vagi mae nigo Rau pa seu pa kali gede* meke garunu la nigo koari na toqere pa Izireli. ³ Meke kote seke pania Rau sa bokala pa lima gedemu meke va hoqai sari tupi pa lima mataomu. ⁴ Kote hoqa si agoi koari na toqere pa Izireli, agoi meke

* **39:2** Kali gede be tia la pa kali gasa rimata.

sari doduru mua tie varipera meke sari butubutu pu somana koa goi. Kote poni la nigo Arau koari doduru kineha kurukuru tapuru meke koari na kurukuru pinomo pude na gedi ginani. ⁵ Kote hoqa si agoi pa pezarana, ura ele zama si Arau, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara. ⁶ Na nika si kote garunu la nia Arau pa Maqoqi meke koa rini pu koa va bulebulei koasa raratana, pude tumae nia rini sapu Arau tugo se Zihova.

⁷ Kote vata gilana nia Arau sa Pozaqu Hopena koari na Qua tinoni pa Izireli. Lopu kaqu va malumia Rau pude zama ṅoṅovala ia sa Pozaqu Hopena, meke kote tumae nia ri na butubutu sapu Arau se Zihova sapu Hopena pa Izireli. ⁸ Na korapa mae sia! Na hinokara kote ta evaṅa si asa, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara. Asa sa rane sapu ele zama nia Rau.

⁹ Meke arini pu koa koari na vasileana pa Izireli si kote vura meke vagi sari tiṅitoṅa varipera meke katuni nika meke sulu pani, sari lave hitekedi na lavata, sari bokala na tupi, sari kubao na hopere. Ka zuapa vuaheni si kote suṅa ni nika rini si arini. ¹⁰ Lopu kilu la hata huda si arini koari na pezara babe maho huda pa hiqohiqo, sina kote rararo ni rini sari tiṅitoṅa varipera. Meke kote zalo i rini sari kasa pu hiva mae zalo meke kote hiko koarini pu hiva mae hiko, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara.’”

Ta Pomunae se Qoqi

¹¹ “Koasa totoaso asa si keke popomunuana pa Izireli si kote vala nia Arau koe Qoqi, koasa

lolomo pa kali gasa rimata koasa kolo hokara*. Na kote ta pomunu vasina se Qoqi meke sari qeto minate tanisa, ke kote hukatia rini sa sirana tadi na tie ene. Ke sa vasina asa si kote ta pozae sa Lolomo Tadi na Qetu Minate Te Qoqi.

¹² Ka zuapa sidara si kote vari pomunae mo sa butubutu Izireli pude va via ia sa popoa.

¹³ Doduru tie pa Izireli si kote vari tokae pude pomunu ni si arini, meke sa rane sapu tava lavata Arau si kote na rane vina balabalana sa totošo tadi kasa, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara.

¹⁴ Kote tavetavete si kaiqa tie pude va via ia sa popoa. Kaiqa kote ene doṅo hata pa doduruna sa popoa meke kaiqa kote pomunu ni sarini pu ta dogoro pa pepeso. Pa vina betona sa zuapa sidara si kote podalae ene hata si arini. ¹⁵ Totoso enea rini sa popoa meke dogoria keke arini si keke susuri tie, si kote va turu nia vina gilagila sa pude mae sari tie vari pomunae meke mae vagi pania meke la pomunu nia pa Lolomo Tadi na Qeto Minate Te Qoqi. ¹⁶ Na vasileana ta pozae Hamona* si kote koa nana tugo vasina. Ke kote va via ia rini sa popoa.'

¹⁷ Tuna na tie, hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Tioko la i sari doduru kineha kurukuru tapuru pa galegearane meke doduru kurukuru pinomo: 'Mae gamu doduru pa vari likohae, mamu varigara koasa vinukivukihi sapu va nama poni gamu Rau, na vinukivukihi no-manā koari na toqere pa Izireli. Vasina si kote

* **39:11** Sa kolo hie si lopu bakala. * **39:16** Sa ginuana Hamona si "Sa Qeto Minate."

hena masa si gamu meke napo ehara.* ¹⁸ Kote henai gamu sari masadi ri na tie n̄iniradi meke napoi sari eharadi ri koburu tavia pa popoa pepeso, guana hena gemi sipi kokoreo nomadi meke sipi hitekedi, na qoti meke bulumakao. Doduru arini si na kurukuru nobokodi va leana pa Basani. ¹⁹ Koasa vinukivukihi sapu va nama poni gamu Rau si kote hena deana si gamu osolae deña pata si gamu, meke kote napo ehara osolae viviri si gamu. ²⁰ Pa Qua tevolo si kote deña ni gamu sari na hose meke sari tie koi hose, tie n̄iniradi, meke sari doduru kineha tie varipera, zama vura gua se Zihova sa Bañara.’”

Ta Kuri Pule sa Popoa Izireli

²¹ “Kote va dogoro nia Rau sa Qua n̄iniraira koari na butubutu meke sa doduru butubutu kote va sosode ia sa vina kilasa sapu ponini Rau meke sa Limaqu sapu hake la nia Arau koa rini.

²² Podalae koasa rane asa si kote tumae nia sa butubutu Izireli sapu Arau tugo se Zihova sa dia Tamasa. ²³ Meke kote tumae nia ri na butubutu sapu sari tie pa Izireli si ta raovo taloa sina tavete va sea si arini, meke sina lopu luli rini sari Qua tinarae. Ke tomea Rau koa rini sa Isumataqu, meke vari poni lani Arau si arini koari na dia kana, meke mate beto si arini pa vedara. ²⁴ Gua sapu tavete lani Rau koa rini si luli gua koasa dia tinoa bonina meke dia vina karikari mae koa Rau, meke tomea Rau koa rini sa Isumataqu.

²⁵ Gua ke, hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Bañara: Kote turana pule nia Rau se Zekopi pa tinaraovo meke kote tataru ni Rau sari

* **39:17** Rev 19:17-18

doduru tie Izireli, meke kote kopu totoko nia Rau sa Pozaqu Hopena. ²⁶ Kote mulinini rini sari dia kinurekure meke sari doduru dia vina gugue mae koa Rau pana la koa va bulebulei pa dia popoa soti si arini meke loke tie va matamataguti. ²⁷ Totoso turana puleni Rau koari na butubutu meke varigarani Rau koari na pinaqaha popoa tadi na dia kana, si kote va dogoro pule Nau sapu Hopequ si Arau koa rini pa mata dia ri na soku butubutu. ²⁸ Gua, pude madi tumae nia sapu Arau tugo se Zihova sa dia Tamasa, ura hinokara Arau va raovo lani koari na butubutu ba kote varigara pule mae ni Rau pa dia popoa soti, meke lopu keke si kote koa muliunu. ²⁹ Lopu kote tome pule ia Rau sa isumataqu koa rini, ura na kote zoropo vura nia Rau sa Maqomaqoqu koasa butubutu Izireli, zama vura gua si Arau Zihova sa Banara.”

40

Ta Vagi La pa Zeruselema se Izikeliki

¹ Koasa vina hiokona lima vuahenina sa mami tinaraovo, koasa pinodalaena sa vuaheni, pa vina manege puta rane koasa sidara, manege made vuaheni mudina sapu ta huara si pa Zeruselema, koasa rane asa si hake mae koa rau sa Limana e Zihova meke vagi taloa nau Sa. ² Koasa dinogodogorae sapu poni au sa Tamasa si vagi lani au Sa si arau pa popoa Izireli meke veko gore nau sa pa keke toqere ululuna hola. Pa kali mataona* sa toqere si guana keke vasileana

* **40:2** Kali mataona be tia la pa kali gasa rimata.

lavata, na kaiqa vetu vetu si koa vasina.* ³ Vagi lani au Sa vasina, meke dogoria rau si keke tie sapu sa kinehana sa si guana boronizi, meke turu si asa koasa nuqunuquruana koa keke sasada, tañinia nana pa limana si keke aroso pada-padana meke keke kolu padapadana.* ⁴ Zama sa tie asa koa rau, “Tuna na tie, dodogoro ni sari matamu meke avavoso ni sari talinamu, mamu vagi valeana i sari doduru pu kote va dogoro nigo arau, ura gua asa ke ta turaña mae tani si agoi. Mamu tozi lani koasa butubutu Izireli sari doduru pu kote dogori agoi.”

Sa Lolomo Nuquru pa Kali Gasa Rimata

⁵ Dogoria rau sa goba sapu vari likohae nia sa Zelepade meke sa vasina varivarigarana. Sa kolu padapadana pa limana sa tie si neta mita gelena. La pada ia sa sa goba; sa moatana sa si padana keke kolu meke sa ululuna sa si keke kolu doduruna tugo.*

⁶ Meke la si asa koasa sasada sapu tia la pa gasa rimata. Ene sage ia sa sa halehaleana meke kamo panaulu sa si pada ia sa sa nuqunuquruana, si keke kolu gelena podalae pa sadana meke kamo pa korapana la. ⁷ Pa vari kalina sa lolomo nuquru la pa korapana si koa dia sari lose hitekedi tadi tie kopu sapu keke kolu geledi meke keke kolu labedi meke sari gobagoba pa vari korapadi ri na lose si karua mita lima navulu sentimita geledi. Meke sa nuqunuquruana koasa

* **40:2** Rev 21:10 * **40:3** Rev 11:1, 21:15 * **40:5** 1 Bañ 6:1-38; 2 Koron 3:1-9

sasada sapu tia la pa Zelepade tata koasa lose nuqunuquruana si keke kolu gelena.

⁸ Meke pada ia sa sa lose nuqunuquruana koasa sasada sapu tia la pa Zelepade, ⁹ meke made mita labena si asa. Sa goba koasa sasada sapu tia la pa Zelepade si keke mita moatana.

¹⁰ Pa vari kalina sa lolomo nuquru si koa dia sari ka neta lose hitekedi. Sari doduru si keke mo padadi meke sari goba pa varikorapadi si kekenono geledi. ¹¹ Beto si pada ia sa sa labena sa lolomo nuquru koa sa sasada meke ka lima mita labena si asa, meke pa vari korapadi ri hopeke lose tadi tie kopu pa vari kalina si onomo mita meke lima navulu sentimita labena si asa. ¹² Pa kenudi ri na hopeke lose hitekedi si na gobagoba sapu lima navulu sentimita ululuna meke moatana, meke hopeke lose si ka neta mita vari kalina. ¹³ Beto si pada ia pule sa sa labena sa lolomo nuquru, podalae koasa gobagoba sapu koaia vuida tanisa keke lose hite kamo la koasa gobagoba koaia vuida tanisa lose hite pa kali karovo koasa sirana; asa si manege rua mita meke lima navulu sentimita labena. ¹⁴ Pada ia sa sa ululuna sa sasada sapu tia la pa varivarigarana meke kamo tolonavulu mita si asa. Pada kamo sa sa lose sapu tia la koasa vasina varivarigarana. ¹⁵ Podalae koasa sasada nuquru kamo la gua koasa sasada tia la pa varivarigarana si hiokona lima mita gelena gua. ¹⁶ Sari doduru lose si koa i na vuida hitekedi koari na gobagoba sapu tia la gua pa sada; na goba vari paqaha ni sari lose. Sa lose nuqunuquruana ba koa ia na vuida hitekedi. Sari hukihukiridi ri

na gobagoba pa vari korapadi rina lose koasa lolomo nuquru si tava sarie huda pamu.

Sa Varivarigarana Lavata pa Sadana

¹⁷ Meke vagi lani au sa koasa varivarigarana lavata pa sada Zelepade. Vasina dogori rau sari kaiqa lose hitekedi koasa goba varilikohae; ka tolonavulu puta sari lose. Na sirana ene si koa pa sadadi ri na lose. ¹⁸ Sa sirana ene si lulia mo sa kali varivarigarana pa kalidi ri na lolomo nuquru. Sa varivarigarana hie si kali gore hite koasa varivarigarana sapu pa kenuna sa Zelepade. ¹⁹ Meke pada ia sa sapu podalae pa lolomo nuquru pa kali gore meke kamo koasa sadana sa varivarigarana sapu pa kenuna sa Zelepade; asa si lima navulu mita seu gua pa kali gasa rimata, meke gua tugo pa kali gede si kekenono mo sa pada.

Sa Sasadana sa Goba pa Kali Gede

²⁰ Meke pada ia sa sa labena meke gelena sa sasada sapu tia la pa kali gede sapu nuquru kamo la koasa varivarigarana lavata pa sadana sa Zelepade. ²¹ Sari lose hitekedi, sapu ka neta pa hopeke kalina koasa lolomo nuquru, sari gobadi, meke sa lose nuqunuquruana si kekenono gua mo sa sasada sapu tia la pa gasa rimata padadi. Sa pada si hiokona lima mita gelena meke manege rua mita lima navulu sentimita labena. ²² Sa lose nuqunuquruana, sari vuida hitekedi, meke sari pineqopeqo huda pamu si kekenono gua mo sa sasada pa kali gasa rimata padadi. Ka zuapa nenetiana si koa koasa halehaleana tanisa, sapu pa kenuna sa lose nuqunuquruana.

²³ Koanana si keke sasada sapu nuquru la koasa varivarigarana pa korapa bara vasina koa sa Zelepade; sa sasada hie si tia la koasa sasada pa goba sapu koa pa kali gede* meke lima navulu mita seuna koasa. Kekenono tugo si asa gugua sa sasada pa kali gasa rimata sapu nuquru la tugo pa varivarigarana vasina koa sa Zelepade.

*Sa Sasadana sa Goba pa Kali Matao**

²⁴ Meke turaṅa lani au sa pa kali matao meke dogoria rau sa sasada sapu tia la pa kali matao. Pada ia sa sa gelena meke labena, meke sa lose nuqunuquruana tanisa meke kekenono gua mo sari sasada sapu vaquru ta pada. ²⁵ Sa lolomo nuquru meke sa lose nuqunuquruana si koa i na vuida hitekedi gua mo sapu koari kaiqa sasada. Sa pada si hiokona lima mita gelena meke manege rua mita meke lima navulu sentimita labena. ²⁶ Ka zuapa nenetiana si koa koasa halehaleana tanisa, sapu pa kenuna sa lose nuqunuquruana. Sari goba pa vari kalina sa lolomo nuquru si tava sarie pineqopeqo huda pamu. ²⁷ Sa varivarigarana pa korapa bara vasina koa sa Zelepade si koa ia tugo na sasada sapu tia la pa kali matao, meke pada ia sa si hie meke kamo koasa sasada pa kali matao sapu pa varivarigarana lavata pa sadana; sa pada si lima navulu mita.

Sari Sasada pa Varivarigarana pa Kenuna sa Zelepade

* **40:23** Kali gede be tia la pa kali gasa rimata. * **40:23** Kali saoti.

²⁸ Meke turaṅa lani au sa koasa varivarigarana sapu koa pa korapana sa goba vasina koa sa Zelepade. Turaṅa guni nau sa pa korapana sa lolomo sasada pa kali matao meke pada ia sa sa sasada pa kali matao meke kekeṅoṅo gua mo sari kaiḡa si asa. ²⁹ Sari lose hitekedi, sari goba pa varikorapadi rina lose hitekedi, meke sa lose nuḡunuḡuruana si kekeṅoṅo gua mo sari kaiḡa saripu ele ta padadi. Sa lolomo nuḡuru meke sa lose nuḡunuḡuruana si koa i na vuida hitekedi. Sa pada si hiokona lima mita gelena meke manege rua mita lima ṅavulu sentimita labena. ³⁰ Sari lose nuḡunuḡuruana si manege rua mita meke lima ṅavulu sentimita geledi meke karua mita lima ṅavulu sentimita sapu nuḡurudi la gua. ³¹ Sa lose nuḡunuḡuruana tanisa si tia la koasa varivarigarana lavata pa sadana; sari na huda pamu si tava sarie koari hukihukiri gobana, meke ka vesu nenetiana si koa koasa halehaleana sage la koasa.

Sa Varivarigarana pa Kenuna sa Zelepade: Sa Sasada pa Kali Gasa rimata

³² Meke turaṅa lani au sa koasa varivarigarana pa kenuna sa Zelepade pa kali gasa rimata, meke pada ia sa sa lolomo nuḡuru; sa pada si kekeṅoṅo gua mo sapu sari pu ele ta padadi. ³³ Sari lose hitekedi, sari goba pa varikorapadi rina lose hitekedi, meke sa lose nuḡunuḡuruana si kekeṅoṅo gua mo sari pu ta padadi. Sa lolomo nuḡuru meke sa lose nuḡunuḡuruana si koa i na vuida hitekedi. Sa pada si hiokona lima mita

gelena meke manege rua mita lima navulu sentimita labena. ³⁴ Sa lose nuqunuquruana tanisa si tia la koasa varivarigarana lavata pa sadana; tava sarie huda pamu sari goba vari kalina sa nuqunuquruana, meke ka vesu nenetiana si koa koasa halehaleana sage la koasa.

*Sa Varivarigarana pa Kenuna sa Zelepade: Sa Sasada pa Kali Gede**

³⁵ Meke turana lani au sa koasa varivarigarana pa kenuna sa Zelepade pa kali gede, meke pada ia sa sa lolomo nuquru; sa pada si kekenoŋo gua mo sapu ele ta padadi, ³⁶ gua tugo sari na lose hitekedi, sari hukihukiridi rina gobana, sa lose nuqunuquruana meke sari vuida hitekedi. Sa pada si hiokona lima mita gelena meke manege rua mita lima navulu sentimita labena. ³⁷ Sa lose nuqunuquruana tanisa si tia la koasa varivarigarana lavata pa sadana; sari na huda pamu si tava sarie koari na goba pa vari kalina sa nuqunuquruana, meke ka vesu nenetiana si koa koasa halehaleana sage la koasa.

Sari Lose Tata koasa Sasada pa Kali Gede

³⁸ Na lose sapu koa ia na sasada, si koa tata koari na lose nuqunuquruana koari hopeke lolomo nuquru pu la koasa varivarigarana pa kenuna sa Zelepade, vasina hoke ta nuzapa va via sari na vinukivukihi va uququ. ³⁹ Koa dia koasa lose nuqunuquruana koari na lolomo nuquru si ka made tevolo, karua pa hopeke kalina, vasina hoke tava mate sari na kurukuru

* **40:34** Kali noti.

tana vukivukihi va uququ, vukivukihi tana sinea, meke vukivukihi vina toṅoto gale. ⁴⁰ Pa sadana sa lose nuḡunuḡuruana, tata koasa halehaleana koasa sasada pa kali gede si koa dia si ka made tevolo, hopeke karua pa vari kalina sa halehaleana. ⁴¹ Ke ka made tevolo si pa korapana sa lose nuḡunuḡuruana meke ka made tevolo si pa sada kapae koasa halehaleana, sa doduruna si ka vesu tevolo, vasina hoke tava mate sari na kurukuru. ⁴² Koa dia tugo si ka made tevolo tana va vukivukihi va uququ sapu ta peḡo vuradi pa patu; sa padadi si zuapa ṅavulu lima sentimita geledi meke labedi, meke kukuru mita ululudi. Koa rini hoke tava hake sari likakalae sapu tavetavete ni rini pude va matei sari na kurukuru pude va vukivukihi va uququ meke sari kaiḡa vinukivukihi pule. ⁴³ Na riritana sapu karua ḡaḡaherena, hopeke keke pidoko geledi si soto vari likohae nia sa gobagobana sa lose. Sari tevolo si pude vasina hake sari masa pude vukivukihi.

⁴⁴ Koasa varivarigarana pa kenuna sa Zelepade si koa dia si karua lose, keke si pa kalina sa sasada pa kali gede meke tia la pa kali matao, meke keke si pa kalina sa sasada pa kali matao meke tia la pa kali gede. ⁴⁵ Zama mae sa tie padapada koa rau, “Sa lose sapu tia la pa kali matao si tadi hiamā pu kopu nia sa Zelepade, ⁴⁶ meke sa lose sapu tia la pa kali gede si tadi hiamā pu kopu nia sa hope. Arini sari tuna koreo e Zedoki; arini eke mo koari hiamā sapu kote boka tata la ia se Zihova pude va tana pa Kenuna Sa,” gua si asa.

Sa Zelepade meke sa Varivarigarana pa Kenuna

⁴⁷ Meke pada ia sa sa pavasana sa varivarigarana: na kekenono beto varikalidi, lima navulu mita gelena meke lima navulu mita labena. Sa hope si pa kenuna sa Zelepade.

⁴⁸ Meke turana lani au sa koasa lose nuqunuquruana koasa Zelepade meke pada i sa sari gobana si karua mita lima navulu sentimita moatadi. Sa labena sa sasada si ka zuapa mita. Sari karua goba papakadi pa vari kalina pa kenuna sa sasada si keke mita lima navulu sentimita moatadi na geledi. ⁴⁹ Sa lose nuqunuquruana koasa Zelepade si manege puta mita gelena meke onomo mita labena podalae koasa sasada nuquru meke kamo la koasa sasadana sa lose hopena. Na halehaleana si koa nana pa kenuna sa sasada nuquru meke karua dedegere lavata si turu dia pa vari kalina sa sasada asa.

41

¹ Meke turana lani au sa pa sadana sa Lose Hopena pa Zelepade meke pada ia sa sa moatadi sari goba pa vari kalina meke sa pada si lima mita. ² Sa nuqunuquruana si lima mita gelena meke sa labena. Sa geledi sari karua goba pa varikalina sa sasada nuquru si hopeke karua mita meke lima navulu sentimita. Pada ia tugo sa sa Lose Hopena meke hiokona mita gelena meke manege puta mita labena.

³ Meke nuquru la si asa koasa Lose Hopena pa Hopena. Pada i sa sari moatadi ri karua kalina sa sasada meke hopeke keke mita moatadi, meke sa

labena sa sasada si neta mita. Sari gobagoba pa vari kalina sa sasada si neta meke lima navulu sentimita labedi. ⁴ Meke pada ia sa sa Lose Hopena pa Hopena meke sa gelena si manege puta mita meke sa labena si manege puta mita tugo. Hie sa lose pa korapana la. Meke zama mae si asa koa rau, "Hie sa Lose Hopena pa Hopena."

Sari na Lose sapu Ta Kuri Kapae koari na Gobana sa Zelepade

⁵ Meke pada ia sa sa gobana sa Zelepade meke neta mita sa moatana sa gobagoba, meke sari hopeke lose pa kali gobana sa Zelepade sapu vari likohae nia sa doduruna sa Zelepade si karua mita labedi. ⁶ Ka neta sari hatara lose pa kali gobana sa Zelepade. Hatara pa pepeso, hatara kokorapa, meke hatara panaulu, meke ka tolonavulu lose si koa pa keke hatara. Na koa ia na vanavana sa gobana sa Zelepade vasina hake sari palakolidi rina hataradi rina lose pa kokorapa meke panaulu. Ke sari na palakoli koari na lose si lopu soto nuquru la koasa gobana sa Zelepade. ⁷ Sari lose pa hatara panaulu si labe holani sari lose koari karua hatara panapeka koasa, meke sa hatara pa kokorapa si labe hola nia sa hatara pa pepeso; sina sa gobana sa Zelepade si moata pa pepeso meke hiteke sage kamo panaulu. Na halehaleana si podalae pa hatara pa pepeso kamo panaulu, ene gua koasa hatara pa kokorapa. ⁸ Meke dogoria rau sapu pa vari likohaena sa Zelepade si na tinamunu pepeso sapu neta mita ululuna. Vasina si habotu sari na lose pa kali gobana sa Zelepade. ⁹⁻¹¹ Sa

goba pa sadadi ri na lose pa vari kalina sa Zelepade si karua mita lima navulu sentimita moatadi. Sa sirana ene pa sada sapu varilikohae ni sari na lose pa kali gobana sa Zelepade si karua mita lima navulu sentimita labena. Sa pada podalae koasa goba tia vura tadi na lose meke kamo koasa hukihukirina sa buturu sapu hake ia sa Zelepade si manege puta mita. Sa sirana eneneana si kamo koari na sasada nuquru koari na lose, keke si pa kali gede meke keke si pa kali matao.

Sa Vetu pa Kali Lodu Rimata

¹² Sa vetu sapu tia la pa varivarigarana tata koasa Zelepade pa kali lodu rimata si tolonavulu lima mita labena. Sari gobana sa vetu asa si karua mita lima navulu sentimita moatadi pa vari likohaena meke sa gelena si made navulu lima mita.

Sa Pada pa Doduruna sa Zelepade

¹³ Pada ia sa tie sa Zelepade meke kamo lima navulu mita gelena, meke sa varivarigarana podalae pa mudina sa Zelepade meke turanae sa vetu pa kali lodu rimata meke sa gobana sa si lima navulu mita tugo geledi. ¹⁴ Sa labena sa varivarigarana pa kali gasa rimata koasa Zelepade podalae koasa kenuna sa Zelepade si lima navulu mita. ¹⁵ Meke pada ia sa sa gelena sa vetu sapu tia la koasa varivarigarana pa mudina sa Zelepade, kamo lai sari lose pa vari kalina sa si kamo pa lima navulu mita tugo.

Kaiqa Ginuguana Pule koasa Zelepade

Sari gobana sa Lose Hopena, sa Lose Hopena pa Hopena meke sa lose nuqunuquruanana, ¹⁶ sari dedegere koasa sasada, sa hatara, sari vuida nizupudi si tava opo paere labete beto. Sa hatara, sa goba sapu kamo la koari na vuida meke sari vuida si ta tava paere beto. ¹⁷ Pa kali sage koasa sasada nuquru la koasa Lose Hopena pa Hopena, meke sari gobana pa korapana sa Lose Hopena pa Hopena meke koasa Lose Hopena si ta peqo koari na kineha ¹⁸ mateana serubimi meke na huda pamu. Vari solasola i, huda pamu meke na serubimi gua. Sari serubimi si hopeke karua isumatadi. ¹⁹ Sa isumata tie si tia la koasa huda pamu pa keke kalina meke sa isumata laione si tia la koasa huda pamu pa keke kalina. Ta peqo si hire pa doduru gobana sa Zelepade. ²⁰ Podalae pa hatara meke kamo la panaulu koari doduru goba koasa Lose Hopena si tava peqo la sari na serubimi meke na huda pamu. ²¹ Sa sasada koasa Lose Hopena si vari nonoi ululuna meke labena meke gua tugo sa sasada tanisa Lose Hopena pa Hopena.

Sa Hope Huda

²² Koa nana si keke tevolo huda hopena sapu keke mita lima navulu sentimita ululuna meke sa labena si keke mita meke keke mita gelena; sari iiona, hubina meke vari kalina si na huda beto mo. Zama sa tie koa rau, "Hie sa tevolo sapu koa pa Kenuna e Zihova," gua.

Sari na Sasada pa Zelepade

²³ Sari sasada koari na Lose Hopena meke sa Lose Hopena pa Hopena si hopeke karua tukutukudi. ²⁴ Sari tukutuku koari hopeke sasada si sigoto pa hinisi ke tukele gua pa kokorapana. ²⁵ Koari na tukutuku koasa sasada pa Lose Hopena si ta peqo la sari na serubimi meke na huda pamu gugua sapu ta peqo la koari na goba, meke na kekepi sapu na huda tavete nia rini si koa pa kenuna sa lose nuqunuquruana. ²⁶ Koari na goba pa kalina sa lose nuqunuquruana si koa dia sari vuida n̄izupudi sapu ta peqo la sari na serubimi meke huda pamu pa hopeke vari kalidi. Sari lose pa vari kalina sa Zelepade si koai tugo na kekepi.

42

Karua Vetu Tata koasa Zelepade

¹ Beto si turana lani au sa tie pa kali gede* pa korapa varivarigarana lavata pa sadana la meke la koari na lose pa kali karovo koasa varivarigarana lavata pa Zelepade. Sari na lose si koa kapae koasa vetu pa kali lodu rimata koasa Zelepade. ² Sa vetu nomana sapu sa sasadana si tia la pa kali gede si lima n̄avulu mita gelena meke hiokona lima mita labena. ³ Keke kalina sa vetu nomana si tia la koasa varivarigarana pu vari likohae nia sa Zelepade sapu manege puta mita labena pa vari korapadi ri karua vetu. Keke kalina pule si tia la koasa varivarigarana lavata pa sadana sapu koa ia na sirana eneneana sapu va sari nia patu rini. Sa vetu si ka n̄eta hatarana.

* **42:1** Kali gede be tia la pa kali gasa rimata.

⁴ Pa kenu dia ri na lose koasa vetu hie, si keke lolomo sirana, sapu lima navulu mita gelena, meke lima mita labena. Sari sasadadi ri na lose si tia la pa kali gede. ⁵ Sari na lose koasa hatara panaulu koasa vetu, si nirisi hola ni sari lose koari karua hatara pa kauruna, meke sapu pa kokorapana si nirisi hola ni sari lose pa hatara pepeso, sina ta poni lolomo sari sirana pa kenu lose koari na hopeke hatara. ⁶ Sari na lose pa hatara vina neta si loke dedegeredi pude zuka i, gugua ri na vetu koasa varivarigarana; ke hiteke si arini holani sari pa hatara kokorapa; meke sari lose pa hatara kokorapa si hiteke holani sapu koasa hatara pa pepeso. ⁷ Koa nana si keke goba pa sadana sa vetu sapu lima navulu mita gelena ene totoeso gua koari na lose meke sa varivarigarana lavata pa sadana. ⁸ Sa tokele lose koasa vetu pa kalina koasa varivarigarana lavata pa sadana si hiokona lima mita gelena, meke sa tokele lose pa kalina sapu tata la koasa Zelepade si lima navulu mita gelena. ⁹ Sa sasada nuquru koari na lose pa hatara pepeso si koa pa kali gasa rimata pana nuquru gua sa tie pa kalina koasa varivarigarana lavata pa sadana.

¹⁰ Pa kali matao, si koanana si keke vetu gugua tugo sapu pa kali gede, kapae koasa vetu pa mudina sa Zelepade, ¹¹ sapu koa ia na goba meke na lolomo sirana pa varikorapa dia. Sari lose hire si kekenono gua sari lose koasa vetu nomana pa kali gede; kekenono mo geledi, labedi, meke sari sasada nuquru meke kinehadi ba kekenono tugo. ¹² Sa sasada nuquru koari na lose si pa pinodalaena sa lolomo sirana sapu koa

pa kenudi rina lose.

¹³ Meke zama si asa koa rau, “Sari lose pa kali gede meke matao sapu tia la koasa varivarigarana pa Zelepade si tadi na hiama, vasina kote la sari hiama, sapu ele la vukivukihi pa Kenuna e Zihova, meke kote hena i sari ginani hopedi. Vasina kote la vekoi rini sari vinukivukihi hopedi, sari na vinariponi kiko huiti, vina vukivukihi tana sinea meke vina vukivukihi vina toŋoto gale, sina sa vasina asa si hopena. ¹⁴ Pana ele kamo la sari na hiama koasa varivarigarana hopena pa kenuna sa Zelepade si lopu kaqu vura la si arini koasa varivarigarana hopena pa sadana osolae va gorei rini sari na poko hiama, sapu va sagei rini pa tinavete hiama, sina ele hopedi sari poko arini. Kaqu va sage votiki poko si arini meke tiqe vura la koari na vasidi sapu tadi na tie,” gua si asa.

Sari Pinada pa Vari Likohaena sa Zelepade

¹⁵ Sipu beto pada ia sa tie sa doduru korapana sa Zelepade, si turana vura nau sa koasa sasada bara pa kali gasa rimata meke pada ia sa sa goba pa doduru vari likohaena sa. ¹⁶ Meke pada ia sa sa kali gasa rimata koasa kolu padapadana; meke karua gogoto lima navulu mita sa padana sa. ¹⁷ Pada ia sa si pa kali gede meke kamo karua gogoto lima navulu mita sa padana. ¹⁸ Pada ia sa si pa kali matao meke kamo karua gogoto lima navulu mita sa padana. ¹⁹ Meke pada ia sa si pa kali lodu rimata meke kamo karua gogoto lima navulu mita koasa kolu padapadana. ²⁰ Ke pada i sa sari ka made kalina. Keke goba si koa vari

likohae nia sa doduruna sa vasina lavata tanisa Zelepade, karua gogoto lima navulu mita gelena meke karua gogoto lima navulu mita labena, pude vari paqaha ni sapu hopedi meke sapu lopu hopedi.

43

Pule La pa Zelepade se Zihova

¹ Meke turana lani au sa tie koasa sasada sapu tia la pa kali gasa rimata, ² meke dogoria rau vasina sa tinolava nedalana te Tamasa pa Izireli, gore mae gua pa kali gasa rimata. Sa mamalainina si ovaṅa gua sa totolo ninirana, meke sa popoa si nedala koasa tinolava Tanisa.*

³ Sa dinogodogorae sapu dogoria rau si gugua sa dinogodogorae sapu dogoria rau toতোso gore mae si Asa meke huara ia sa si pa Zerusalem meke sapu keke dogoria rau pa taṅele Ovuku Keba, ke hoṅa oporapaha gore si rau. ⁴ Meke koasa sasada pa kali gasa rimata si nuṅuru gua sa tinolava nedalana te Zihova meke la pa Zelepade. ⁵ Meke ovulu sage nau sa Maṅomaṅona Tamasa si rau, meke vagi lani au Sa pa varivarigarana pa kenuna sa Zelepade, meke la sa tinolava nedalana te Zihova meke siṅia sa Zelepade.

⁶ Sipu korapa turu nana sa tie si avosia rau zama mae koa rau si keke tie pa korapana sa Zelepade. ⁷ Zama si asa koa rau, “Tuna na tie, hie sa vasina tanisa Qua habohabotuana banara meke sa vasina pude va hakei sari Nenequ. Tani kote koa turani Arau sari Qua tinoni pa

* 43:2 Izk 10:3-4,18,19, 11:22-23; Rev 1:15

Izireli ninae rane. Lopu kote va boni pule ia sa butubutu te Izireli sa Pozaqu Hopena, be arini sia ba be sari dia banara, koari vinahesidi ri beku tadi na dia banara koari dia vasidi ululudi. ⁸ Totoso turu ia rini sa dia gogoe vetu banara kapae pa Qua gogoe vetu, dia dedegere sasada kapae pa Qua dedegere sasada, meke na goba mo si pa vari korapa mami, si va boni ia rini sa Pozaqu Hopena koari na dia hahanana variva malederedi. Ke huara pani Arau si arini pa Qua tinanziri. ⁹ Ke madi veko pani sari vinahesi votiki tamasa meke sari na beku tadi na banara, meke kote koa turani Arau si arini ninae rane.

¹⁰ Tuna na tie, vivinei la nia koari na tie sa Zelepade, pude madi kurekure ni sari dia sinea. Va viliti ni sa palanina, ¹¹ meke pana kurekure ni rini sari doduru pu taveti rini, si vata gilana nia koa rini sa kinehana sa, doduru vivineina, sasada nuquru meke vura, doduru kinehana meke doduru tinaraena meke vina turu. Kubere gore ni si hire pa kenu dia pude madi tumae nia sa kinehana sa meke luli saripu ta garunu ni.

¹² Hie sa tinarae tanisa Zelepade: Doduru vasidi pa vari likohaena sa batu togere si kote hopena hola. Asa sa tinarae tanisa Zelepade.

Sa Hope

¹³ Hire sari padana sa hope pa padapadana sapu kekenono gua sapu ta padapada nia sa Zelepade: Sa pou sapu vari likohae nia sa hope si lima navulu sentimita lohina meke lima navulu sentimita labena, meke sa labena sa beruna si keke pidoko. Meke hie sa ululuna sa hope:*

* **43:13** Ekd 27:1-2; 2 Koron 4:1

¹⁴ Koasa pou vari likohae pa pepeso sage kamo koasa hatara kekenu si keke mita ululuna, meke topue koasa hatara kekenu kamo koasa hatara vina rua si karua mita ululuna. ¹⁵ Topue koasa hatara vina rua meke kamo koasa hatara vina betobeto vasina hake sari na vina vukivukihi si karua mita ululuna. Koa dia si ka made kikiho, keke pa hopeke ka made iiona sa hatara vina betobeto. ¹⁶ Ka onomo mita gelena meke onomo mita labena sa hatara vina betobeto asa. ¹⁷ Sa hatara vina rua si vari nonoi vari kalina, sapu zuapa mita gelena meke zuapa mita labena, meke sa beruna si hiokona lima sentimita ululuna meke sa lolomo tuqe ehara si lima navulu sentimita labena pa doduru vari likohaena. Sa halehaleana tanisa hope si tia la pa kali gasa rimata.”

Sa Vina Madina sa Hope

¹⁸ Meke zama pule mae koa rau si asa, “Tuna na tie, hiera gua si zama nia e Zihova sa Banara: Hire sari na vina turu tana vukivukihi uququ meke sa siburuna sa ehara koasa hope pana ta kuri si asa: ¹⁹ Na bulumakao kokoreo vaqurana si kote vala nia goi guana mua vinukivukihi va vulasa palae sinea koari na hama, sapu na tie Livaeti mo bari, pa tatamana te Zedoki, arini mo si ta vizatadi pude mae va vukivukihi pa Kenuqu, zama vura gua si Arau Zihova sa Banara. ²⁰ Kaiqa eharana si kote vagia goi meke busa lani koari ka made kikihona sa hope meke koari ka made iiona sa hatara vina rua meke pa vari likohaena sa beruna sa lolomo tuqe ehara. Ke kote tava madi sa hope meke kote tava

via pa sinea. ²¹ Kaqu vagia goi sa bulumakao kokoreo vaqura tana va vulasa palae sinea meke sulu ia koari na vasidi ta vizatadi pa sadana sa varivarigarana lavata tanisa Zelepade.

²² Pa rane vina rua si kaqu vukivukihi nia goi si keke qoti kokoreo sapu loke vasi kisakisana pude tana va vulasa palae sinea, meke sa hope si kaqu tava madi gua sapu tava madi si asa koasa eharana sa bulumakao kokoreo. ²³ Pana beto va madi ia goi, si kaqu vukivukihi nia goi si keke bulumakao kokoreo vaqura meke keke sipi kokoreo vaqura koasa rovana; karua beto si kaqu loke ari kisakisadi. ²⁴ Kaqu turaṅa lani goi pa Kenuqu Arau Zihova, meke kaqu vuvusuni soloti ari hiamā si arini meke vukivukihi va uququ lani rini koa Arau Zihova.

²⁵ Doduru rane koari ka zuapa rane si kaqu veko nama nia goi si keke qoti kokoreo pude tana vina vukivukihi vinulasa sinea, meke kaqu veko nama nia tugo goi si keke bulumakao kokoreo vaqura meke keke sipi kokoreo vaqura koasa rovana; doduru arini si kaqu loke ari kisakisadi. ²⁶ Ka zuapa rane si kaqu va madi ia rini sa hope meke va via ia pude va nama nia koari nana tinavete hopedi. ²⁷ Pa vina betodi ri na rane hire, podalae pa vina vesu rane, si kaqu valani ri na hiamā sari na vina vukivukihi va uququ meke vina vukivukihi binaere tadi na tinoni koasa hope. Meke tiqe kote qetu ni gamu Arau, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara.”*

* **43:27** Ekd 29:35-37

44

Sa Koburu Tavia, sari Tie Livaeti meke Hiama

¹ Meke turaña pule lani au sa tie koasa sasada pa sadana la koasa Zelepade, asa sapu tia la pa kali gasa rimata, ba si tuku tu si asa. ² Zama se Zihova koa rau, “Sa sasada hie si kote koa tuku eko lamo. Lopu kaqu tava tukele; lopu keke tie si kote ene nuquru gua vasina. Kaqu tuku eko mo, sina se Zihova, sa Tamasa pa Izireli si ele nuquru gua vasina. ³ Sa Koburu Tavia eke mo telena si boka la habotu pa korapana sa sasada nuquru vasina, meke somana henahena pa Kenuna e Zihova. Boka nuquru gua si Asa meke vura gua koasa sasada pa lose nuqunuquruana sapu tia la pa varivarigarana lavata.”

Sari Tinarae Pude Nuquru La pa Zelepade

⁴ Meke turaña guni nau sa tie koasa sasada pa kali gede sapu nuquru la pa varivarigara pa kenuna sa Zelepade. Doño la si arau meke dogoria rau sa tinolava nedalana te Zihova, si korapa siñi ia sa Zelepade te Zihova, ke hoqa oporapaha si arau pa pepeso.

⁵ Meke zama mae koa rau se Zihova, “Tuna na tie, doño va leana, va avoso, mamu avoso va leana i sari doduru pu kote tozi nigo Arau pa guguadi ri doduru vinaturu koasa Zelepade te Zihova. Kopu va leana koasa nuqunuquruana la koasa Zelepade meke koari doduru sasada nuquru meke vura koasa varivarigarana pa kenuna sa Zelepade. ⁶ Zama la guahe koe Izireli, sa butubutu va karikarina sana, ‘Hiera gua si zama nia e Zihova sa Bañara: Kei gamu na

butubutu Izireli ele pada mo sari mia tinavete kaleadi! ⁷ Va boni ia gamu sa Qua vasina hopena totošo turana nuquru ni pule tu gamu sari tie karovodi sapu lopu ta magu pa bulodia** meke lopu ta magu tinidi, sipu korapa va vukivukihi mae ginani, deana, meke ehara si gamu. Sa Qua Vinariva Egoi si ele sekea gamu. ⁸ Lopu tavete va gorevura i gamu sari tinavete hopedi ta ponini gamu ba veko tie karovodi tu pude kopu nia sa Qua vasina hopena. ⁹ Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Loke tie karovodi sapu lopu via bulodi meke lopu ta magudi si kaqu nuquru koasa Qua vasina hopena, ari tie karovodi sapu koa turani sari tie Izireli ba lopu kaqu tugo.'

Kaiqa Tie Livaeti si Tava Noso pa Tinavete Hiama

¹⁰ Zama mae koa rau se Zihova, 'Sari tie Livaeti pu somana rizu va seu koa Rau totošo veko pani Au ri tie Izireli si Arau meke ene luli la i rini sari dia beku, si kaqu vagia rini laena sa dia sinea. ¹¹ Kote boka nabulu Nau rini pa Vinahesiqu, meke kopuni sari sasadana sa Zelepade meke va tana vasina; boka va matei rini sari na kurukuru pude tana vinukivukihi va uququ meke votiki vina vukivukihi tadi na tinoni. ¹² Ba sina sari tie Livaeti si nabulu la koa rina beku koasa vinahesidi meke va hoqa ia pa sinea sa butubutu Izireli, ke ovulu sage nia Rau sa Limaqu meke zama tokotokoro, sapu kaqu vagia rini laena sa dia sinea, zama vura gua si

* **44:7** Sa tie ta magu si lulia sa vinariva egoi te Ebarahami, koe Zihova. * **44:7** TTA 7:51

Arau Zihova sa Baṅara. ¹³ Lopu kaqu tata mae si arini koa Rau meke va nabulu mae koa Rau pa tinavete hiama babe tata la koari na Qua tinitoṅa hopedi babe sari vinukivukihi sapu hopedi hola; kaqu tava kilasa nia rini sa kinurekuredi ri na dia tinavete kaleadi. ¹⁴ Gua ba kote veko i Rau si arini pude kopu ni sari doduru tinavete hoborodi koasa vinahesi pa Zelepade.’

Sari na Hiama

¹⁵ Zama se Zihova, ‘Ba sari na hiama, pa butubutu Livae pu tuti gore maedi koe Zedoki, pu va gorevura i rini sari doduru tinavete hiama pa Qua Zelepade, sipu korapa ene va seu koa Rau sari tie Izireli, arini si kaqu mae turu pa Kenuqu meke va vukivukihi ni sari deana meke ehara, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara. ¹⁶ Arini eke mo si kaqu nuṅuru pa Zelepade; arini eke mo si kote tata mae pa Qua tavolo pa Kenuqu pude taveti sari Qua tinavete.

¹⁷ Pana nuṅuru arini koasa sasada koasa varivarigarana pa kenuna sa Zelepade, si kaqu va sage poko lineni si arini; lopu kaqu va sage poko vulu si arini toṅoso korapa va tana koari na sasada koasa varivarigarana pa kenuna sa Zelepade babe pa korapa Zelepade.* ¹⁸ Na poko lineni si kaqu pusi nia rini pa batu dia meke na poko nene si kaqu na lineni tugo. Sari poko sapu variva ṅatanata si lopu kaqu va sagei rini. ¹⁹ Pana vura la si arini koasa varivarigarana lavata pa sadana, vasina koa sari na tie, si kaqu va gorei rini sari poko sapu tavetavete ni rini

* **44:17** Ekd 28:39-43; Liv 16:4

pa Zelepade meke kaqu vekoi rini koari na lose hopedi, meke va sage votiki poko, pude madi lopu tiqwi ri na tie sari poko sapu hopena.*

²⁰ Lopu kaqu neri rini sari batu dia babe va toqolo va gele i, ba kaqu nonoto va pepeka i rini sari kalu pa batu dia.* ²¹ Loke hiamu si kaqu napo vaeni pana nuquru si asa koasa varivarigarana pa kenuna sa Zelepade.* ²² Lopu kaqu haba nabonaboko babe barikaleqe ta luluaradi si arini; na vineki vaquradi mo si boka haba i rini, sapu tutidi si pa Izireli babe na nabonaboko tanisa keke hiamu.*

²³ Kaqu va tumatumae nia rini koari na Qua tinoni sa vinotikaena koasa sapu hopena meke sapu hoborona meke va dogoro ni vea meke kote boka tumae nia rini sapu via meke bonina.*

²⁴ Koari na vinari tokei, si kaqu na tie vari pitui sari hiamu meke vilavilasa luli i sari na Qua vina turu. Na kaqu kopu ni rini sari Qua tinarae meke luli sari Qua ginarunu koari doduru Qua inevana sapu ta vizatadi, meke kaqu kopu ni tugo rini, pude va hope i, sari Qua Rane Sabati. ²⁵ Na hiamu si lopu kaqu la tata koasa tie matena, na kote va boni pule nia si asa; ba boka va boni pule nia mo si asa pana sa tie matena si na tamana babe tinana, tuna koreo babe tuna vineki, tasina koreo babe na tasina vineki si asa.* ²⁶ Mudina sapu tava via si asa si kaqu aqa ka zuapa rane si asa. ²⁷ Koasa rane asa sipu nuquru la si asa koasa varivarigarana pa kenuna sa Zelepade

* **44:19** Liv 16:23 * **44:20** Liv 21:5 * **44:21** Liv 10:9 * **44:22**
 Liv 21:7,13-14 * **44:23** Liv 10:10 * **44:25** Liv 21:1-4

pude tavetavete koasa vasina hopena, si kaqu va vukivukihi si asa pude vulasa pule nia, zama vura gua si Arau Zihova sa Baḡara.

²⁸ Kaqu Arau eke mo sa tinago tadi na hiamā. Lopu kote ta poni ni rini koasa popoa Izireli si kaiḡa tinago pule; kote Arau mo sa dia tinago.* ²⁹ Dia ginani rini sari na vinariponi kiko huiti, sari vinukivukihi va vulasa sineā meke na vinariponi tana here meke vinatonoto gale; meke doduru pule pa Izireli sapu tava madi la koe Zihova si kote tadirini.* ³⁰ Saripu leanadi hola koari doduru vua kekenu meke doduru mia vinariponi arilaedi si dia ri na hiamā. Kaqu valani gamu koa rini sari mia tinavete palava kekenu pude ta manae sari mia kinoā tatamana. ³¹ Lopu kaqu hena i ari hiamā sari doduru kurukuru tapuru babe ḡame, sapu ele matedi babe ta garatadi koari na kurukuru pinomo.’*

45

Tava Hia sa Pepeso

¹ ‘Totoso va hia ia gamu sa pepeso pude hopeke tago sari hopeke butubutu, si kaqu vala nia gamu koe Zihova si keke kukuru pepeso, na hinia hopena, sapu manege rua meke kukuru kilomita gelena meke sa labena si manege puta kilomita; sa doduruna sa pepeso si kote hopena. ² Koasa doduruna sa pepeso asa si keke vasina hite, sapu pada karua gogoto lima ḡavulu mita labena meke gelena, si kote tanisa Zelepade, meke keke

* 44:28 Nab 18:20 * 44:29 Nab 18:8-19 * 44:31 Liv 22:8

vasi pepeso n̄irisina sapu hiokona lima mita labena si kote vari likohae nia sa pepeso asa.

³ Koasa hinia hopena si pada vura nia si ka manege rua meke kukuru kilomita gelena meke lima kilomita labena. Vasina kote koa ia Rau, sa vasina Hopena pa Hopena. ⁴ Asa si kote na hinia hopena koasa doduruna sa pepeso, pude tadi na hiamā, arini pu kote tavetavete pa korapana sa vasina hopena meke kote tata la pude vahesi pa Kenuna e Zihova. Vasina si kote koa sari dia vetu meke gua tugo sa vasina hopena tanisa Zelepade.

⁵ Keke pinaqaha sapu manege rua meke kukuru kilomita gelena meke lima kilomita labena si kote dia rina tie Livaeti, arini pu koa nabulu pa korapa Zelepade; asa si kote na dia tinago pude kuri dia vasileana meke koa ia.

⁶ Keke pinaqaha pule sapu manege rua meke kukuru kilomita gelena meke karua meke kukuru kilomita labena, pa kalina sa hinia hopena, si kaqu ta tavete pude na vasileana lavata tadi doduru tie pa Izireli.’

Sa Pepeso Tanisa Koburu Tavia

⁷ ‘Sa koburu tavia kote tagoa sa pepeso sapu pa vari kalina sa hinia hopena tadi na tie Livaeti meke sa pepeso tanisa vasileana lavata. Sa kalina pa lodu rimata si podalae koasa popoa hopena meke la gua pa kali lodu rimata kamo pa Kolo Meditareniani meke sa kalina pa kali gasa rimata si podalae kapae koasa popoa hopena tadi na tie Livae meke la gua tugo koasa volosona sa popoa Izireli pa kali gasa rimata. ⁸ Sa pepeso hie si kote na tinago tanisa koburu tavia pa Izireli. Pude sari koburu tavia si lopu kote hiko vagi

pepeso tadi na Qua tinoni ba kote va malumia rini sa butubutu Izireli pude tagoi sari pepeso ta hia la koarini pude na dia tinago.'

Sari na Tinarae Tanisa Koburu Tavia

⁹ 'Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Ele pada mo sapu kamo la ia gamu, gamu na koburu tavia pa Izireli! Luara pania sa ṅinovanova la pa tie, mamu taveti gua sapu leana meke toṅoto. Lopu va rizu pani sari Qua tinoni pa dia pepeso, zama vura gua si Arau Zihova sa Baṅara. ¹⁰ Kaqu tavetavete ni gamu sari sikele toṅotodi meke sari sisiovona toṅotodi, sari pinadapada sinoku toṅotodi meke na pada kolo toṅotodi.* ¹¹ Sa pinadapada sinoku kolo meke kiko si kote kekeṅoṅo, be guana ta pada manege rua toṅoto sa sisiovona pa kolo babe pa kiko ba kaqu kekeṅoṅo sa ninomana sa vinagi koasa vovoina. ¹² Sa mia padapadana mamata si kaqu toṅoto tugo. Lopu kote sekesekei nia gamu sa padapadana mamata pa sikele.'

Sari Vinariponi meke Rane Hopedi

¹³ 'Hie sa vinariponi arilaena sapu kaqu poni la nia gamu: koari ka onomo ṅavulu puta kobi huiti si keke kobi si kote variponi nia meke koari ka onomo ṅavulu puta kobi bale si keke kobi si kote variponi nia. ¹⁴ Koasa oela olive si koari hopeke keke gogoto lita oela si kote variponi nia si keke lita. ¹⁵ Koari doduru karua gogoto sipi sapu henahenadi koari na duduli sapu toa va leanadi, si kote variponi nia si keke sipi. Doduru hire si kote tavetavete ni

* 45:10 Liv 19:36

rini pa vinariponi huiti, vinukivukihi va uququ meke vinukivukihi binaere pude vulasa pani sari sinea tadi tie, zama vura gua si Arau Zihova sa Banara. ¹⁶ Doduru tie koasa popoa kote vala nia sa vinariponi arilaena hie koasa koburu tavia pa Izireli. ¹⁷ Kote nana kalina sa koburu tavia pude namani sari vina vukivukihi va uququ, vinariponi huiti, meke vinariponi napo vaeni koari na inevaña, sari inevaña sidara vaqura, meke sari rane Sabati, koari doduru inevaña ta vizatadi koasa butubutu Izireli. Asa kote va namani sari vinukivukihi tana sinea, sari vinariponi huiti, sari vinukivukihi va uququ meke sari vinukivukihi binaere pude vulasa pani sari sinea tadi tie pa butubutu Izireli.'

*Sari na Vinarigara pa Inevaña
(Eksidasi 12:1-20; Livitikasi 23:33-43)*

¹⁸ 'Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Banara: Pa sidara kekenu koasa rane kekenu si kote vagia goi si keke bulumakao vaqurana sapu loke vasi kisakisana pude va madi ia sa Zelepade. ¹⁹ Kote vagia sa hiamana si kaiqa ehara tana vukivukihi va vulasa sinea meke la busani koari na dedegere sasadana sa Zelepade, koari ka made iiona sa hope koasa hatara vina rua meke koari dedegere sasada koasa varivarigarana pa kenuna sa Zelepade. ²⁰ Kote tavete pule gua asa si gamu koasa rane vina zuapa koasa sidara. Tavete poni si arini pu lopu gilania, meke tavete va sea hola babe na lopu gilagilana; ke gamu kote va via ia sa Zelepade koari na sinea.

²¹ Pa sidara kekenu koasa vina manege made rane si kaqu kopu nia gamu sa Pasova, na

inevaṅa sapu kote kamo zuapa rane, meke kote hena bereti loke isitina si gamu pa toso asa.*

²² Pa rane asa si kote va nama nia sa koburu tavia si keke bulumakao pude vulasa pani sari nana sinea meke tadi doduru tiena sa popoa.

²³ Hopeke rane koari ka zuapa rane sapu inevaṅa gamu si kote sa koburu tavia variponi atuni si ka zuapa bulumakao meke zuapa sipi sapu loke ari kiskisadi pude tana vukivukihi va uququ la koe Zihova, meke keke qoti kokoreo pude tana vukivukihi va vulasa sinea. ²⁴ Asa tugo kote va nama ni sari vinariponi huiti babe bale, manege vesu kilo pa keke bulumakao meke pa keke sipi, turaṅae ka neta lita oela olive pa hopeke vinariponi huiti na bale.

²⁵ Koasa inevaṅa koari hopeke ka zuapa rane sapu podalae pa vina zuapa sidara koasa vina manege lima rane, sa koburu tavia kote va namani sari vina namanama sapu gua tugo arini tana vukivukihi va vulasa sinea, vukivukihi va uququ, meke vinariponi huiti meke oela.’*

46

Sa Koburu Tavia meke sari Inevaṅa

¹ ‘Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Baṅara: Sa sasada koasa varivarigarana pa kenuna sa Zelepade sapu tia la pa kali gasa rimata si kaqu tuku si asa koari ka onomo rane tavetavete, ba kote tukele si asa koari na rane Sabati meke sa rane Sidara Vaqura. ² Sa

* **45:21** Ekd 12:1-20; Nab 28:16-25 * **45:25** Liv 23:33-36; Nab 29:12-38

koburu tavia si kote nuquru gua koasa sasada pa lose nuqunuquruana meke la turu pa kalina sa dedegere pa sasada. Ari na hama kote vukivukihini ni sari nana vukivukihini va uququ meke nana vukivukihini binaere. Koasa lose nuqunuquruana pa sasada nuquru si kote vahesi si asa meke kote vura pule, ba sa sasada si lopu kaqu tuku osolae veluvelu sa popoa. ³ Koari na Sabati meke Sidara Vaqura si sari tiena sa popoa si kote somana pa vinahesi pa Kenuna e Zihova koasa sasada nuquru koasa lose nuqunuquruana asa. ⁴ Sari na vinukivukihini va uququ sapu kote va mae i sa koburu tavia koe Zihova pa rane Sabati si kaqu ka onomo lami kokoreo meke keke sipi kokoreo nomana, doduru arini si kaqu loke ari kisakisadi. ⁵ Turanae koasa sipi si na vinariponi huiti sapu manege vesu kilo mamatana, meke turanae koari na lami si na vinariponi huiti sapu soku gua mo sapu hiva vekoa sa, turanae na oela olive sapu neta lita sokuna gua. ⁶ Koasa rane Sidara Vaqura si kaqu variponi nia sa si keke bulumakao vaqura, ka onomo lami meke keke sipi kokoreo nomana, ari doduru si lopu kaqu ari vasi kisakisadi. ⁷ Turanae koasa bulumakao vaqura si na vinariponi huiti sapu manege vesu kilo mamatana, meke manege vesu kilo huiti si somana luli koasa sipi nomana, meke koari na lami si soku gua mo sapu hiva vekoa sa, turanae na oela olive sapu neta lita sokuna gua pa hopeke manege vesu kilo huiti. ⁸ Pana nuquru sa koburu tavia si kote nuquru gua si asa koasa sasada pa lose nuqunuquruana meke vura pule gua tugo vasina.

⁹ Pana mae sari tiena sa popoa pa Kenuna e Zihova koari na inevaṅa ta vizatadi, si asa pu nuḡuru gua koasa sasada pa kali gede pude vahesi si kaḡu vura gua si asa koasa sasada pa kali mataona sa Zelepade* ; meke asa pu nuḡuru gua koasa sasada pa kali mataona si kaḡu vura gua koasa sasada pa kali mataona. Loke tie si kaḡu vura gua koasa sasada vasina pu nuḡuru gua si asa, ba kaḡu vura gua si asa pa sasada sapu pa kali karovona. ¹⁰ Sa koburu tavia si kaḡu somanae nana koa rini, nuḡuru toḡoso nuḡuru si arini meke vura toḡoso vura si arini.

¹¹ Koari na vinarigara meke na inevaṅa ta vizatadi, si na vinariponi huiti sapu turaṅae koasa bulumakao si kote manege vesu kilo matana, meke sapu turaṅae koasa sipi nomana si manege vesu kilo mamatana, meke sapu koari na lami si soku gua mo sapu hiva vekoa sa tie, turaṅae oela olive sapu neta lita pa hopeke manege vesu kilo huiti. ¹² Pana hiva veko moka vinariponi sa koburu tavia, la koe Zihova, be na vukivukihi va uququ sia babe na vukivukihi binaere sia, si sa sasada sapu tia la pa kali gasa rimata si kaḡu tava tukele vala koa sa. Kote vekoi sa sari nana vinukivukihi va uququ meke vinukivukihi binaere gua mo sapu hoke tavetia sa koari na rane Sabati. Meke kote vura taloa si asa, meke mudina sapu vura sa, si kote ta tuku sa sasada.'

Sa Vinariponi pa Doduru Rane

¹³ 'Doduru rane si kote va nama nia goi si keke lami sapu keke vuahenina meke loke vasi

* 46:9 Saoti.

kisakisana pude na vina vukivukihi va uququ la koe Zihova. Doduru munumunu si kaqu va nama nia goi si asa. ¹⁴ Hopeke munumunu si kaqu va nama nia tugo goi sa vinariponi huiti, sapu neta kilo mamatana meke keke lita oela olive pude va boboso la nia koasa palava. Sa vinariponi huiti la koe Zihova si na vina turu sapu kaqu koa hola. ¹⁵ Ke sa lami meke sa vinariponi huiti meke sa oela olive si kaqu tava nama ninae munumunu pude na vinariponi va uququ doduru toso.'

Sa Koburu Tavia meke sa Pepeso

¹⁶ 'Hiera gua si zama nia Arau Zihova sa Banara: Be tavetia sa koburu tavia si keke vinariponi koari nana tinago la koa sa keke ri na tuna koreo, si kote dia tugo ri pu podo gore koasa koreo asa; kote na dia tinago pa tuti dia. ¹⁷ Ba be tavetia sa si keke vinariponi, koari nana tinago, la koasa keke nana nabulu, si kote kopu nia sa nabulu asa sa vinariponi osolae kamo sa vuaheni Tinarupaha*; meke kote tava pule la koasa koburu tavia si asa. Sari tinago tanisa koburu tavia si dia mo ri na tuna koreo; dia eke mo.* ¹⁸ Lopu kaqu vagi sa koburu tavia sari tinago tadi na tie; lopu kaqu hadu vurani sa koari na pepeso pu na dia tinago. Sari tinago sapu va hola lani sa koari na tuna koreo si kaqu ta vagi koari nana tinago soti telena, pude lopu keke ari

* **46:17** Sa vuaheni Tinarupaha si pa hopeke vina lima navulu vuaheni toso ta rupaha sari na pinausu meke sa pepeso si pule la koari na butubutu tie sapu dia tu pa tinago. Mu tiro la pa Livitikasi 25:8-55. * **46:17** Liv 25:10

Qua tinoni si kaqu ta paqaha koari dia tinago,'”
gua se Zihova.

Sari na Rararoana pa Zelepade

¹⁹ Meke turaña la guni nau sa tie koasa sasada nuquru la koari na lose hopedi sapu tia la pa kali gede*, sapu dia ri na hiamā, meke va dogoro nau sa sa vasina pa kali lodu rimata koari na lose.

²⁰ Meke zama si asa koa rau, “Tani sa vasina sapu kote raroi ri na hiamā sari masa tadi na vinukivukihi tana here meke na vina toño gale meke vinukivukihi tana sineā meke kina i sari na vinariponi huiti. Na hinia tadi na hiamā si arini meke hopena pude va paleke la tñitona hopedi pa varivarigarana lavata pa sadana, na kote meke tiquri ri na tie sari tñitona hopedi hire meke va tasuna i.”

²¹ Meke turaña lani au sa koasa varivarigarana lavata pa sadana la meke kamo la i sari ka made iiona, meke dogori rau sari varivarigarana hitekedi pa hopeke iio. ²² Koari ka made iiona sa varivarigarana lavata pa sadana la si ta voloso sari ka made varivarigarana hitekedi sapu hiokona puta mita geledi meke manege lima mita labedi; kekenoño puta nomadi sari ka made varivarigarana hitekedi arini. ²³ Pa kokorapadi ri na varivarigarana hitekedi si na goba patu pepekadī, vasina taveti rini sari na rararoana. ²⁴ Zama si asa koa rau, “Hire sari na rararoana, vasina kote raroi ri na nabulu pu tavetavete pa Zelepade sari na masadi rina vinukivukihi pu tadi na tie pude henai.”

* **46:19** Kali gede be tia la pa kali gasa rimata.

47

Sa Ovuku sapu Vura Mae koasa Zelepade

¹ Turana pule nau sa tie koasa nuqunuquruana pa Zelepade, meke dogoria rau sa kolo sapu vura mae pa kauruna sa sasada koasa Zelepade meke totolo la gua pa kali gasa rimata. Ura sa Zelepade si tia la pa kali gasa rimata. Sa kolo si vura mae gua pa kauruna, pa kali matao* koasa Zelepade, meke totolo gore pa kali matao koasa hope.* ² Meke turana vura nau sa koasa sasada pa kali gede* meke turana likoho nau sa pa sadana meke la koasa sasada pa sadana sapu tia la pa kali gasa rimata meke sa kolo si totolo vura gua pa kali matao koasa sasada pa kali gasa rimata.

³ Totoso ene la gua pa kali gasa rimata sa tie, palekia nana sa kolu padapadana pa limana, si pada vura nia sa si ka lima gogoto mita meke turana nuquru nau sa koasa kolo sapu ele sage kamo pa kikikorerekequ. ⁴ Pada vura nia pule sa si ka lima gogoto mita meke turana nuquru nau sa koasa kolo sapu ele sage kamo pa tunutunuqu. ⁵ Pada vura nia pule sa si ka lima gogoto mita, ba kamahire si lopu boka karovia rau sa kolo, sina ele sage meke na lamana tu pada pude tunuru ia mo, na ovuku sapu loke tie boka karovia. ⁶ Nanasa au sa tie, “Tuna na tie, dogoria goi sapu hie?” gua.

* **47:1** Kali mataona si kali saoti. Be tia la pa kali gasa rimata sa kali matao si pa kali saoti. * **47:1** Zak 14:8; Zn 7:38; Rev 22:1

* **47:2** Kali gede be tia la pa kali gasa rimata.

Meke turana pule lani au sa pa taqelena sa ovuku. ⁷ Totoso kamo arau vasina si soku hola sari na huda dogori rau pa karua kalina sa ovuku. ⁸ Zama si asa koa rau, “Sa kolo hie si totolo la gua koasa pinaqaha popoa pa kali gasa rimata meke gore la pa Ovuku Zodani, vasina si kamo la si asa koasa Kolo Matena. Totoso nuquru si asa pa Kolo Matena si sa kolo vasina si evanae lomoso nana. ⁹ Vasina pu totolo la gua sa kolo, si koa dia tugo sari rovana tinitona toadi. Na igana si kote soku hola sina totolo la vasina sa kolo meke va lomoso ia sa sa soloti pa kolo; ke vasina totolo la sa kolo si toa tugo sari doduru tinitona. ¹⁰ Sari tie habu si kote turu lulia rini sa masa; podalae pa Eqedi kamo pa Eni Eqalami si kote ivara dia sari na vaqara. Soku hola igana votivotikaedi si kote koa, guari na igana pa Kolo Meditareniani. ¹¹ Ba sari na zemizemi meke sari na kosiri si lopu kaqu tava lomoso. Kote koa soloti eko dia mo. ¹² Soku hopehopeke kineha vua huda si kote toqolo sage koari karua taqelena sa ovuku. Sari elodi si lopu kaqu harahara, meke lopu kaqu noso vua si arini. Doduru sidara mo si kote vua si arini, sina sa kolo mae guana koasa Zelepade si kote totolo kamo la koa rini. Sari na vuadi si kote tana ginani meke sari elodi si kote tana salasalana.”*

Sari Volosodi ri na Pepeso

¹³ Hiera gua si zama nia e Zihova Banara, “Hire sari na voloso pude va hia ia sa pepeso pude hopeke tago sari ka manege rua butubutu pa Izireli. Sa tutina mo e Zosepa si kote tago

* 47:12 Rev 22:2

karua hinia. ¹⁴ Kaqu hia vari nono lani agoi koa rini sa pepeso. Sina ele ovulia Rau sa Limaqu meke tokotokoro pude vala nia sa pepeso hie koari na tiatamamia, sa pepeso hie si pude tana mia tinago.

¹⁵ Hierana sa volosona sa pepeso:

Pa kali gede* si kote topue gua si asa koasa kolo Meditareniani meke la gua pa Hetiloni, hola gua pa karovoana pa togere la gua pa Hamati kamo pa Zedadi, ¹⁶ Berotahi meke Sibaraimi sapu koa koasa voloso pa vari kalina Damasikasi meke Hamati, meke seu kamo la pa Haza Hatikoni, sapu koa pa voloso pa Haurani. ¹⁷ Ke sa voloso si kote topue koasa kolo Meditareniani meke la pa Haza Enani, lulia sa voloso pa kali gede koasa popoa Damasikasi meke koasa voloso pa Hamati pa kali gede*. Hie sa voloso pa kali gede.

¹⁸ Pa kali gasa rimata si ene gua sa voloso pa vari korapadi ri popoa Haurani meke Damasikasi, lulia sa Ovuku Zodani pa vari korapadi Qileadi meke sa pepeso Izireli, la gua koasa Kolo Matena meke seu la kamo pa Tama. Hie sa voloso pa kali gasa rimata.

¹⁹ Pa kali matao* si topue si asa pa Tama seu la koari na kolo pa Meriba Kadesi, meke lulia sa voloso pa Izipi meke kamo la pa Kolo Meditareniani,. Hie sa voloso pa kali matao.

²⁰ Pa kali lodu rimata, si sa raratana Kolo Meditareniani, sa voloso meke la pa keke vasina

* **47:15** Kali gede be tia la pa kali gasa rimata. * **47:17** Kali gede be tia la pa kali gasa rimata. * **47:19** Kali saoti.

sapu sa karovoana pa toqere sapu la gua pa Hamati. Hie sa voloso pa kali lodu rimata.

²¹ Kote vari paqaha nia gamu sa pepeso hie pa vari korapa mia luli gua koari ka manege rua butubutu pa Izireli. ²² Kaqu vari va hia puleni gamu, meke gua tugo sari na tie karovodi pu atu koa koa gamu meke sari tudia. Kaqu gunini gamu na tie Izireli sapu pododi pa Izireli si arini; meke kaqu ta hia poni tinago si arini gugua gamu pa butubutu Izireli. ²³ Be pa butubutu sa si somana koa sari tie karovodi, si vasina tugo si kaqu ta hia poni tinago si arini,” zama vura gua se Zihova sa Banara.

48

Sa Vina Hiana sa Pepeso

¹ Zama pule se Zihova, “Hire pozadi sari na butubutu: Pa korapana la pa kali gede* si e Dani kote vagia si keke hinia; sapu pa sirana pa Hetiloni meke la gua pa karovoana pa toqere sapu la gua pa Hamati. Sa vasileana Haza Enani meke sa kali gede koasa voloso pa Damasikasi sapu kalina Hamati si kote keke kalina sa voloso sapu podalae pa kali gasa rimata meke kamo pa kali lodu rimata.

² Sa butubutu Asa kote vagia si keke hinia; kote hoda pa kali voloso te Dani si asa podalae pa kali gasa rimata meke kamo pa kali lodu rimata.

³ Sa butubutu Napitalai kote vagia si keke hinia; kote hoda pa kali voloso te Asa podalae pa kali gasa rimata kamo pa kali lodu rimata.

* **48:1** Kali gede be tia la pa kali gasa rimata.

⁴ Sa butubutu Manase kote vagia si keke hinia; kote hoda pa kali voloso te Napitalai podalae pa kali gasa rimata kamo pa kali lodu rimata.

⁵ Sa butubutu Iparemi kote vagia si keke hinia; kote hoda si asa pa kali voloso te Manase podalae pa kali gasa rimata meke kamo pa lodu rimata.

⁶ Sa butubutu Rubeni kote vagia si keke hinia; kote hoda si asa pa kali voloso te Iparemi podalae pa gasa rimata meke kamo pa lodu rimata.

⁷ Sa butubutu Ziuda kote vagia si keke hinia; kote hoda si asa pa kali voloso te Rubeni podalae pa gasa rimata meke kamo pa kali lodu rimata.”

Sa Pinaqaha Marilaena pa Vari Kokorapana sa Pepeso

⁸ “Sa pinaqaha sapu hoda la koasa pepeso te Ziuda podalae pa kali gasa rimata kamo pa kali lodu rimata si kaqu ta veko vata kale pude na voloso marilaena. Kote ka manege rua kilomita lima gogoto mita labena si asa meke sa gelena si kote gugua tugo sari hinia tadi kasa butubutu sapu podalae pa kali gasa rimata meke kamo pa lodu rimata. Sa Zelepade si kote koa pa kokorapana sa pepeso asa.

⁹ Sa pinaqaha marilaena sapu kote variponi la nia gamu koe Zihova si kote ka manege rua kilomita lima gogoto mita gelena meke manege puta kilomita labena. ¹⁰ Sari hiamasi kote vagia kukuruna sa hinia madina hie. Kote ka manege rua kilomita lima gogoto mita gelena pa kali gede*, meke ka lima kilomita labena pa kali lodu

* **48:10** Kali gede be tia la pa kali gasa rimata.

rimata, meke ka lima kilomita labena pa kali gasa rimata meke ka manege rua kilomita lima gogoto mita gelena pa kali matao. Pa kokorapana si kote koa sa Zelepade te Zihova. ¹¹ Sa pepeso asa si kote tadi na hiama tava madidi, sari na tie pa tutina e Zedoki, sarini pu soto va nabu koa rau pa tinavete hiama meke lopu muliunu taloa gugua ari na tie Livae totošo talevara taloa dia sari na tie Izireli. ¹² Kote na vinariponi marilaena si asa la koa rini koasa pepeso hopena, na hinia sapu hopena hola, pa kalina sa hinia tadi na tie pa butubutu Livae.

¹³ Pa kalina sa hinia tadi na hiama, si kote ta paqaha la koari na tie Livae si keke hinia sapu ka manege rua kilomita meke lima gogoto mita gelena meke lima kilomita labena. ¹⁴ Lopu kaqu holuholu nia babe vari hobe nia rini si keke vasi pepeso vasina. Na asa mo sapu marilaena hola koari na pepeso, sina hopena si asa koe Zihova.

¹⁵ Sa kukuru pepeso koasa pepeso madina sapu koa hola, sapu karua meke kukuru kilomita labena meke manege rua kilomita meke lima gogoto mita gelena, si kote tavetavete nia rina tie pude na vetuvetu tadi na tie kumakumana. Na vasileana lavata si kote koa pa kokorapana sa, ¹⁶ meke kote gua hire sari pinadana sa: pa kali gede si kote karua kilomita, pa kali matao si kote karua kilomita, pa kali lodu rimata si kote karua kilomita meke karua gogoto lima navulu mita meke pa kali gasa rimata si karua kilomita meke karua gogoto lima navulu mita. ¹⁷ Sa pepeso duduli tanisa vasileana lavata si kote ka keke gogoto hiokona lima mita pa sadana

pa vari kalina. ¹⁸ Sa pepeso sapu koa hola koasa, sapu kalina sa pepeso madina si kote gele lulia tugo sa sa pepeso madina, meke kote ka lima kilomita labena si pa kali gasa rimata, lima kilomita labena pa kali lodu rimata. Kote karua kilomita meke lima gogoto mita labena sari karua. Sari vuvua pa dia inuma kote poni sari tie tavetavete koasa vasileana lavata. ¹⁹ Sari tie tavetavete koasa vasileana lavata pu lelete koasa si kote mae guadi koari doduru butubutu pa Izireli. ²⁰ Sa doduruna sa hinia asa si kote kekenoŋo sari padadi ri ka made varikalina; ka manege rua kilomita meke lima gogoto mita si pa hopeke kalina. Sa popoa hie si gua tugo na vinariponi marilaena sapu tava veko vata kale sa hinia hopena, turaŋae sari na tinago tanisa vasileana lavata.

²¹ Sa pepeso sapu koa hola pa varikalina sa hinia madina meke sari tinago tanisa vasileana lavata, si kote tanisa koburu tavia. Kote hoda kamo la gua pa kali gasa rimata koasa pepeso madina meke la kamo pa voloso pa kali gasa rimata, meke sa kukuruna vina rua si kote hoda la gua koasa voloso pa kali lodu rimata. Karua puku pepeso hire sapu gele luli sari hinia tadi na butubutu si kote tanisa koburu tavia, meke sa hinia madina sapu koa ia sa Zelepade hopena si kote koa pa vari kokorapa dia. ²² Ke sari tinago tadi na tie Livaeti meke sari tinago tanisa vasileana lavata si kote koa pa kokorapana sa tinago tanisa koburu tavia. Sa pepeso tanisa koburu tavia si kote koa pa vari korapana sa voloso te Ziuda meke sa voloso te Benisimane.”

Sari Pepeso Tadi Kaiqa Butubutu Pule

²³ “Sari hinia tadi kaiqa butubutu pule si kote hoda koasa pepeso hopena pa kali matao meke kote guahe: Sa butubutu Benisimane kote vagia si keke hinia; kote mae gua pa kali gasa rimata meke kamo la gua pa kali lodu rimata.

²⁴ Sa butubutu Simione kote vagia si keke hinia; kote hoda pa kali voloso te Benisimane podalae pa kali gasa rimata meke kamo la pa kali lodu rimata.

²⁵ Sa butubutu Isaka kote vagia si keke hinia; kote hoda pa kali voloso te Simione podalae pa kali gasa rimata kamo pa kali lodu rimata.

²⁶ Sa butubutu Zeboloni kote vagia si keke hinia; kote hoda pa kali voloso te Isaka podalae pa kali gasa rimata kamo la pa kali lodu rimata.

²⁷ Sa butubutu Qadi kote vagia si keke hinia; kote hoda pa kali voloso te Zeboloni podalae pa kali gasa rimata kamo pa kali lodu rimata.

²⁸ Sa voloso te Qadi pa kali matao* si kote ene gua podalae pa Tama la gua koasa kolo pa Meriba Kadesi, meke lulia sa sa voloso pa Izipi meke la kamo koasa Kolo Meditareniani.

²⁹ Asa sa pepeso sapu kaqu hia ia goi pude na tinago tadi na butubutu pa Izireli, meke arini sari dia hinia,” zama vura gua se Zihova sa Baṅara.

Sari Sasada pa Zerusalem

³⁰ Zama pule se Zihova, “Kote hire sari na sasada nuquru koasa vasileana lavata pa Zerusalem: Podalae pa kali gede*, sapu karua

* **48:28** Kali saoti. * **48:30** Kali gede be tia la pa kali gasa rimata.

kilomita karua gogoto lima navulu mita gelena.

³¹ Sari na sasada koasa vasileana lavata si kote ta poza luli koari na butubutu pa Izireli. Sari sasada pa kali gede* si kote ta pozae sasada Rubeni, sasada Ziuda, meke sasada Livae.

³² Pa kali gasa rimata, sapu karua kilomita karua gogoto lima navulu mita gelena, si kote koa dia si ka neta sasada: sasada Zosepa, sasada Benisimane meke sasada Dani.

³³ Pa kali mataona*, sapu karua kilomita meke karua gogoto lima navulu mita gelena, si kote koa dia si ka neta sasada: sasada Simione, sasada Isaka, meke sasada Zeboloni.

³⁴ Pa kali lodu rimata, sapu karua kilomita meke karua gogoto lima navulu mita gelena, si kote koa dia si ka neta sasada: sasada Qadi, sasada Asa, meke sasada Napitalai.*

³⁵ Sa gelena sa goba pa vari likohaena sa vasileana lavata si kote ka sia tina mita.

Meke sa pozana sa vasileana lavata podalae pa totošo tugo asa si kote:

Se Zihova si koa Nana tani.”

* **48:31** Kali gede be tia la pa kali gasa rimata. saoti. * **48:34** Rev 21:12-13

* **48:33** Kali

clxxxiii

Buka Hope
The Holy Bible in the Roviana language of the
Solomon Islands
Buk Baibel long langguis Roviana long Solomon
Islands

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Roviana

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023

2a5324ac-61e8-5e5b-b226-f3d15850d7c5